

רשומות לתולדות אישים וקהלות, אגרות ומסמכים
בהוצאת מכון 'זכרון' להנצחת יהדות הונגריה
בית 'חוג חתם סופר' שיכון ה'

רח' בית יוסף 11 בני ברק - דוא"ל: 3446@okmail.co.il

עלה 44

בס"ד. כ"ו אדר תשע"ח

בגליון:

- ב מזכרת גדולי קראלי (ג)**
לתולדות חכמי התורה ואנשי שם בקהלת קראלי, המשך פרק ראשון:
לקורות הרבנים רבי יקותיאל זאב בעל 'עמק המלך' ורבי יצחק פרענקל -
מהג"ר אברהם מאיר איזראעל ז"ל
- ט מהאג לפרשבורג**
רבי אברהם משה דע-לימא תלמיד החת"ס וקובץ אגרות אליו מחבירו
בישיבה רבי יצחק אפלאטקא מירושלים - מהרב יואל וויינשטאק
- כז משפחת שאהנפעלד ממעזשילאבריץ**
לתולדות רבי אליעזר שאהנפעלד, בנוי רבי משה ורבי מנחם מענדל
וצאצאיהם - מהרב יצחק צבי מארגירעטען
- מז משפחת ברוין-העברי מעיר באלקאני**
לתולדות רבי ישראל חיים העברי וצאצאיו, גיסו רבי יצחק ווייסהויז
וחתנו רבי צבי הירש הכהן קנאפ - מהרב יהודה ארי' טעסלער
- סג השלמות ותיקונים**
ר' מנשה קליין, צאצאי ר' שמואל וויילער, ר' נטע הרש בהג"ר מאיר
קיצע, יחוסו של רפ"ל פריעדען, ר' משה גולדשטיין, ר' שאול עקשטיין
וחתנו ר' אברהם פולק, ר' אברהם פריעד - מהרב שמחה בונם יוסף סיימון
- סח לפני תשעים שנה (18)**
לקט ידיעות מהעתונות בשנת תרפ"ו - מהרב שלמה יהודה הכהן שפיצר
- עג עוללות**
ר' אברהם פאהמער וצאצאיו - הרב ח.א. רייניץ, הרב ש.ב.י. סיימון /
חילופי מכתבים ליובאוויטש-צעהלים - הרב ב. אבערלאנדער, הרב א.
אסטרייכר / משפחת פישער - הרב ב. אקשטיין / רבי דוד יחזקאל
יונגרייז - הב' ע.ב. וידר / החלום של ה'שבט סופר' - הרב י.מ. האגער /
לצאצאי ה'בית יצחק' מסוואליווע - הרב מ.צ. ציכטיגר / ישיבה בעיר
איכלאד - הרב י. הירש

מזכרת גדולי קראלי (ג)

מהג"ר אברהם מאיר איזראעל זצ"ל אבד"ק הוניאד-ברוקלין

פרק ראשון - רבני העיר (ב)

~ ג ~

הג"מ מוה"ר יקותיאל זאב [ר' זלמן וואלף קראלער] זצ"ל

נולד לאביו החכם המפואר איש צדיק תמים [כן מתארו בשער ספרו 'עמק המלך' ושם נמצא גם יחסו] מוה"ר יוסף יוזל זצ"ל, נכד הגאונים מוה"ר אלחנן בעש"ט זצ"ל ור' יצחק זעקל עטהויזען זצ"ל אבד"ק מענטש (במדינת אשכנז) מח"ס אור נעלם ואור לו בציון [ראה 'שם הגדולים' להחיד"א ז"ל ח"ב ערך א' אות ס"ג וס"ה].

בשנת תק"ס (800) נתקבל לרב ומגיד משרים בבית מדרשו של הגביר המפורסם מוה"ר עוזר פריד ז"ל [ראה למעלה באות הקדום >ביעלי זכרון' 42 עמ' ד', ויסד לו ישיבה שהרביץ בה תורה כל זמן שבתו שם. מתלמידיו ר' משה יוסף פלעגמאן ז"ל דומ"ץ במאדא, וכן נסמך ממנו להוראה.

ראה בהקדמת ספרו 'עמק המלך': "וע"כ גם אנכי חלילה לחדול להתפלל בעד נשמת איש תם וישר יר"א אוהב תורה וחכמי, הוא הגביר המפורסם המנוח כה"ר עוזר, אשר הניח אחריו ברכה ובנה לו בית נאמן בכרם בן שמן, הוא בית מדרשו הגדול דפה קהלתנו ק"ק קראלי יע"א. וזה שבעה שנים ויותר אשר נתקבלתי לר"מ בבית מדרשו, נאספו אלי עדרים עדרים עדרי

צאן קדשים בחורי חמד, עם חכמי חרשים, ועי"ז הוספתי והגדלתי בעזה"יית כמה חדושים שונים יקרים מפנינים" וכו'. ובהמשך הקדמתו הנ"ל מביע תודתו לבנו של הגביר הנ"ל, מוה"ר יצחק פריד ז"ל שהוסיף לו מן דילי על שכרו הקצוב מבית המדרש הנ"ל. כן "תשואת חן חן לבני קהלתנו קראל אשר גם הם הי' למשען לי ומכחם שחדו בעדי הן במה שנוגע לעצמי והן בהספקת הבחורים המקשיבים לקוליי".

בשנת תקס"ח הדפיס בלבוב את ספרו 'עמק המלך' על הרמב"ם חלק שני. בהקדמתו שם מביטח להדפיס גם חלק ראשון, אבל עד היום לא זכינו לאורו. באותה שנה נתקבל לאב"ד בקהל אונסדארף, וישב שם עד פטירתו ג' סיון תקע"ח. הגאון בעל החתם סופר זצ"ל הספידו בפני קהל ועדה, ראה בספרו 'תורת משה'

פרשת חוקת >דרשות חת"ס דף שפ<. >כן נספד ע"י רבי יעקב קאפל אלטנקונשטאט אב"ד ווערבא, ראה בספרו 'דרשות יעב"ץ' (עמ' ריד), וע"י רבי מאיר א"ש אב"ד אונגוואר, ראה בספרו 'אמרי יושר' (ס' ע"ב). בין תלמידיו נמנה גם רבי אברהם חיים אופנהיים אב"ד פעצעל. תשובות ממנו ואליו בשו"ת 'אמרי נועם' לרבי יואב אב"ד סאנטוב חלק אה"ע סי' לה-לז<

~ ד ~

הג"מ מוה"ר יצחק פרענקל ז"ל

נולד באונסדארף בשנת תקל"ו (776 - [אן תקמ"ב]) לאביו הג"מ מוה"ר אורי ליפמאן פרענקל זצ"ל ולאמו מרת רבקה חיילא ע"ה ממשפחה גדולה ומפורסמת, בת הגאון מוה"ר יצחק כהנא ראפאפארט זצ"ל אבד"ק לייפניק, ונכדת [הגאון בעל 'עבודת הגרשוני'] והגאון ר' העשל זצ"ל אבד"ק קראקא.

אביו מוה"ר אורי ליפמאן היה נכד הגאון מוה"ר שרגא פייביש מבית חלפון ז"ל אחיו של הגאון בעל 'ברוך טעם' זצ"ל מלייפניק. בעל עושר ונכסים, וזכה לבנים גדולי ישראל, ה"ה הגאון מוהרי"פ זצ"ל אבד"ק קראלי, הגאון מוה"ר שרגא פייביש זצ"ל אבד"ק גינז רוסקא, והגביר הצדיק המפורסם ר' ברוך זצ"ל מפוסטא שאצל קאלוב, וחתנו הגאון מוה"ר פנחס הלוי ביליטצער מאונסדארף. נפטר בקראלי ו' אייר תקפ"ה, וזה נוסח מצבתו (מס' 150):

פ"נ / איש תם וישר הרבני המופלא מו"ה אורי ליפמאן / במו"ה אליעזר פרענקל ז"ל מבי"ח / נפטר ו' אייר תקפ"ה לפ"ק / תנצב"ה.

חת"י רבי יצחק פרענקל על ספר דודו 'שמות בנימין' (מגנזי הרב חיים אריה רייניץ)

מוהרי"פ למד תורה אצל אחיו הגדול ממנו הגאון ר' שרגא פייביש זצ"ל אבד"ק גינז רוסקא (אביו של הגאון מוה"ר שמואל פרענקל זצ"ל אבד"ק דאראג, וחתנו של הגאון מוה"ר זאב וואלף טענענבוים זצ"ל אבד"ק ווערפעלעט, ראה עליו בס' 'שם

הגדולים' הנ"ל אות ח' פ' ובהערה שם), ואחר שנעשה 'בר מצוה' נסע למאטערסדארף לשיבתו המפורסמת של הגאון בעל 'חתם סופר' זצ"ל, ולמד שם בצוותא חדא עם הגאון בעל 'אמרי א"ש' זצ"ל, עד עת אפריונו בשנת (תקע"ח) >תק"ס לערך< עם בתו של הגאון מוה"ר יואב זצ"ל אבד"ק סאנטוב מחבר ס' 'חן טו"ב' על שו"ע אהע"ז סי' י"ז (זאלקאווא תקס"ו).

על הגאון מוה"ר יואב ראה ב'שם הגדולים' הנ"ל אות י' ל"ז והרב י. גרינוואלד ז"ל ב'אוצר החיים' תרצ"ד חוברת א' צד 18. נפטר בסאנטוב בשנת תקס"ז >ד' סיון תק"ע<. אשתו הרבנית מרת בילא ע"ה נפטרה בקראלי כ"א אדר שנת תקפ"ה. וזה

מצבת רבי יואב בסאנטוב

נוסח מצבתה (מס' 362): פ"נ / האשה הצדיקת מ' בילא בת הרב מו"ה שמואל ז"ל / אשת הגאון מו"ה יואב זצ"ל / נפטרה כ"א אדר תקפ"ה לפ"ק תנצב"ה.

ומסופר בס' 'שם הגדולים' הנ"ל ח"א אות י' קצ"ח (בהערה שם), שבעת שבא הגאון מוה"ר יואב זצ"ל לפרעסבורג, לבקש שדוך הגון לבתו, הציע לפניו הגאון בעל חת"ס שני תלמידים הגונים, את הגר"יפ ואת הגר"מ א"ש, והגר"י פלפל עמהם כל אותה הלילה בתורה, ובאור הבוקר אמר אל הגאון בעל חת"ס, שאינו יכול להבחין ביניהם, ששניהם גדולים בתורה ובחכמה. וכאשר שאל את פי בתו הנערה את מי תחפוץ, השיבה ששניהם מצאו חן בעיני ועל אביה לבחור ביניהם. ועל פי עצת החתם

סופר הפיל פור הוא הגורל שנפל על הגר"יפ, ע"כ. (ומה נפלאו דרכי ה' שאחר פטירתו של הגר"יפ ז"ל נישאה אלמנתו להגאון בעל 'אמרי א"ש' ז"ל).

אחר פטירת חותנו הגאון מוה"ר יואב נתקבל למלא מקומו בסאנטוב, והרביץ שם תורה בישיבתו, ויצא שמו בכל הארץ לגאון התורה. (ראה ס' 'באר יצחק', פאקש תרנ"ח, להגאון מוה"ר יצחק אייזיק הלוי ביליצער זצ"ל אבד"ק נאדי אידא, בקונטרס 'תולדות יצחק' מהג"מ ר' אלי' שטערנהאל ז"ל, שכי' עליו גדולות ונצורות. וכן נמצא ממנו דרשה אחת לז' אדר, בס' 'אמרי יואב', לבוב תרנ"ג, לחותנו הגר"י ז"ל. מגדולי תלמידיו הגר"י א ביליצער הנ"ל).

בשנת תק"פ (820), אחר פטירת הגאון מוה"ר משה ארי' עסטרייכער זצ"ל (ראה למעלה אות ב', [נדפס ב'עלי זכרון' 42 עמ' ג]), ואחר שעזב בנו הגאון מוה"ר יהונתן בנימין זצ"ל (שהי' אבד"ק טשענגער, ראה למעלה אות ב' [עלי זכרון' שם עמ' ה]) את מקום אביו המנוח (בסיבת המחלוקת שנתלקחה בין משפחת פריד לבית אביו הרב ז"ל, ראה בה'קורות' [ב'עלי זכרון' 41 עמ' ט]), נתקבל בהשתדלות דודו הגביר המפורסם מוה"ר ישעי' ב"ר יצחק פריד ז"ל ראש הקהלה, ובני משפחתו, לקהל קראלי.

(מוה"ר יצחק היה בנו של הגביר מוה"ר עוזר פריד ז"ל, וזכורו לשבח בהקדמת ס' שו"ת 'פני מבין' להגאון מוה"ר נתנאל הכהן פריד זצ"ל אבד"ק באלמאז אויוואראש (מונקאטש תרע"ב), ובהקדמת ס' 'מודעה ואונס' להגאון מוה"ר ירמי' זצ"ל אבד"ק מט"ד ובנו הגאון מוה"ר יואב זצ"ל הנ"ל (זאלקאווא תקנ"ח), חותנו וגיסו של הר"ר ישעי' ב"ר יצחק פריד הנז'. והוא הי' מראשי המשתדלים לקבל את בן משפחתו ומחותנו הגר"יפ ז"ל לקראלי - כאמור ר' ישעי' ואחיו ר' מענדל ב"ר יצחק פריד ז"ל כי הקדמה לסי' מודעה ואונס להג"מ

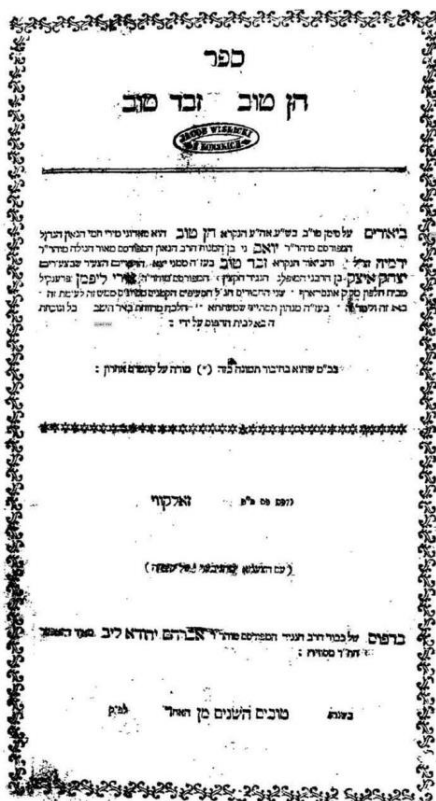
מוהר"י ממט"ד זצ"ל, שנדפס בזאלקווא בשנת תקנ"ח, ושם חותם א"ע "הק' ישעי' באאמ"ו הרבני הגביר המפורסם מוה"ר יצחק נ"י מקראלי, חתן הגאון בעהמ"ח מודעה רבה". אשתו של ר' יצחק, שמה חי' בת הקצין הנגיד הגביר המפורסם הישיש כה"ר שמואל נ"י (שהי' עוד חי בשנת הני"ל תקנ"ח). הרב מוה"ר אברהם גאטעסמאן זצ"ל ממונקאטש הי' מחותנם, ונזכר שם לטובה, ובדפוס הראשון (תקנ"ח) נדפס שם ממנו תש"ו א', אמנם בדפוס השני (פאדגארזע תרנ"ח) השמיטו תשובה זו, בלי שום התנצלות מהמו"ל, ויש לשער שהמו"ל השני מצא כן לנכון על אודות המעשה לא טובה שאירע להרב הני"ל בשנת תקס"ו, שעבורה הסתלק מרבנותו, והמעשה ידוע).

בס' 'תולדות יצחק' הני"ל הביא בהקדמתו שני סיפורים נפלאים שאירעו לו בעת בואו לקראלי. [זו"ל שם: א"ז הגה"ק מו"ה יצחק אייזיק [בליצר הני"ל]... עלה לישיבת דודו הגה"ק ר' יצחק פרענקיל זצ"ל לק"ק קראלע... וסיפר לו דודו הני"ל, שכאשר בא בראשונה לק"ק קראלע להטות שכמו לסבול עול הרבנות, דרש בחריפות ובאגדה דרוש נפלא, למען הראות כוחו הגדול בתורה, וכל העם נשקו כפות רגליו ממתק לשונו, אשר נטף ממנה דברים יקרים מפז ומפנינים. ויען כי הי' אז עוד צעיר לימים, בא השטן לטורדו והעלה גאות בלבבו. ויהי למחרתו הלך לבדו לטבול במקוה קודם התפלה, וכאשר פשט את מלבושיו והי' ערום ירד למקוה לטבול, טבל ועלה ונמצא איש אחד יושב בחדר המקוה על הספסל לבוש בכל המלבושים אשר פשט הוא קודם ירידתו לטבול, ומראהו הי' דומה לו ממש, שהי' ג"כ גדול הקומה וממש כל הפרצוף פנים. וחרד מאד, והלך אל האיש וישאלהו מי הוא, ויענהו האיש "אני הרב דפה", ושאלו הגאון ז"ל הלא אני הרב דפה, והשיבו האיש שנית "אני הרב דפה". וטענו זל"ז, זה אומר אני הרב וזה אומר אני הרב. והבין דודינו הגאון ר' יצחק ז"ל, כי לא דבר ריק הוא, והרהר בדעתו שאין זה רק מחמת שנתגאה (כי פשפש ולא מצא דבר אחר אשר חטא בו), והרהר תשובה בלבו וירד למקוה שנית וטבל, ועלה ומצא הבגדים מונחים על הספסל כאשר הפשיטם, ואין איש שם. וסיפר זה הדבר לא"ז הגה"ק זצ"ל, למען ידע לא להתגאות ח"ו].

אמנם לא מצא קורת רוח כל ימי שבתו שם מסיבת המחלוקות שעוררו עליו מתנגדיו, מעריציו של הג"מ מוה"ר משה ארי' ז"ל ובנו הג"מ יהונתן בנימין ז"ל שנדחה מעל כסא אביו, שהשפיעו על מצב בריאות גופו לרעה, וקצרו את ימיו.

בשנת תקצ"ה (835) כתב את צוואתו, למכור את כל ספריו ובמחירם להדפיס שבעה ספרים שהניח אחריו בכתב יד. ראה שו"ת חת"ס ח"ו סי' נח מה שכ' אודות צוואתו זה, ומורה בתשובתו שם, שכל רב שיתקבל על מקומו בקראלי ילמוד ברבים מספריו 'בן אורי' ו'באר מים חיים', עי"ש. אמנם ספרים אלו לא נדפסו מעולם. ספרו 'זבד טו"ב' נספח לספר חותנו 'חן טו"ב' נדפס בשנת תקס"ו (806). וראה בשו"ת חת"ס חיו"ד סי' קמ"ז, שהודיעו שקיבל את ספרו 'זבד טוב' ומפלפל שם

בדבריו. ובחלק אהע"ז ח"ב סי' קל"ז מוכיחו על פניו, שמצא בספרו שיש בו מאהבת הניצוח "לאמר הא בידן נצח ורב חיל, וכביר מצאה ידי, אבל לא זה הדרך ואין בזה כח ב"ד יפה".

>וראה מכתב החת"ס אל הרה"ק מהרי"א מקאליב משנת תקע"ט (איגרות סופרים ח"ב סי' מ), שכותב בתוך הדברים: וליתר שאת הוגבה עתה שנית עדים עפ"י ב"ד מומחה דק"ק סאנטוב כאשר בא אלי מכתב משם ומלכם בראשם תלמידי המובהק הרב המאוה"ג מו"ה איצק, שמלבד פרישותו צדקתו ותומת יושרו, עוד מבואר כי הוא רב גדול בתורה בפרט בעניני עגונה דאתתא, שכבר יצא לו מוניטין בעולם בספרו אשר חיבר בעניני עגונה...<

נפטר כ"ח תשרי תקצ"ה. וזה נוסח מצבתו (מס' 151):

ויצא יצחק לשוח בשדה הוי! / ישראל הרימי בכח קולך / ערי יהודה כי שודד חילך / קשת גבורים חתו ונשברו / בחורי ישראל תעו ונפזרו /

ימה וקדמה הלכו יונקותיו / צבי ישראל ונכבד לאבותיו / חוטר מגזע רם וצדיקים / קדוש ישראל לרחוקים / ה"ה אדמ"ו הרב הגאון מו"ה יעקב יצחק פרענקל / זצ"ל אב"ד ור"מ דפה אשר נאסף אל עמיו יום / וא"ו כ"ח לחודש תשרי תקצ"ה לפ"ק תנצב"ה

לא מצאתי שמו 'יעקב יצחק' בשום מקום, ואין לתלות את הטעות במעתיק כתב המצבה, כי מן החרוז שעל המצבה בולט שה"י שמו כן, ואולי ששם 'יעקב' הוסיפו לו זמן קצר לפני פטירתו, וע"כ חרתו כן על המצבה, כמו שמצינו על מצבתו של הגאון בעל 'תוספות יו"ט' זצ"ל בביה"ח הישן בקראקא, שהוסיפו על שמו עוד ב' שמות 'שאל גרשון' ביום פטירתו, ונחרתו אצל שמו 'יום טוב ליפמאן' על המצבה.

חתנו הגאון מוה"ר מאיר פערלס זצ"ל מילא מקומו על כסא הרבנות בקראלי. ראה להלן באות הסמוד, כי בשנה ראשונה לחתונתו עם בתו של הגרי"פ, מרת סלאווא ע"ה, נתאלמן ל"ע, ואלמנתו של הגרי"פ ז"ל שאת להגאון המהר"ם א"ש ז"ל, ראה

בשו"ת חת"ס חיו"ד סי' שמ"ט, שהתיר למהר"ם א"ש לישא אשה טרם עברו עליו שלשה חדשים למיתת אשתו הראשונה, וז"ל שם: "הנה הרבנית האלמנה בת ת"ח גדול [הגאון ר' יואב ז"ל] אלמנת ת"ח גדול [הגרי"פ ז"ל] גלי ים עברו על האשה בעוה"ר נשברה תברא על תברא [פטירת בעלה ובתה בשנה אחת, תקצ"ה] בשברון מתנים אשר לא ישוער, ואיך אפשר לה להיות בקהלתה בראותה יגונה ושברה יום יום, כי תם לריק כחה ועזבה לאחרים חילה [הג"מ ר' מאיר פערלס נשא אשתו השני' זמן קצר אחר מיתת אשתו מרת סלאווא ע"ה] מצוה רבה וגדולה להרנין לב האלמנה הלז להוציאה ממסגר נפשה", ע"כ.

כמו כן נודע לנו שהי' לו "בן יחיד משופע בעושר ובנכסים אשר ברכו ה' ובכבוד בעיר אוהעל" (שו"ת חת"ס חיו"ד סי' נ"ח), אכן שמו לא נודע לנו.

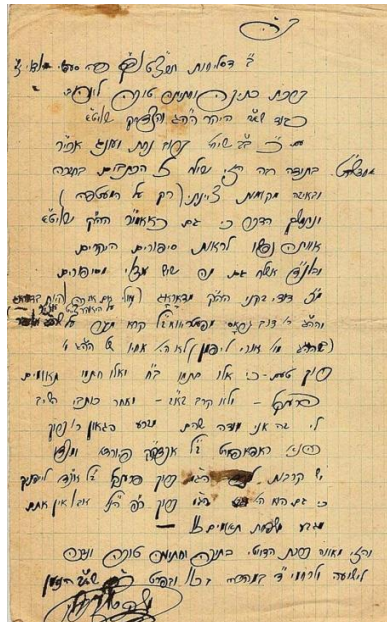
בשולי המאמר

מה שכתב למעלה ש"הגאון מוה"ר שרגא פייביש מבית חלפון ז"ל אחיו של הגאון בעל 'ברוך טעם' זצ"ל מלייפניק. ישנם גירסאות נוספות על הקשר בין משפחת פרענקל מבית חלפון עם משפחת רבי ברוך פרענקל-תאומים בעל ה'ברוך טעם'. וראה ב'יתולדות יצחק' הנ"ל שרבי אליעזר [אבי רבי אורי ליפמאן] היה אחיו של ה'ברוך טעם'. אמנם כבר נתברר שכל זה אינו נכון. ונעתיק כאן מכתב מרבי משה טננבוים אב"ד מילדוי בנושא זה:

ב' דסליחות תרצ"ט לפ"ק פה סעפשי מילדוי
יצ"ו

ברכת כתיבה וחתימה טובה לאהובי כבוד
שא"ב היקר הה"ג והצדיק שליט"א עם כ'
ב"ב שיחי' ברוב נחת ועונג אכ"י

אחדש"ת בתודה רבה הנני שולח כל
הכתבים בחזרה ובאיזה מקומות ציינתי
(רק על המעטפה) ונתמשך הדבר כי גם
כאמור"ר הה"ק [מנחם מענדל טננבוים
אב"ד טארנא] שליט"א אוותה נפשו לראות
סיפורים היקרים, ובל"ד אשלח גם מה
שיש אצלי מסיפורים מכ' דודי זקני הה"ק
מדאראג (אולי גם אזכה להיות בדאראג על
היאהרציט אכ"י). והה"ג ר' [חיים] דוב
גראס מפעטריווא ז"ל קרא תגר על שהה"ג
אליעזר (שהה"ג מו' אורי ליפמן) לא הי' אחיו של הה"ג מ' ברוך טעם, כי אלו

חתמו ב"ח ואלו חתמו תאומים פרענקל, ולא קרב זא"ז. ואחר כותבי השיב לי, זה אני מודה שהם מזרע הגאון ר' ברוך כהנא ראפאפארט ז"ל אבדק"ק פיורדא ומצדו יש קרבות לנכדי הג"מ ברוך פרענקל ז"ל אב"ד לייפניק, כי גם הוא הי' מזרע הג"מ ברוך ר"פ הנ"ל, אבל אין אתם מגזע משפחת תאומים כלל.

והנני מאוה ברכת הדיוט כתיבה וחתימה טובה ונזכה לישועה ולרחמי ד' במהרה בכלל ובפרט.

כ"ד שא"ב הנאמן משה טענענבוים

אודות אלמנתו של רבי יצחק פרענקל שנישאה לאחר מכן לרבי מאיר א"ש בעל 'אמרי אש' כפי שמובא למעלה. שמה הי' מרת נעכא ונפטרה בכ"ט חשון תרי"ב ומנוחתה כבוד באונגוואר.

וזה אשר חרות על מצבתה:

פ"י / האשה הרבנית המיוחסת / הצנועה יראת אלקים / ... ימים מ' נעכא / אשת הרב הגאון ר' מאיר זצ"ל אב"ד / דפה הלכה לעולמה / בש"ט יום ב ער"ח כסלו / ברית לפ"ק תנצב"ה

ובנוגע למה שהובא למעלה בהעתקת נוסח מצבת אביו רבי אורי ליפמאן שנפטר ו' אייר תקפ"ה, העירני הרב חיים אריה רייניץ למה שהבאתי

ב'צפונות' גליון טו (עמ' פט) שנפטר בז' אייר תקפ"ד, כפי שכותב בנו רבי ברוך פרענקל בתוך הספדו על אחיו רבי יצחק פרענקל: "והנה אותו צדיק אחי הגאון הכ"מ, ששמעתי אומרים שצווה על הקהל שיניחו אותו אצל אבינו הצדיק לקיים הקרא ושכבתי עם אבותי... והנה בשעת הספד שהספיד אחי זצ"ל את אבינו הצדיק **שנפטר ונקבר ביום ד' פרשת אמור זיין אייר שנתקפ"ד** בק"ק קראללע, הי' אומר פ"י בגמרא [סוכה נג, א], רגלוהי דבר נש אינון ערבין, באתר דמתבעי תמן מובילין יתי... ופי' אחי ז"ל, ר"ל באתר דמתבעי, דהיינו אותו מקום שצריך אותו צדיק לכפר על חטא אותו מקום, מובילין יתי' לשם לתיקון אותו מקום... והנה בעו"ה ראינו עכשיו אותו פירוש שאמר היינו באתרא דמתבעי שיניח אבינו ז"ל בכאן, כדי שיקיים אחינו ז"ל הקרא ושכבתי עם אבותי מובילין יתי', כדי שיניחו הצדיקים אב ובנו יחדיו' (מן הגזים ח"ב, שם נדפס בעמ' 255-260: "דרוש הספד על פטירת כבוד אחי הרב הצדיק הגאון הגדול מו"ה יצחק איציק אב"ד ק"ק קראללע בעל המחבר ס' 'זבד טוב', שנפטר ביום ו' עש"ק פ' בראשית כ"ח תשרי שנת תקצ"ה לפ"ק, ובעו"ה נתבשרה לי בשורה רעה זו ביום ג' פ' ויחי שנת ה"ל"ו). ואילו ו' אייר תקפ"ה חל ביום א' לפרשת אחרי-קדושים. וראה עוד ב'צפונות' גליון יז (עמ' צט).

יואל וויינשטאק

קרית יואל

מהאג לפרשבורג

ר' אברהם משה דע-לימא תלמיד מרן החת"ס

ואגרות אליו מחבירו בישיבה, ר' יצחק אפלטקא בירושלים

ר' אברהם משה נולד ח' אלול תקע"ט בהאג שבמדינת האלאנד לאביו ר' יעקב יוסף בן ר' זאב וואלף [בביה"ח בעיר מיורדערבערג נמצא מצבת אחיו ר' אלי' ב"ר זאב וואלף דע לימא] ולאמו מרת תמר הענדעלע [נפטרה ביום י"ט ניסן תרי"ד], בת ר' משה אברהם לעהערן מהאג [נפטר שם ביום כ"ב טבת תקע"ה], אבי האחים הנגידים החשובים והמפורסמים למשפחת לעהערן, ר' צבי הירש, ר' עקיבא, ור' יעקב מאיר, שייסדו בשנת תק"ע את המוסד החשוב 'פקידים ואמרכלים' בעיר אמשטרדם, שמטרתה היתה קודש לתמוך ולחזק בעצה ובעיקר בממון בידי יושבי ארץ הקדושה.

בהיותו פחות משנה נפטר עליו אביו ר' יעקב יוסף ביום ג' אב שנת תק"ף כשהוא אברך צעיר לימים בערך בן ל"ג שנה.

בבחרותו הלך רא"מ ללמוד אצל מרן הקדוש **החתם סופר** זי"ע בישיבתו בפרעשבורג, החתם סופר הי' לו קשרים רבים וידידות עם משפחת לעהערן ובראשם הצדיק ר' צבי הירש, כמפורסם מחילוף האגרות ביניהם.

רבי צבי הירש לעהערן

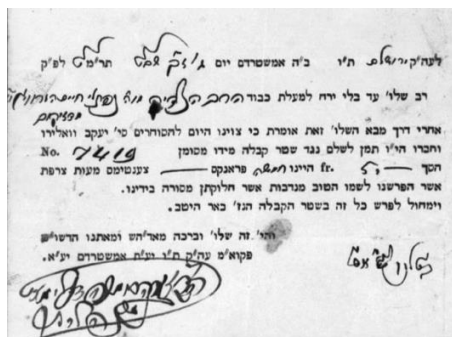
בהגיעו לפרקו נשא ביום י"א תמוז תר"ה את האשה מרת יודית לאה בת אחי אמו ר' יעקב מאיר לעהערן [נפטר י"ט סיון תרכ"א], והתיישב ליד חותנו באמשטרדם. זוגתו נפטרה ביום כ"ו ניסן תרנ"ב, ובת אחת היתה להם ושמה תמר (הענריטה), נולדה י"ג אייר תרי"ד באמשטרדם, נישאת ביום ב' ניסן תרמ"ח לר' משה מונאש, היא נפטרה צעירה לימים ביום ט"ו כסליו תר"ן בחיי הוריה. אחר פטירת זוגתו הראשונה נשא רא"מ אשה שניה ונולדו לו ממנה כמה בנות.

מן חותנו ירש אוצר הספרים גדול יקר הערך, ולאחר פטירתו נמכר במכירה פומבית בשנת תרנ"ט. בשער הקאטלוג מציינים שעומדים למכירה ספרים, כתבי-יד,

שופרות, מגלות, ספרי תורה וכו', מעזבון הרב מאיר לעהרען, הרב עקיבא לעהרען והרב משה דע לימא.

ר' אברהם משה סייע ביד חותנו-דודו בגיוס והעברת כספים לישוב אר"י, ולאחר פטירת חותנו המשיך בעסקנותו למען יושבי אה"ק. ובשנת תרל"ב נתמנה כמשנה לראש פקידים ואמרכלים, והלך בדרך אבות, וגם לרבות רבו הגדול החתם סופר באהבתו לארץ ישראל והקדיש את ימי חייו לעזור לאחב"י היושבים שמה. לעת מינויו כמשנה לראש קיבל מכתבי ברכה עם 'נזר הגבאות' מכל קהלות הקודש בארבע ארצות החיים (חברון, טבריה, ירושלים וצפת), קהלות הספרדים והאשכנזים, ובראשם גאוני ארץ כרבי שמואל העליר, רבי רפאל זילבערמאן, רבי שמעון מנשה חייקין, רבי אליהו מני ועוד. כן פעל רבות להקמת בית החולים 'וואלאך' בירושלים.

בגנזי פקוא"מ נמצאו מכתבים רבים מירושלים עיה"ק לאמשטרדם לראשי הפקוא"מ ולר' אברהם משה, וכן ממנו מאמ"ד לירושלים, ביניהם חמשה מכתבים יקרים ונוראים מאת הרה"ק ר' נפתלי חיים הורוויץ מדזיקוב חתן חתנו של הרה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע, במכתבים פונה אליו רנ"ח שיתמוך בו כי סגרו בעדו כל אפיקי התמיכה, [כידוע שהיה ברצון משפחתו שיחזור לגאליציע], ובאחד המכתבים מיום א' דרי"ח אד"ב תרמ"ט הוא כותב אליו מירושלים: "...אשר שמעתי כי כת"ה

מישיבת החת"ס ז"ל... ע"כ יאחז צדיק דרכו לכתוב להשולחים ביומין דפור הבע"ל עיניהם של עניים תלויים למקרא מגילה לכל הרבנים אשר נודעה לו ולהגבירים השולחים, ואני אתן לו שכרו שכרך הרבה מאוד אל תירא אברם, וזהו מתנתו לאשר מישיבת החת"ס למד, וכתב בהגדה שלו כי חמץ נוטרקין חמת מלא צואה, ע"כ אם אלי ישמע זהו מתנתו שישע לעיר טריסק ברוסיה לקבל פני צדיק דשם על חג המצות ויראה כי מימיו לא ראה כמוהו".

כשבועיים לאחר מכן כותב עוד מכתב אליו ביום ט"ו א"ש, ובתוך הדברים הוא מתייחס למכתבו הקודם: "...וכוונתי הי' שיראה כת"ה לקבל פני צדיק הדור בעיר

רשימת ספרים

CATALOG
der reichhaltigen Sammlungen
Hebräischer und Jüdischer
Bücher, Handschriften,
שפ"ר. מנלות. ספרי תורה u. s. w.
nachgelassen von den ehrw. Herren
Rabbi MEIJER LEHREN
AKIBA LEHREN
und MOSES DE LIMA
welche am 13. Februar bis 2. März 1899, Abends von 6 Uhr ab
zu sehen
J. L. JOACHIMSTHAL in Amsterdam
in Gegenwart des Herrn Notar Mr. J. F. WERTHEIM
in der Rapenburgerstraat N°. 126,
öffentlich versteigert werden sollen.
AUSSTELLUNGSTAGE:
DONNERSTAG 9 Februar, FREITAG 10 Februar
und SONNTAG 12 Februar von 10 bis 3 Uhr.

טרוסק במדינות רוסיה בזיטאמר גובערנא, כדי לדעת מהו ענין צדיקי פולני, וכי כל ימיו לא ידע רק משיבת **החת"ס** מפ"ב וגדולי אונגריין ואשכנז, ואם ישמע לי לקבל פניו עוד קודם החג הבע"ל יראה אם לא כל ימיו יהא לי לאוהב נאמן הוא ובניו ובני בניו..."

עברו למעלה משנתיים ימים, ורנ"ח כנראה לא קיבל מענה מרא"מ אם שמע לעצתו ונסע לקבל את פני הרה"ק בעל 'מגן אברהם' מטריסק שנפטר בינתיים ביום ח' תמוז תרמ"ט, ושוב פונה אליו במכתב מ'מוצאי ש"ק ב' דשבועות תרנ"א': "עכ"פ מהראוי לכתוב אלי אם לא הוא כי קשה לפנינו יצוה לאחד מ[מ]שרתיו עושי דברו להעתיקו לי הגבירים המתנדבים, ואני אכתוב מכאן. ואם כת"ה קיים דבריי אשר כפום השמועה שכת"ה הוא משיבת **החת"ס** מפ"ב ז"ל מצאתי מחויב להעניקו מטוב טוב שמבראשית לראות מחסידי צדיקי החסידים וכתבתי לו שיקבל פני **צדיק אחד** מרוסיה בחג, ואם ציית לדבריי מחויב מבלי להיות כפוי טובה, כי לעולם ועד אחר מו"ש [מאה ועשרים שנה] יהי לו טובה מזה".

ובמכתב נוסף: "באם כת"ה ציית לדברי זה כשתי שנים שכתבתי לו לקבל פני קדוש ד' מעדת החסידים יען כי שמעתי כי כת"ה מתלמידי **החת"ס** ז"ל ובאם כן עשה מחויב מבלי להיות כפוי טובה כלל וכלל, אשר זה יהא טובה לנשמתו אחר מ"ש [מאה שנים] לעולם ועד לא תהי פרידה".

כן גם במכתבים נוספים הוא מבקשו להודיע אם נסע בזמנו לטריסק. המכתבים הנ"ל התפרסמו לאחרונה בגליון 'אורות' שי"ל ע"י חסידי סקווירא (חודש תשרי תשע"ח). מעניין לציין שבכל פעם שמזכיר אודות הנסיעה לטריסק הוא מציין ששמע שהוא מתלמידי **החת"ס**.

גם חבריו תלמידי החתם סופר שעלו לארה"ק היו בקשר עמו בחליפת מכתבים, ביניהם ר' **יצחק אפלסקא פראג** ממנהיגי הישוב האשכנזי בירושלים ועמד בראש הת"ת וישיבת 'דורש ציון' שייסד עם עוד מחבריו תלמידי **החת"ס** [יליד פראג תק"פ לערך ונפטר בירושלים ביום י"א שבט תר"ס. ראה עליו ב'החת"ס ותלמידיו' עמ' רמ-רמא], שכותב אליו הרבה מכתבים, ומדגיש היותו תלמיד מרן החתם סופר, במכתב 'לשנה טובה' כותב לו בזה"ל, "**ידידי וחביבי אשר יחדיו יצקנו מים ע"י רבינו משה**". ובמכתב אחר אליו הנמצא בגנזי פקוא"מ אשר באמ"ד [להלן אגרת ג] חותם ר' יצחק מכתבו בלשון זה, "**כ"ד הדובר אמת בלבבו יצחק מפראג תלמיד מובהק מרשכבה"ג מהרמ"ס זי"ע ששימש ברוה"ק והוא ציוה עלי לעלות לציון ברינה**".

ר' אברהם משה נפטר ביום כ"ד תשרי תרנ"ח באמשטרדם בן ע"ח שנה, ונקבר בכ"ו תשרי בביה"ח דעיר מיורדערבערג הסמוכה. [נפטר יום אחד לפני היאהרצייט של רבו הק' **החת"ס** ונקבר למחרת היאהרצייט].

בעתון 'איזראעליט' מיום ב' חשון תרנ"ח (עמ' 1622) מופיעה ידיעה על פטירתו: אמשטרדם - 21 אוקטובר (כ"ה תשרי תרנ"ח). אתמול בערב נפטר בן ע"ט שנים אחד מהמיוחדים מיקירי תלמידי חכמים דקהלתינו, הרב ר' משה דע לימא. המנוח היה במשך שנים רבות משנה לראש הפקידים והאמרכלים של קהלות ישראל בארץ הקודש, וחוף ממה שעסק בתורה ועבודה הקדיש את זמנו וכוחו בעיקר רק לענייני ארץ הקודש. ומחמת ענותנותו הגדולה ציווה המנוח שלא לשאת עליו הספדים. באחד החוברות הבאות נסה לתאר את פעילותו של המנוח רבי מוזעס ז"ל.

ובגליון מאוחר יותר (עמ' 1646) הודעה מהמערכת: היות והרב מוזעס דע לימא אסר לשאת כל הספד עליו, לכן דעתם של קרוביו שאין לפרסם עליו בעיתונות כל פרסום במובן זה. גם אנו מצטרפים לדעה זו.

*

נעתיק כאן כמה מאגרותיו של ר' **יצחק אפלסקא-פראג** אל ידידו מנוער רא"מ דע לימא. המכתבים המקוריים נמצאים כאמור בגנזי פקוא"מ אשר באמ"ד:

[א]

בעה"י יום ה' ה' כסלו כ"י ע"ת לחננ"ה [תרמ"ג] לפ"ק

פה עה"ק ירושלים תובב"א אכ"ר

בחודש שנעשו ניסים לאבותינו על ידי הכהנים, השוכן בציון יוריק לביתם ברכות מעל ותמיד בהן יהיו חונים, ושנותיהם יחדש כנשרי שמים אשר על גוזליהם רוחפים וקוננים, ובמהרה יזכו לעמוד בחוצות ירושלם ששים ושמחים ומרננים, ה"ה ידידי וחביבי הרב המופלא צ"ת ראש כוכבי המאירים בארץ החיים כמהו **אברהם משה דע לימא** נ"י ולעומד על ימינו הרב המובהק מר קשישא ספרא דווקנא כמהו **יעקב ראסס** נ"י עמ"ש אכ"ר!

בלב נשבר ורוח נשברה אני מביא את התודה על הטוב שגמלו אתנו להיות מן המודיעין ששבק לן חיים היקר המפורסם נאמן רוח וחייב מאוד לארץ החיים הח"ר **חיים ב"ר דוד** ע"ה בקול זיע שגיא אנו מצווחין ביא ביא על האי אבוק"ה דאדמ"ה דשף מדוכתא, חד מנטורי קרתא ביקירא דאורייתא קדישתא, שאגנו מנהמת לבנו ודרך עוצב בנו כי גדול כאבנו דסגי ומסגי כהזמי והיגי אבשרא ואטופרי ואתלת רוחתא, ולבנו לחוקקי ישראל מחזיקי התורה שהולכים ודלים ובתר עניא אזלא עניותא, **ובנו הרב הצדיק** נ"י הספידו אתמול בבית הכנסת אשר בבית הגדול **דורש ציון** יכב"ץ בפני קהל ועדה והרבנני המלמדי נ"י והתלמידי הי"ו וכולם יעטו כמעיל קינה, ותעבור הרינה, מפני היד שנשתלחה וגמר קיחה קיחה, ופיהם פערו צדיק אתה ד' והדין דין אמת ומדת הדין לא לקתה, וזאת נחמתינו שהדרי"ג נ"י בלי ספק ישתדלו למען יהי' אי' מבניו ברא מזכה אבא ונצר משרשיו יפרה לעשות כמעשה האב נא ונא יהיה דעתם הרמה גם בעד החזקת עמודי בית

מדרש רבה יכב"ץ ולא יתמוטטו עמודיה כי מצוה רבה היא וביותר לעת כזאת שהאשרה נטוע תוככי עיר קדשנו תובב"א.

כ"ד בקצירת האומ"ר מפני חולשת גופי בעו"ה,

אהובכם אמיתי **יצחק מפראג ס"ט**

[ב]

בעה"י יום ד' ד' לחודש האביב בנ"ה ירושל"ם [תרמ"ג] לפ"ק

פה עה"ק ירושלם תובב"א אכ"ר

בחדש הגאולה, השוכן בציון יחדש שנתיים כנשרי שמים הפורחות מעלה מעלה, ושם המפואר יעמוד עוד רבות בשנים בתוך בני ישורון לתפארת ותהילה, ויזכו להביא את הקרבן שנאכל בחבורה להמנו" עליו מתחילה, ה"ה ידי הרב המופלא מהשרידי אשר ד' קורא כמהו **אברהם משה דע לימא** נ"י ואתו עמו הרב המובהק נאה דורש ונאה מקיים ספרא דווקנא כמהו **יעקב ראס** נ"י עכ"ה אכ"ר.

אחדש"ה באתי בשורותיי אלו עם ברכת יצחק קודם חג הקדוש שתזכו לשנים רבות נעימות וטובות תוככי עיר עליזו בנו" ומשוכללת ולעשות צדקה ומשפט ולהפך מדת הדין למדת הרחמים ולהוסיף כח וגבורה בפמליא של מעלה אכ"ר ואלפי תודות להדר"ג נ"י על השגחתם בעין חמלה על העמדת בית מדרש רבה דורש ציון יכב"ץ וגדולה מצוה רבה הזאת להיות להדר"ג עז"ר מגן וצינה כתרס בלפני הפורענות ויזכו לחזות בציון בבוא כל ישראל יונקים ועוללים, לעלות ולהראות זה שלש רגלים, ונכון יהיה הר בית ד' חופף עליו מלאכי אלוקי עולים אכ"ר.

וזה איזה ירחים עלה בדעתי לבוא לפני הדר"ג נ"י ולגלות מצפוני לבי שנקיט על הרב **כמהר"ם לעהמאן** נ"י אב"ד דק"ק **מגענצא**, טובא וטובא, והו' קודם חה"ס שעבר עלינו לטובה הדפיס הוא בעלה שלו נו' 37 קושי' א' בשם צורבא מרבנן מק"ק ווירצבורג והניח בצ"ע, ומיד כתבתי להרמ"ל הנז' ותוצתי דברי רבינו רש"י ז"ל והרשב"ם ז"ל בטוב טעם ודעת, ואח"כ בנו' ט"ל ו-40 הדפיס א' מילידי מחנה קדשכם ושם הכינוי **ברינס**, ואז כתבתי ג"כ מיד דשגה בכמה דברים וחרס העלה בידו, ושלחתי המכתב ע"י **אחי** נ"י בק"ק **פראג** יע"א, והוחלתי אח"כ שלשה חדשי אולי ידפיס לדברי ולא ראיתי מאומה. אבל חזרתי בי ואמרתי הגם שמשום כבוד תורתנו הקדושה הי' צריך להעלות את דברי על מזבח הדפוס למען לא יניח את דברי רבותינו הקדושי נ"ע בתימא, אמנם חשבתי אולי לא יתבע ממנו בעד העלה ששולח לי, וכעת שעכב עשו לי בטו"ב פראנק אמרתי הגיע עת לדבר בעט"י לפני הדר"ג נ"י שמחול ירבו לעורר להרב הנ"ל על זה, כי מחויב הוא לדפוס מה ששולח א' ממקבלי מכתב עתו, ואני כבר כתבתי לו פעמי' ושלוש ולא השיב לי מאומה, ובעו"ה מהטלטול שהי' לי אחר חג הסוכות מחוץ לחומת העיר לתוך העיר נאבד ממני מקצת ההעתקה מהשני מכתבי הנז', ועתיקא קשי' מחדתא, לכן אם אין ברצוני להדפיסו יקיים מצוה בחזרת, ואם לאו אפרסמנו ברבים.

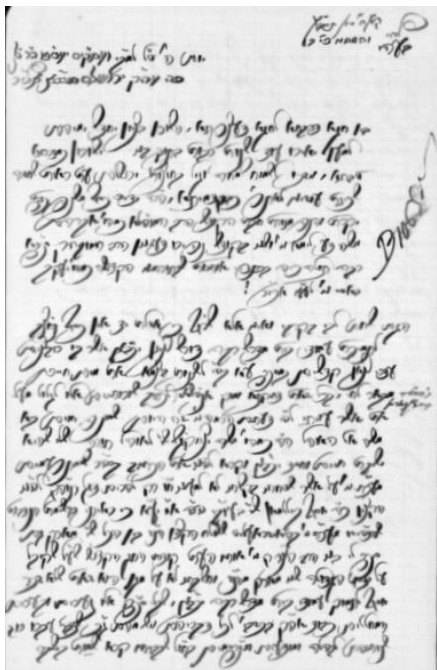
כ"ד אהובכם אמיתי הק' **יצחק מפראג ס"ט**

[ג]

בעזה"י יום ה' ט"ל למב"י ועמקיים יעטפיו ב"ר [כ"ד אייר תרמ"ג] לפ"ק
פה עה"ק ירושלם תובב"א אכ"י"ר

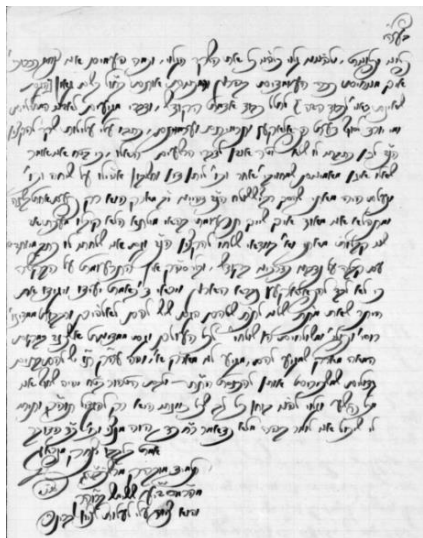
בין חגא דזבוחא לחגא דעצרתא, השוכן בציון יחדש ימיהם למען יאירו עוד שנות רבות
בתוך בני ישורון כמנרתא טבתא, ויזכו לשמוח שמחה וגיל בחוצות ירושלם עת ראות
שחזרה שכינת עוזינו לאתר' בבקדמיתא, ה"ה ידידי כסף משנה פינת יקרת והנה
מנורת חבת הקודש הרב המופלא כמהו' **אברהם משה דע לימא** נ"י ושני בקודש נהירו
דעיינן הרב המובהק ספרא רבה תולה כיפי בכתרי אותיות שבתורתינו הקדושה כמהו'
יעקב ראסס נ"י לע"ע אכ"י"ר!

הגם שחם לבי בקרבי ואינו אלא שר"ף כי אזלת יד אין כסף נחצ"ב לתמיכת עמודי
בית מדרש רבה **דורש ציון** יכב"ץ אשר בו רובצים עדרי צאן קדשים במספר ע"א
בפ"י לשתות בצמא את מים חיים מבאר
לחי, בכל זאת דחיקנא ומוקי אנפשי
לכתוב שורותיו אלו לגלול מעלי את אשר
עויתי לפי דעתם הרמה נ"י, זה היום
שמונה ימים בא משה אל האוהל ה"ה
כמהו' **משה יצחק ג"ש** [גאלדשמיד] שי'
לאוהל תורה שלי שהוא **ישיבת חיים**
וחסד יכב"ץ, וקרא לפני את הכתוב בספר
שמתרעמים מעכ"ת נ"י על אשר שטחתי
בקשתי לא למעני ח"ו רק להרים דגל
תוה"ק לפני הקצין כ"ה **יוסף ביללמאן**
שי' בעוב"י פ"פ א"מ יע"א, כי ראיתי
ברשימת הנדבות שהדפיסו מעכ"ת נ"י
בהאיזראעליט ששולח הקצין הנז' בין
הכל ש"י מארק, גם סיפר לי **בנו הרב**
הצדיק נ"י אותו העת קודם החג הקדוש
שע"ל שקיבל על ידם הגדולה שני מארק
מהנז', וחשבתי לא על מגן הוא זאת שלא
זכר יוסף לתמוך עמודי בית מדרש רבה

יכב"ץ, שבלי ספק אלו נערים ובערים המחללים כבוד אה"ק בכזבי לכל דבריהם,
ויש מהם ג"כ שכבר עברו רוב שנותיהם לבהלה ומודיעים ומפרסמים בחו"ל
שבביתו קרא שמות בשיבה פלוני ופלונית, ולפנינו גלוי כלפני כל את השקר הגלוי.

וכמה פעמים אני צווח ככרוכ"י איך מניחים ככה העומדים בפרץ והמכנים אותם
בחו"ל בשם גאון [הגם שאינם ראוי לכבוד הזה] לחלל כבוד אדמת הקודש, ודברי

מגיעים לאזני המחללים ומי יורד לסוף
דעת הפאלאקען ותרמיתם וערממיתם,
כתבו עלי עלילות שקר **להקצין הנז'**,
לכן כתבתי לו שלא יטה אוזן לדברי
הרשעים האלו, כי בטח אני אומר שאלו
אינן מאמינים שמחוייבי אחר וכו' ליתן
דין וחשבון אפילו על שיחה וכו', ונעלם
היה מאתי שהסד רב? ששולח הנז'
דהיינו י"ב מארק הוא רק פעם אחת
בשנה, ומתפלא אני מאוד איך שייך
תרעומת בהאי מילתא, הלא קיבלו
מעכ"ת אז שני קבלות מאתי וא' בוודאי
שלחו להקצין הנז', וגם אני שלחתי לו
כתב מיוחד שלי עם קבלה על נדבתו
כדרכינו בקודש, ובלי ספק אין

התרעומת על הבקשה כי לא לבד להפאלאקען נברא הארץ ויראי ד' באמת יעידו
ויגידו את היתר שאת מת"ח שלנו לת"ח שלהם הגם שיש להם לאלפים ורבות
ממדינו' רוס'י ופול'י ומשולחים הן שולחי' לכל העולם וגם ממדינות אשכנז במקום
המאה מארק שמגיע להם, מגיע לנו מארק א', ופה עה"ק ת"ו יש להם בתים גדולים
שמשכירים אותן להכנסת הת"ח, ולבם הטהור בטח יהיה שחף אני מכל פשע וגלוי
לפני בוחן כל לב שכל כוונתי הוא רק להגדיל תוה"ק, ותיתי לי שיכול אני לומר
בפה מלא כדאמר ר"ח כד הוה מנצי וכו'.

כ"ד הדובר אמת בלבבו **יצחק מפראג ס"ט**

תלמיד מובהק מרשכבה"ג **מהרמ"ס** זי"ע ששימש ברוה"ק

והוא ציוה עלי לעלות לציון ברינה

[ד]

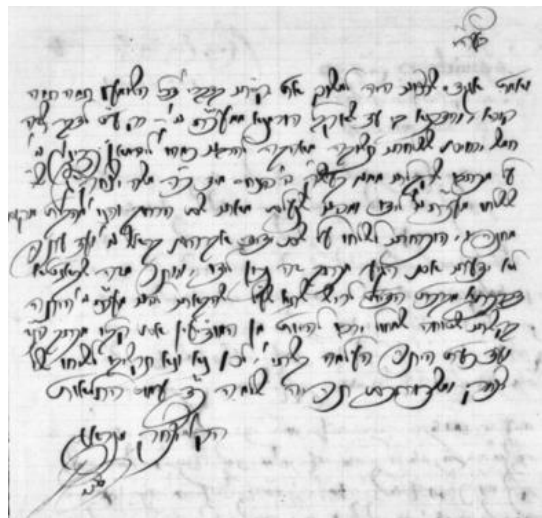
בעה"י פה עה"ק ירושלם תובב"א אכ"י"ר

יום דל"ת מה נורא המקום הזה עוש"ה חס"ד לאלפיים [וי' כסלו תרמ"ד] לפי"ק

מי שהבטיח על יד נביאו להושיב עוד את ישראל כימי מועד באוהלים, הוא ימלא כל
משאלות לבכם לטובה שאתם ממנו שואלים, ועוד רבות בשנים בקרב ישראל
כארוזים בלבנון תהיו שתולים, ותזכו לשוש ולשמוח בחוצות ירושלם עת שיעלו
מושיעים למרום ציון לשפוט את הר עשיו ואז אמת מארץ תצמח ולא ישמע עוד
מיימינים ומשמאילים, ה"ה ידידי הרב המופלא **מתלמידי מרן חת"ס** זיע"א כמהו'
אברהם משה דע לימא נ"י עם העומד לימין משה רע"י מהימנא ספרא דווקנא הרב
המובהק כמהו' **יעקב ראס** נ"י לעי"ע עכ"י"ר עמ"ש אכ"י"ר

ידידי נ"י הואיל דייתי מעשה לידי ללמוד בעזה"י בלילה הבא ולמחרת לעילוי נשמת האשה מ' **בונדעל** שנולדה ממ' **חיה** ע"ה [ואם זכרוני אינו כוזב לי הי' ממשפחת הרב הגאון המפורס' **מהרי"ע** זצ"ל בעהמ"ח ספרי' המאירי' בישראל **ערוך לנו** וכו' שנקב את שמי להיות מלומדי' לעילוי נשמתה וכמו כן השלשה למודי' אחרות בשנה] נזכרתי הליכ"ה שהלך ממני לפי שעה שכר למודי' ביום ג' לחודש רחמים שע"ל לעילוי נשמת כ"ה **נפתלי** שנולד ממ' **בילא** ע"ה כאשר נצטותי ממעכ"ת נ"י עפ"י הכתוב יום ג' י"א מנחם, והבטיחו לשלוח את הקבוע בעד זה ככלות התקופה, ואני לא קבלתי רק צ"ח פראנק וס"ה סענטי' שהן מחיר מ"ח גולדען ול"ו פרוטו' שהן מ"ה זהובי' וארבעי' פרוטו' חלק ב' נפשות מההו"ד פה, ושני זהובי' וצ"ו פרוטו' שחנני הרב הגאון **אב"ד דק"ק ווירצבורג** נ"י, כמבואר באר היטב בכתוב יום ג' ח' תשרי, אבל מהקבוי"ע לא פרו"ש, והגם שהשכר מעט מן המעטן הוא לגבי אחריני שזוכים לקבל למאות אריות בעד לימודם, והלכתא דאין חוששין למיעוט וביותר למעוט' דמעוטה, בכל זאת ביודעי ומכירי קאמינא שבאים חשבון אף על פחות מש"פ, בוודאי לא ניחא להו שיחון אחד בחסרות ממה דשכחו אגב דטרידי טובא.

ואמת אגיד שרצוני היה למשוך את קסתי בדברי דכל השומען תמה תמה קורא, והדרנא בי עד שאקבל הורמנא ממעכ"ת נ"י, רק ע"ט לדבר שזה חמש ירחים ששלחתי תשובה מאהבה להרבני כמה' **ליפמאן פרינץ** נ"י על מכתבו שקבלתי ממני בעש"ק פ' פנחס מיד כ"ה **משה יצחק ג"ש** שי ששלחו מעכ"ת נ"י לידו, ומפני שנעלם מאתי שם הרחוב והנו' מהבית מקום מחנהו, הוכרחתי לשלחו על שם ידידי **אברהם בראש** נ"י, ועד עתה לא ידעתי אם הגיע מכתב זה נכון לידו, ויותר מזה שבאנטלא דברכתא מברכת הדיוט לריש שתא שע"ל שהבאתי לפני מעכ"ת נ"י היתה בקשתי שטוחה שמחול ירבו להיות מן המודיעין אם קבלו מכתב הנז' ועד כעת היתה העלמה בשתי', לכן נא ונא תקשיבו לשיחו של יצחק ומשכורתכם תהיה שלמה.

שהבאתי לפני מעכ"ת נ"י היתה בקשתי שטוחה שמחול ירבו להיות מן המודיעין אם קבלו מכתב הנז' ועד כעת היתה העלמה בשתי', לכן נא ונא תקשיבו לשיחו של יצחק ומשכורתכם תהיה שלמה.

[ה]

בעה"י יום שנכפל בו כי טוב לס' אני ה' רופאך
 פה עה"ק ירושלם תובב"א אכ"י"ר
 את"י מלבנו"ן כל"ה [ט' שבט תרמ"ד] לפ"ק

מי שהושיע לעם סגולתו שלא לילך עוד בארחות עקלקלות רק בנתיבות, הוא יוסיף על שנותכם עוד שנים רבות, ושמכם יהיה תמיד דגול מרבבות, למען תרומם דגל התורה אשר שם משה לפני בני ישראל במדבר בערבות, ותזכו לראות את בניכם שבעים מלחם אבירים לחם הפנים פנים לתורה ואת כל חלבות, בלב שמח שמחה שלימה כשמחת בית השואבות, ויחדיו תגילו בעיר עוז לנו על כי נבנית על תילה מכל אשר בחרבות, ה"ה ידידי וחביבי הרב המופלא ריש פקיד' דאה"ק תובב"א כמהו' **אברהם משה דע לימא** נ"י ולידידי הרב המובהק פה מפיק מרגליות יושב ודורש על כל קוץ שבתוה"ק כמין חומר כמהו' **יעקב ראסס** נ"י לע"ע עכ"י"ר.

מתרי טעמי אני אוחז את עטי ביד' רותתות, ראשונה כי בעו"ה נהייתי ונחלתי בימים שנעשו ניסים לאבותינו ע"י כהנים הקדושי' וביום ב' זאת חנוכה אייקר חל"ה ונקיט לה תונבות, ואב הרחמן שמע לאנקת הרבי' אלפי' ורבבות שהעתירו בעדי בבתי כנסיות וביותר לפני קיר הקדושה שלא זזתה שכינת עוזינו מעולם ממנה להחלימני בזכות ריבוץ תוה"ק ולא ימיש האי ביתא דרבנן מרחובות, והפליא לעשות עמדי חסד ורחמים שלא לרדת וכו' למען יהיה ביכלתנו להשיא את העם לתורה ולתעודה כלה נאה וחסודה אחת אהובות, וזה שבועות שתי' ביום ש"ק ברכתי ברכת הגומל לפני קהל ועדה וזריזי מקדימי' שעה א"ק לקיים דבר מדברי' שבחובות, בכל זאת עודנה כשל כחי אברי סבבוני בכחש ולשייפי' אינן שבות, ומקוה אני שבמהרה שוכן שחקי' רופא נאמן יחליף כחי כלכל קויו אשר רבו בהן מדות טובות.

שנית, לבי יודע מרת נפשו שתמיד מסלסל אני בצער בראות כי לבבם הטהור נקיט עלי תמיד, בכל זאת לכף זכות אני דן כי לפניכם מוטלי' המכתבי שטנה מאוכלי קורצי קנאי' הפוגעי' בי בדברי' כזבות, ולכף חובה אני נדון להיות משכוחות ועזובות, וכמה פעמי' עולה בדעתי למשוך את קסתי לגלות לכם מטיב ירושלם דברי' אמיתי' ולא דברי' הבאות, וחוזרני בי למען לא תהי' מחדד ותימא ככל היד המרבות, ורעדה אחזתני בשבוע החולפה עלינו לטובה עת קריאת מכתבם מיום ג' טבת, תשובה על מכתבי מיום ד' ס' ויצא, שנידון אני כגנב הנמצא במחתרת, ובל"ס גלוי לפניכם מה שכי' הגאון מהרש"א ז"ל בח"א מס' שבת דף קכ"ד בד"ה כך המקום ידן אתכם וכו', גם מה שהבי' הגאון כמהו' חיד"א ז"ל בספרו הבהיר מראית העין במס' שבועות דף ל' ד"ה בצדק תשפוט עמיתי', עובדא ששמע מפה גדול וקדוש כמהו' חיים בן עטר זיע"א, ומה שפי' הו' עם זה במס' ברכות דף ס"ד

תליית ידוע ומפורסם בעיר קדשנו ותובב"א כמה פעמי' שקדשתי ש"ש בטעות גו' וערלי' בבי דואר וכהנה בנאפאלי' וחצי נאפאלי', ואיך יעלה על הדעת שבמרד ומעל אני רוצה להנות סך מועט ממעות עניי', ואני אינו בגרם להיות חשוד אחר שגלוי לפני הזריות של הדר"ג נ"י ואף פחות מש"פ אינו נשכת, מי הו' שיעלה בדעתו שבאתם לידי טעות, ויתר מזה שבכל מכתב קטן שמעכ"ת נ"י שולחי' לי עם ההודא' ללמוד ביום פלוני זכר עולה שבכלות התקופה תקיימו מצות שלוח בפרס הקצוב בעד הלימוד, וזה ה' ששלחתם היה שלא בעתו וזמנו, וגם מהטרדות רבות המקיפין לכל ראשי למען יהיה לאל ידי לכלכל את הבית הגדול **דורש ציון** יכב"ץ, שההוצאות בכל שנה הן קרוב לארבע אלפי' פראנק, גברה עלי השכחה מאוד ובפרט כי חלוש המזג אני, ומעולם לא היה לי ימים של נחת, ובפרט מיום כניסתי לחופה כי אשה קשית לי וכל ימי עני רעי' עלי נאמר כידוע ומפורסם בכל העיר כולה, לכן הדר"ג נ"י צריכי' לברכני כמאמר ר"א במס' ברכות ופשיט' שידוע לכם מה שהובא בתולדו' הגאון ר"ז ז"ל.

[The manuscript page contains dense handwritten text in Hebrew script, written from right to left. The ink is dark brown or black. There are approximately 10-12 lines of text visible. Some words appear to be underlined or written in larger letters than others. The handwriting is cursive and characteristic of early modern Jewish manuscripts.]

חכם גדול ותוארו כפני מלך, ונראה אז למי יהי' לב אחינו באשכנז נוטה. וכל זה אמרתי להם עת קראי פעמי' לאסיפה שלהם להתחכם מה לעשות, ונמצא שם גם כמהו' **משה יצחק ג"ש וש"ב ר' יוסף** הי"ו, והוספתי לאמור, אנו צריכי' להעתיר יום ויום בעד אריכות ימים של הצדיקי' פקוא"מ דאה"ק ת"ו שבאמסט"ד, וגם גליתי להם מה שכתב לי רב מפורסם ממדינות אשכנז, וז"ל בתוך מכתבו, מי וומי הם המכנים עצמם בשם דייטשען רובם הם וואשערפאלען חוץ משלשה או

ארבעה שהן מזרע אנשי שבאו מאשכנז, וגם מכולם חובשי בהמ"ד נער קטן יספרם, ותיתי לי מפני האמת שאהוב אצלי בכל עת אני דורש טובתכם וסותם פיות הפוערי' בלי חוק אף שאת גרונם המלאי מכל טוב כלוי לפני, וזה הי' הטפ"ח שגיליתי כעת, ועוד חזון למועד בעזה"י כי אין ביכלתי עוד לכתוב מפני החולשא.

כ"ד ידידכם באמת יצחק מפראג ס"ט

נא ונא מחול תרבו לשלוח מכתב הלוטה פה ליד הגבאי דאה"ק ת"ו בק"ק סינאנעטי, כי נעלם מאתני האדרעס ושלחתי רעקאמאנדי' על שם אשת סי' הימאן ע"ה קודם ריש שתא שע"ל, ובא קרוע ובלוי בשבוע החולפה בחזרה ועלי לשלם במיטב שכר הב"ד

דורש אני בשלום הרבני הקצין כמהו' ליפמאן פרינץ נ"י

[1]

בעה"י יום ה' ט' אדר ובמצפ"ה להישוע"ה [התרמ"ד] לפ"ג

פה עה"ק ירושלם תובב"א אכ"ר

בחודש שקבלו אבותינו שנית בגדולה אהבה, לכלה נאה וחסודה, האחת האהובה, זאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל במדבר בערבה, השוכן בציון יוריק לאהלו של אברהם ואוהל יעקב כל ברכות התורה לארכה ולרחבה, ושם הטוב תמיד בפה כל יהיו דגולים מרבה, ויזכו להביא איש שה לבית ולאכלו בחבורה בעיר עוז לאלוקי' ציון מכלל יופי מכל אשר בחרבה, בשיר והלל ושבח מגיע לכל המרבה, ה"ה ידידי הרב המופלא צ"ת כמהו' אברהם משה דע לימא נ"י ראש להצדיקי' נ"י פקוא"מ דאה"ק תובב"א ואתו הרב המובהק דורש כתרי אותיות התורה כמהו' יעקב ראסס נ"י לע"ע אכ"ר.

הגם שמצפה אני לתשובתם הרמה על מכתבי ששלחתי למעכ"ת נ"י זה שבועות שתיי' שהן ארבע בכל זאת מוכרח אני כעת לבוא בשורותיי' אלו כי נעשיתי ערב שלציון [עי' יבמות קט ע"ב] בעד רנ"ק [רבי נחמן נתן קורוניל] הי"ו בהלואת חו"ח על מאתיים גרוש וימחלו הדר"ג נ"י לשלוח זה הסך לידי כאשר לוטה פה הכתב של המתרושש מאוד.

ואב הרחמן שלפניו גלוי' כל תעלומות ירחם במהרה על עם סגולתו ויעשה למען שמו המחולל בין הגוים ובפרט פה עה"ק תובב"א שדשים אותנו כדבלה כי קוראי' בעלי החידושי' הנדפסות בעיר ביירוטה ולאפ"י מגיעי' הנה כי לשמצה הן אחינו שבגולה במדינות אייראפא להרוג וכו' ושללם לבוז, וגם ישיב חרון אפו מקרי' נאמנה כי בעו"ה רבים חללי' כבר הפילה החולי אבעבעות שהי' בתוקף גדול ובפרט בין אחינו הספרדי' הי"ו. והארץ תאיר מכבודו ממזרח שמש עד מבואו וכל הרואה יאמר ברקאי'.

כ"ד המעתיר שמברך להדר"ג נ"י לחוג את חג המצות, בששון ודיצות,

הק' יצחק מפראג ס"ט

[ז]

בעה"י פה עה"ק ירושלם תובב"א אכ"ר

יום שנכפל בו כי טוב כ"ג אדר נס"ה עלינו או"ר פני"ך [תרמ"ח] לפ"ק

ידידנו וחביבנו הצדיקים המפורסמי נ"י פקוא"מ דאה"ק תובב"א ובראשם הרב המופלא מגזע הפרתמים צו"ח מהו **אברהם משה דע לימא** נ"י עם הרב המופלא ספרא רבה מהו **יעקב ראס** נ"י לע"ע עכ"ח אכ"ר

דבריהם הנעימים בשולי המכתב מיום ט' לחודש דנא היו למראה עינינו ושאלתם כהוגן אנו משיבים בתשובה מאהבה, שבאותו יום שהביא לנו השמש ר' **שמעון** הי"ו את דברי משה ה"ה התורני נאמן ביתם הצדק מהו **משה יצחק ג"ש** הי"ו שהודיע לו ממקום מושבו אז עה"ק **יפו** תובב"א שמעכ"ת נ"י הביאו תוד"ע לו על ידי דילוג רב למען נקבע שיעורא דרבנן יום ויום לעילוי נשמת מ' **בונא** הנולדת ממ' **פעסעלע** ע"ה ולומר קד"ר אנו שומרים בעזה"י את פקודתם בתוספת מרובה שנה חדש בבהכנ"ס חדשנו לעילוי ונדליקהו בל"ג עד תום שנת הפטירה, ומקוים אנו שיהיה לניח רוחה ונפשה תהיה צרורה בצרור החיים בעולם שכולו טוב במחיצתן של צדיקים וצדקניות ואתגבא"ה אתגב"י.

ואלפי תודות אנו מקריבים למעכ"ת נ"י ראשי אלפי ישראל על חסדם וטובם עמנו והמה מטיבי, ובזכות קול קול יעקב מהני אילני דמלבלב, יראי ד' וחושבי, ממרום יוסיפו להם אורך ימים ושנות חיים בכל מילי דמיטב ולא ישמע בביתם כל מיני עצבי, ויזכו לשמוח שמחה וגיל עת בא משיח צדקינו אפי רברבי, ולהביא ברינה וקול תודה את הקרבן הנשחט ביני ערבי.

כעתירת ידידס אמיתי הצעיר וזעיר **יצחק מפראג ס"ט**

שבעו"ה קרוב לשנתי חולה ורבות מכאובי, אב הרחמן ירחם לשלוח לי במהרה רפואה שלימה אספלניתא דכולהו כיב, אכ"ר.

ונא גבורי חיל בתוה"ק ובמצוות נ"י אם כשר לפניהם למען ימליצו בעדינו לפני **השר הצדיק** נ"י בעוב"י פ"פ א"מ יע"א או לפני משק ביתו הי"ו למען יתמוך עמודי בית מדרש רבה יכב"ץ למצוה רבה יהיה להם, כי מימות החמה דשנה אשתקד זכר לא עשה לנו והטעם נעלם מאתנו.

[ח]

בעה"י פה עה"ק ירושלם תובב"א

יום א' ד' לחודש זיו [אייר] בבמ"ו פ"י אתחנ"ן [תרמ"ט] לפ"ק

ביום תשעה עשר למטמונים, השוכן בציון יחדש להם כנשרים הימים והשנים, וביתם יהיו תמיד מלאים מכל טוב והוני הונים, ויזכו לגיל ולשמוח בחצרות בית אלוקי בעת הבאת שתי לחם הבכורים משני עשרונים, ה"ה ידידנו הרב המופלג ממשפחת רם מהו **אברהם משה דע לימא** נ"י ראש להצדיקי פקוא"מ דאה"ק תובב"א שבעוב"י אמסט"ד יע"א ואתו ידידנו הרב המופלא פה מפיק מרגלי מהו **יעקב ראס** נ"י וכל

החבר' קדישא שכל מגמתם רק להחזיק דת קדשינו בעיר עוז לנו תובב"א נ"י לעד אכ"י.

שורותי הנעימות מיום ברי' דמועד' שע"ל קבלתי היום נכון ובדבר האשה מ' **זעמעלע** הנולדת ממ' **שינלא** ע"ה בעז"י נקיים את חיובינו עד תום שנת הפטירה ובעינן אנו לידע באיזה יום הלכה למנוחות שאננות למען נחרות אותו על הלוח, ותליית אנו עומדי' על משמרתינו עד מקום שידינו מגעת שלא לגזול את המתים שכבר מתו, וכמו שלמדנו פעמי' ברי"ח הע"ל וגם קד"ר אמר' לעילוי נשמת **ברתי' דהשר הצדיק** נ"י שלדאבון כל לב עודנה באבה נכרתה מהאי עלמא דשקרא, ומאוד אנו מתפלאי' אחר שהמליצו מעכ"ת נ"י זה שנה לפני **השר הצדיק** נ"י למען יתמודך את עמודי בית מדרש רבה **דורש ציון** יכב"ץ ובשתי' עלתה לו המליצה כי שלח לנו פעמי' איזה סך ממה שהי' רגיל לשלוח לנו, וזה קרוב לחצי שנה שאינו שולח גם מה שהיה רגיל מקודם, ונעלם מאתנו החטא שחטאנו, הלואי שהיה שולח לנו השליש שהי' שולח לחברות אחרות, ומה הטעם שיש להם יד א' עם הנחש עקלתון **ניס'** **בכ"ר** ומחניפין לו הגם שרואי' בעיניהם שכל הנכנסי' לבית אבידן דהערודי הנז' לא ישובון, והם מיני' פוקרי' בהשגחת חי העולמי', והוא ממליץ בעדם, או לעיני' שכך רואות ואזני' שכך שומעות, שלדבר אשר הוא כולו קדוש וטהור גם השרידי' בדור הזה פונים לו עורף, ובלי ספק הכל מעשה ס"ם ותתא' גובר למען יתבטל גם השיורי קודש ויתהפך הכל למינות בעו"ה, ונא אם הדר"ג נ"י רוצים להחזיק הקדושה בעיר עוז לנו מחול ירבו להמליץ עוד הפעם בעד קיום הבית הזה אצל משק ביתו הקצין הי"ו.

עוד אחת אני שואל מהדר"ג נ"י בשנה העברה כתבו לנו בשם ידידינו התורני הצדיק גבאי דאה"ק ת"ו כמהי' **יעקב מיינער** הי"ו למען נלמוד בבית מדרש רבה יכב"ץ לעילוי נשמת הבתולה מ' **בונא** הנולדת ממ' **פעסעלע** ע"ה שנפטרה ביום ד"ך שבט והניחה ק"ק בעד זה ומהשבח פירות נקבל בכל שנה איזה סך, ואנחנו בפעם הזאת לא קבלנו מאומה, וסלח אני מבקש עבור שמעמיס אני על הדר"ג נ"י ומוסיף טירחא על טרדתכם הרבה אבל מה אעשה כי אין לי מקום אחר להעריך את בקשתינו אליו, ובזכות זה אב הרחמן יחדש שנותיכם כנשרי שמים, ותזכו לגיל ולשמוח בראות הרשעים ימך בשרם והצדיקים יעלזו בכבוד.

כעתירת הצעיר **יצחק מפראג ס"ט** ידידכם הנאמן

ד"ש לאהובינו ספרא דווקנא ברא כרע' דאבוי' הרבני הצדיק מהו' **אברהם ראאס** נ"י.

[ט]

בעה"י פה עה"ק ירושלים תובב"א אכ"י

יום די' ה' שבט עדתיך נאמניו [תרגי"א] לפ"ק

די' שומר די' צלו על ידי מינו, ושעתו תרמונו, וירם כראם קרנו, כי יש בו מדעת קונו, ויזכה לעלות למרום ציון עת אשר שכינת עוזינו בתוכו יהיה חונה, ה"ה ידידי וחביבי

הרב המופלא ומופלג צ"ת מהו' **אברהם משה דע לימא** נ"י לעי"ע עם חברותא קדישא מסיי' רחמוהי פקוא"מ דאה"ק תובב"א צדיקי' מופלגי' נ"י לעי"ע

הגם שלבי ודעתי בל עמי בעו"ה מהצרות והיגונות שאני סובל מבני הצעיר מהו' **אברהם** נ"י ... זה קרוב לשנה, אב הרחמן ב"ה וב"ש הגדול ירחם עלי ועליו ועל בניו ובנותיו הי"ו לשלוח לו במהרה רפואה שלימה אכ"י"ר, בכל זאת לעשות רצון צדיקי' נ"י חפצתי לקיים מה שפקדו עלי לשלוח לידם הרמה והנשאה הקבלה כתובה בכתב הקודש יפ"ה ומהודרת לאשת חיל ביראת ד' הי' תתהלל מ' **יענטעל** תי' מק"ק **איהרינגען** יע"א ששלחה לנו ע"י התורני הצדיק כמהו' **יעקב מיער** הי"ו גבאי דאה"ק תובב"א, והגיעו לקודש דרך צינור הטהור והקדוש **מעכ"ת** נ"י מאה מארק. והלואי שממנה יראו וילמדו לעשות ככה כל שיש עוד יראת ד' מתנוסס בלבם ואהבת אה"ק עודנה לא נשכח לחזק עמודי תוה"ק ולהאד"י אכ"י"ר.

ובקשתי שטוחה לפניכם הדר"ג נ"י שאל תקפידו עלי בדבר השאלות שאשאל, א' כי באנו חשבון ברשימת המעות ששלח הרב הגאון נ"י אב"ד דק"ק **ווירצבורג** יע"א ועלה לסך שבעה ושמוני' מארק ואנו לא קבלנו רק שבעה ושבעי' וע"ה פרוט' [כמבואר במכתבכם יום ג' ט' תשרי ערב צומא רבה], ב' מאוד תמוה לן שלא קבלנו מאומה בזאת התקופה ראשונה מהגבאי כמהו' **אברהם יוסף וועכסלער** הי"ו בק"ק **אשנאך** יע"א ששלח מעות כמבואר במכתבו ששלח ליד קדשכם וזכר לא עשה להאי מקום הקודש? ג' שלישי' באנו חשבון במה ששלחתם לנו בזאת התקופה ועמד על שלשי' מארק מהרה"ג הנ"ל וכפי החשבון עולה פחות, ואולי זכינו לקבל איזה דבר מהרב [אליקים] **פיקארד** נ"י אב"ד דק"ק **ראנדעג** ששלח בעד הלעהראנשטאלטען ונכלל בתוך הסך, ונא מחול תרבו להשיב לי על השלוש.

ובזכות זה תחיו עוד שנים רבות בשובע שמחות, על מי מנוחות, וכוכבי הצלחות, לכם זורחות, וברכות צחצחות, משפחות משפחות, ונוכה כולנו יחד להשתחוות בחצר בית קדשינו ואז יהיו כל היגונות נשכחות, והתנוגות נדחות.

כעתירת ידידכם הק' **יצחק מפראג ס"ט**

[י]

בעה"י פה עה"ק ירושלם תובב"א אכ"י"ר

יום ד' לס' מה טובו אוהליך יעקב [ט' תמוז] תרנ"א לפ"ק

המקום יהיה בעזרתם, ותרב גדולתם, ותהיה ארכא לשלותם, ה"ה ידידי וחביבי הרב המופלג צ"ת מהו' **אברהם משה דע לימא** נ"י ואחוז' מרעהו הרב המופלג דורש על כל קוץ וקוץ מאותיות תוה"ק כמין חומר צ"ת מהו' **יעקב ראס** נ"י.

אדחל"א אכרעא"י חל"ית המדב"ר יעלה עמוד השח"ר שוחרי אל א-ל חי למען יאריכו ימים על ממלכתם הם ובניהם בקרב ישראל ונחת שולחנם שולחן מלכים אכ"י"ר.

הן בעודני מעוך וכתות ורפה ידים היד כותבת וענותנותם תרבני לקיים את אשר ציוו עלי אבל לא תוכל האר"ש שאתו ארש מגדלת, והנני שולח להדר"ג נ"י הקבלה להתורני הצדיק ידידינו מהו' **יעקב מייצר** הי"ו בעד האחים הנעימים יראי ד' **לאנג** הי"ו.

עוד אחת אני מדבר בשברון לב כי גופי בלב מלא אנחה, ידוע הו' להדר"ג נ"י שנתתי סיוע סך שני אלפי גרוש לקנות הקרקע מח' **פריסיאדו פרץ** ע"ה אשר נבנו עליה **הבתי מחסה** ואני הבאתי בהשתדלותי שמונ' ליבעס ענגליש מעיר מולדתי עוב"י **פראג** יע"א לענין הזה, והייתי חותם בראש בקול קורא עת שהלך ר' **זעליג הויסדארף** הי"ו בשליחות מצוה לזה הענין, והקאנזול אסטרייך שהי' באותו זמן ושמו **באראן וואלעכער** שמוני לממונה במקום הזה, ואני לא רציתי לקבלו אחר שראיתי שלא היה להם פנקס מההוצאות והכנסות. אחר כן כשנפטר הרב הגדול מהו' **שלמה אולמאן** ז"ל שהי' אב"ד דכל מדינת **צרפת** והלך בלא בנים נרק בת יחידה והי' נשואה להיקר כ"ה **יצחק ברוין** הי"ו בן אחותו של הצדיק מהו' **יוסף בלומענטהאל** ע"ה] קבצו בע"ת **פאריז** הרב מהו' **אליעזר איזידאר** והרב מהו' **יצחק פעדערמאן** והצדיק מהו' **יוסף בלומענטהאל** ע"ה למען יהי' לזיכרון להרב **מהר"ש ז"ל**, ושלחו להפקידי' שהיו באותו זמן בבתי מחסה שני אלפי וחמש מאות מארק למען יבנו בית על שם הרב **מהר"ש ז"ל**, ויהי' נקרא **אוהל שלמה**, ולי הצעיר מינו להיות משגיח על זה. ומתחלה נתתי הבית הזה חמשה על ארבע אמות לאלמנת הרב ר' **יוסף שווארץ** ז"ל וחתנה ע"ה, והיתה דרה בה עשרה שנים, ואח"כ נתתי אותו להרב מהו' **נתן קורונעל** ז"ל מתחלה על שלש שנים, והו' נתן לי פתקא שבכלות זמן הנז' צריך לצאת, ואחר גמר זמן הנז' בא בתחנה ובקשה לפני והוספתי לו עוד שנתי. אח"כ נחלתי חולי גדול ב"מ ונעשית לי שבר משני הצדדי' ואמ"ר הביעה שמאלי' הי' גדולה כמו אבטיח א' וקשה עלי מאוד ההילוך ובפרט בימות הגשמי' כי אני דר חוץ לחומת העיר עבור **נ"ב** בת גדולי דורות שיש לה חולי החזה ב"מ, ואמרתי אני אקח זה הבית קטן. ושאלתי את פי הרב מהו' **משה ווייסקאפף** נ"י הגם שלא הוצרכתי לשואלו, בכל זאת משום והייתם נקיי', והשיב לי לו נאה ולו יאה, וכבר אני לבדי דר בתוכו זה שבע שנים ובתוך עמי אני יושב לא יש לי דבר עם שום אדם.

והיום זה עשרה ימים בא לי פתאום השמש מבתי מחסה ואמר לי בשם הקאמיטע שאני צריך לחפש בית, ואחזני רעדה והלכתי למקום הועד ואמרתי להם אין אני יוצא בלתי אם יש לי ידיעה **מפאריז**, ואפילו אם יבוא אין להם שום חלק ונחלה בזה הבית, כי נקבץ ממועות צדקה ומה עול מצאו בי, הלא אני לומד כל היום כולו לעילוי נשמת הרב הנז' ז"ל, ואעפ"י שאמרו רז"ל במתני' דמס' שקל' מותר המת להיורשי', זה דווקא מעות שנקבץ בעד הקבורה והי' לו בזיון כמבואר במס' סנהדרין, אבל זה שנקבץ לעילוי נשמי' מה שייכות יש להיורשי', ואני אמרתי תרדו

עמי לאיזה ב"ד שאתם רוצי' ויקוב הדין את ההר, ועוד הלא עיה"ק תובב"א יש לה דין כרד וצריך י"ב חודש קודם לאמור להדר בתוך הבית שיצא, כמ"ש הרדב"ז ז"ל בתשו', ולית מאן דפליג עליו. ואלו שנפל עליהם הגורל זה שלש שנים שיזכו באיזה בית, יודעי' שבסוף שלש שנים צריכי' לצאת ומבקשי' כל אחד בית זמן הרבה מקודם, אבל אני שפתאום אמרו לי חודש א' קודם זמן הדירות באיזה מקום אני אמצא דירה, ובפרט בעת כזאת שבאו אלפי' נפשות ב"ה מחדש. לכן אם אמצא חן בעיניכם הרמה תשלחו דעפעשע א' [על חשבונ] להר"ר **משה יצחק ג"ש** שירף ממני, ולא ישלם לי כ"כ רעות תחת הטובות שעשיתי לו, וכמה פעמי' באו אצלי לחתום נגדו ולא רציתי ועוד כמה וכמה ואם לאו יתחרט.

כ"ד בלב נשבר ונדכה מסובלי חלאי קשי' ומרי'

יצחק מפראג ס"ט

[יא]

בעה"י פה עה"ק ירושלם תובב"א אכ"י"ר

יום ה' כ"ג לחודש מנחם אב דוב"ר אמ"ת [תרנ"א] לפ"ק

אשרי מי שגדל בתורה, ועמלו בתורה, ומקבל האמת ממי שאומרה, ה"ה ידידי וחביבי הרב המופלא צ"ת מהו' **אברהם משה דע לימא** נ"י ויעקב איש טעם ודעת זקנים ובינת נבונים, שפתותיו שושנים אמריו אמרי פנינים ה"ה הרב המובהק צ"ת מהו' **יעקב ראס** נ"י יחדיו יבוא להם אלפי' שלומים, מגבהי מרומים, עד אחרית הימים, אכ"י"ר.

את הכתוב בשולי היריעה קטנה מימי בין המצרים ער"ח אב קבלתי, ונשתוממתי על המראה יותר ויותר ממה שהדרכ"ת נ"י מתפללי' עלי הפלא ופלא, וז"ל ביריעה קטנה הנז', האם נעלם ממעכ"ת נ"י מה שידוע תמן כל שער עמנו כי מזה שנים רבות אין לנו שום עסק במשמרת בנין הבתים בתוככי ירושלם תובב"א וכו' ומחוצה לה גבוה מעל גבוה וכו' אשר **ברלין** מקום ועדם, והגאב"ד מתמן הוא מלכם בראשם ה"ה הה"ג מהו' **עזריאל הילדעסהיימער** נ"י וכו', ואחרי הוואלנו לדבר אתו אודות שאלתו לבל תהי תוחלת ממושכה זאת חובתינו ונעשנה לבל לכחד מאתו תקנה חדשה אשר נוסדה בשנה העברה בהסכמת רבני **אשכנז** נ"י וכו' חיובא רמי' עלינו לעכב את כספו עד אשר ישמע לקולם וד"ל, עד כאן לשונם הזהב.

ופליאה דעת ממנו איך צדיקים כותבי' ככה מכמה טעמים, א' ידוע לי שמעכ"ת נ"י אינכם מתערבי' בדבר הבתי מחסה, רק באתי בבקשה לפניכם שתעשו עמי לטובה אות לכתוב למ"י ג"ש [שכל תוקף שלו הו' ממעכ"ת נ"י] שירף ממני כי חמס גדול עשה לי בדבר הזה בית קטן, שכתבו **לבערלין** שרק לרגעים אחדי' בימים אחדים אני בא מחוץ לעיר לזה הבית, וכל באי שער עירנו הקדושה יעידון ויגידון שזה שקר וכזב, ועל זה יסוד תוהו סמך הרב ד"ר **הילדעסהיימער** נ"י את כל מה שמצא עלי ונטה קו שחור תחת דברי כזב אלו, וכן כתב להרב הגאון הצדיק מהו' **שמחה בונם**

[סופר] נ"י אב"ד דעוב"י פ"ב יע"א ולהרב כהנא מהו **צדוק** [הכהן] נ"י אב"ד דמדינת **צרפת** ולבן אחות ממהו **יוסף בלומענטהאל** ע"ה [שהו' חתן מהרב מהו' **שלמה אולמאן** ז"ל שהי' אב"ד דמדינת **צרפת**], הגם שעפ"י הדין אין להם להתערב בזה כאשר כבר כתבתי להדרכ"ת נ"י. והם הטו אוזן לדברי כזב אלו, והסכימו ליתן הבית זה לקומיטע, וכבר כתבתי במכתבי ששאלתי מר' **יעקב בלומענטהאל** שהו' א' מהקרומיטע הנז' איך חתם על אלו דברי שקר וכזב, והשיב שהוא מתחרט מאוד אבל הוא חשב מחמת שראה בפנקס ההעתקה שכל פעם היו כותבי' כך, ולא הועילו, לכן נתפתה גם בפעם הזאת לחתום על האיגרת שכתבו גם שאר דברי' במכתבם, ובוודאי שלא ישגיחו על זה הדבר כאשר אינם משגיחי' בשום פעם, והשבתי לו כזאת תשיב לפני ב"ד של מעלה ואני אומר כדדרש רב גביהה [גיטין ז ע"א] כל מי שיש לו קנאה על חבירו ודומם שוכן עדי עד עושה לו דין.

ומאוד אני מתפלא על הדרת כ"ת נ"י איך פלטה קולמסכם לכתוב ככה לי, הלא שמוע בין אחיכם כתוב, ואסור מדאורייתא לשמוע לבע"ד שלא בפני חבירו, והד"ר **הילדעסהיימער** הוא דן בלי שמיעת את הבע"ד ודן יחידי, שאינו מצרף להרב הגאון **דפ"ב** נ"י בשום דבר רק בזה נעשה שואל להארי, או לאותה בושח וכלימה, ואני זקן ומסובל ביסורי' קשים מגואי ומבראי, ומי שהוא זקן ורגל א' כבר הוא במעבר יותר ויותר צריך להתבונן על כל פסיעה ופסיעה שהוא פוסע.

וכמה פעמי' הזמנתי אותם לב"ד והדין יקוב את ההר והשיבו מה להם ולב"ד, וע"ז אמרו רז"ל בזמן שאין דין למטה וכו'. ואחר כן הלכו להממלא מקום הקאנזול אסטרייך לפי שעה והו' יליד דפה ארמענער ושמו סי' **פאסקאל** שהי' תורגעמאן מכמה קאנזולו' שהיו פה, ואחר כך הלך ליפו להיות שם פיצע קאנזול, וזה הי' ביום כ"ג תמוז, ודברו מה שדברו, וביום עש"ק הלכתי עם הרבני' הממוני' דכולל **אונגארן** וכו', והבטיח לנו הפיצע קאנזול הנז' ליתן לי זמן עוד ששה שבועות למען אוכל לכתוב ולקבל תשובה, והוא בעצמו יכתוב לד"ר **הילדעסהיימער** בעבורי. בשבוע אחרת הלכו הם שנית להפיצע קאנזול הנז', וכששמענוהו הלכנו פ"א עם הרבנים נ"י הנז', וראינו שנהפך לאיש אחר, וכנראה שאתא חמרא וכו'. ושלח זה הפיצע קאנזול מכתב ביום ער"ח צריך להוריק הבית שמתפחד מהד"ר **הילדעסהיימער** שיהי' קובל עליו **בויען**, והקרומיטע הניח עשרה עבדי' שחורי' למען אם יהי' הקמה מאחינו יהודי' הי"ו שיערכו מלחמה נגדם, ולא רציתי לחלל ש"ש והרקתי הבית לתוך בית של מלמד א' מבית מדרשינו יכב"ץ, והספרי' והמטלטלי' מונחים זע"ז, ולא יש לי מקום גם לישב, ומי יודע כמה ספרי' נגנבו כי לא מצאתי סבל נאמן, כי באותם הימי' כולם ההולכי' מבית לבית ילקחו הסבלי' נאמני', ואני פתאום בא לי הדבר ונחלתי מרוב הצער, ושומו שמים על זאת.

כה דברי אהובכם הכותב בדמע הק' **יצחק מפראג ס"ט**

[יב]

בעה"י פה עה"ק ירושלם תובב"א אכ"ר
יום ה' כ"ה שבט ובדבר הז"ה תאריכ"ו ימ"י [תרנ"ד] לפ"ק

קול רנה ושמחה באהלי צדיקים, השמים יזלו טלם וברכה מריקים, והי' כפתם רעננה כגנות עלי אפיקים, לשנות אין מספר ולימים רחוקים, ה"ה הרבנים הצדיקי נ"י פקוא"מ דאה"ק תובב"א ובראשם הרב המופלג מהו **אברהם משה דע לימא נ"י**.

באתי למלאות רצונכם לשלוח הקבלה לבני המנוח ירא ד' מרבי' הח"ר **רפאל דרייפוס** ע"ה על החמש מאות פראנק שהניח אחריו להחזיק עמודי בית מדרש רבה **דורש ציון** יכב"ץ, כי היה תומך את עמודיה עודנה בחיים מיום שנתיסד האי בית מדרשא כידוע למעכ"ת נ"י, הגם שידידי התורני הצדיק כמהו **יעקב יעקל מיער** הי"ו ביקש ממני בכתב שאשלח לו הקבלה, בכל זאת את פקודתם אני לא אשנה, ופה היא לוטה.

ואגב גררא מרהיב אני את נפשי לשאול עבור מה מעכ"ת נ"י שולחי' לי מההוספה רק בעד נפש א', הלא הפשר נעשה בשנת תרי"ג ביום כ"ח לחודש מנחם עם אנשי הו"ד היה לפי מספר נפשות שיש לכל אחד אנו ולהבדיל בין החיים לאשר כבר נסתלקו ר' **מאיר** ע"ה לוקח לחצאי, ולי היה לי שני בנים נ"י לע"ע באותו זמן והגיע

לי בעד ב' נפשות, ועל זה ישבו אח"כ ב"ד הגדול בק"ק **אלטאנא** ועליהם הרב הגאון המפורסם צי"ע מהו **יעקב עטטלינגער** זצ"ל, וגם הרב הגאון המפורסם צי"ע מהו **יצחק דוב הלוי** זצ"ל שהי' אב"ד דק"ק **ווי"ב** יע"א, ויצא פסק דינם שצריכים אנו ליקח כן תמיד, וכל המערער על זה דבריו בטלים ומבוטלי, כאשר מונח אצלי פס"ד ועוד כמה כתבי מרבני' באשכנז שהיו באותו זמן. א"כ נראה לפע"ד שמגיע לי מזמן שנפטרה **אשתי** ע"ה, ואילו לא הייתי צריך מאוד לא הייתי מבקש, כי הבן הצעיר מהו **אברהם** נ"י עלי מוטל ובה"י יש לו שמונה בנים ובנות הי"ו,

צ"ק של רבי יצחק אפלאטקא בחלקת חסידים (ספרדים) בחר הזיתית - המקום אותה בשנת תשע"ג - התודה למינהלת הר הזיתית

ומה יש בידי לעשות, ובזכות זה צדק יהלך לפניכם, ויאר ד' את פניכם, וכל טוב יחזינה עיניכם.

כ"ד המצפה לטובתכם ומעתיר בעדכם הצעיר **יצחק מפראג ס"ט**

הרב יצחק צבי מארגירעטען

מאנטריאל

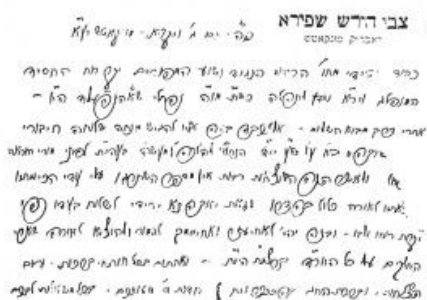
רבי אליעזר שאהנפעלד ממעזשילאברץ

תולדותיו וצאצאיו

בעלה 39 במאמר לתולדות משפחות בקהלות וידראן - מעזשילאברץ, (בחלק השני בתולדות משפחת רבי יעקב בער העללער), בין הדברים הזכיר הרב נפתלי יהושע הכהן דוידוביץ' שמשפחת שיינפעלד נכדי רבי משה שיינפעלד חתן הרה"ק ה"בני יששכר" היתה המשפחה הכי חשובה במעזשילאברץ, (וכן בהמשך שם נזכר כמה פעמים שהשתדכו משפחת העללער עם משפחת שיינפעלד). לכן הנני להרחיב קצת על משפחה חשובה זו שהנני נמנה בין צאצאי אבי המשפחה.

ראשית כל הנני לציון שאכן משפחת שאהנפעלד שהתגוררו במעזשילאברץ היו צאצאי רבי משה חתן ה"בני יששכר", אך ההערצה למשפחה החשובה הלזו התחיל לכאורה עוד אצל רבי **אליעזר שאנפעלד ממעזשילאברץ** אביו של רבי משה, ולא לחנם זכה להשתדך עם הבני יששכר, וכן נמשך ההערצה גם אצל שאר צאצאיו, כך נראה מנוסח מצבתו של אא"ז רבי נפתלי ישעי' אשר שאהנפעלד מהאנשאוויטץ שמצאו לנכון לפרט שהיה נכדו של "השר והקצין מו"ה אליעזר שאהנפעלד זצ"ל ממעזשילאברץ" (הנוסח המלא מובא להלן), וכן מה שידוע במשפחתנו שאצל הרה"ק בעל צבי לצדיק מבלאזוב הושיבו את בני משפחת שאהנפעלד בין נכדי הרה"ק בעל

בני יששכר גם אלו שלא נמנו בין צאצאיו, (ועל סמך עובדא זו היה מקובל אצל בני המשפחה שגם אנחנו צאצאי הבני יששכר, אשר לעת עתה לא נתברר ולא נראה הדבר, ופרענומראנטין שבספר והיה ברכה תרל"ה נזכר אא"ז רבי נפתלי ולא כתבו עליו 'נכד המחבר' כמו אצל שאר הנכדים, כמו"כ יש מכתב מבעל דרכי תשובה ממונקאטש לרבי נפתלי הני"ל, ולא מתארר ישי"ב רק 'מחותני').

מכתב הידרכי תשובה אל ר' נפתלי שעהנפעלד

אקדים לצטט מה שמצאתי בין הדברים שכתבה אחת מצאצאי רבי אליעזר, כשהעלתה את המאורעות שעברה בשואה, (ה"ה מרת פרידא שאהנפעלד ילידת מעזשילאברץ בת רבי מרדכי ליב לויפער, צאצא לרבי משה שאהנפעלד, בעלה Max שאהנפעלד יליד אוהעל בן רבי צבי, גם הוא צאצא לרבי משה, גרו באוהעל, הבעל ושני בניהם נספו בשואה הי"ד, היא שרדה ונפטרה בשנת תשנ"ז בטאראנטא קאנאדא).

"נולדתי במעזשילאברץ, עיר קטנה במחוז זעמפלען סמוך לגבול פולין, במזרח סלובקיה... במקום הזה היו בערך 3000 תושבים, רובם יהודים. מהתושבים היהודים רובם היו קרובי משפחתינו. לפני ארבע מאות שנה שכר הסבא רבא שלנו את האחוזה והקים את תחילת העיר. עד אותו זמן לא היו היהודים יכולים להחזיק או לשכור קרקע. בעל האחוזה, הרוזן אנדרסי השכיר לו את האחוזה. שמו המקורי היה מאשקאוויטש והיגר ממונקאטש, שהיה שייך באותו זמן להונגריה. הרוזן שינה את השם מאשקאוויטש לשאהנפעלד. ובעזרת איכרים אוקראיניים בנה את המקום להיות עיר."

לכאורה כתבה מה שהיה מקובל במשפחתה לפני השואה, והכלל בידניו קבל את האמת ממי שאמרו, וכל זמן שאין הכחשה למה שכתבה נקבל את דבריה כמות שהוא, חוץ מנקודה אחת שכתבה שהסבא רבא יסד את העיר לפני ארבע מאות שנה, וזה לא מתאים כפי שיתבאר.

העיר מעזשילאברץ

כהקדמה ארחיב קצת על תולדות העיר מעזשילאברץ (Medzilaborce) אשר כאמור הוקמה על ידי ראש משפחת שאהנפעלד.

כנזכר, העיר שוכנת במחוז זעמפלען כיום במזרחית-צפונית של סלובקיה, במקום שנפגשים נהר לאברץ (Laborec) ונהר ווידראנקא (Vydranka), השם מעזשילאברץ נקרא על שם הנהר לאברץ (מעזא-לאברץ).

בחיפוש אחר קורות העיר מצאתי שהאזכור הראשון של האחוזה מתוארך בשנת 1347' (כשהאחוזה (בשם מעזאבראד) היתה בבעלות המשפחה האצילית דרוגעס, (האזכור הראשון בשמה מעזשילאברץ מתוארך בשנת 1543'), בשנת 1684' עברה לבעלות משפחת קסאקי, ובמאה ה-19 עברה למשפחת אנדרסי, ועד חציה השניה של המאה ה-19 לא נתיישבה כראוי. וכן נמצא אזכור בשנת 1885' שהאחוזה היא בשכירות מהרוזן אנדרסי להאלמנה שאהנפעלד (לכאורה יש שגיאה בשנה, כי לא מסתבר שעדיין היתה אז בחיים וכן שמה כבר לא מופיע במפקד של 1869').

מעזשילאברץ התפתחה על ידי שהיתה ממוקמת על כביש העסקים לגליציה, וקיבל את ההגדרה של עיר בשנת 1860' באמצעות פיתוח הדרגתי ולא על ידי השגת זכויות יתר. במפקד של שנת 1851' מנתה העיר 724 תושבים, מספר זה נכפל ל-1561 כבר בשנת 1910', והיתה נחשבת כקהילה יהודית גדולה בסלובקיה לפני השואה ורוב תושביה היו יהודים, רובם היו חסידים שהסתופפו בצל צאצאי הבני יששכר, (בביה"ח של מעזשילאברץ נשתמרו יותר מארבע מאות מצבות). בחודש סיון תש"ב נלקחו רוב התושבים היהודים למחנות ההשמדה הי"ד.

ממידע הנ"ל נראה לי שבכתבה שציטטתי נפלה טעות כשנכתב שהעיר הוקמה לפני ארבע מאות שנה, כי העיר נתיישבה רק בחציה השני של המאה ה-19, ורק אז היתה

האחוזה בבעלות משפחת אנדרסי ולפני ארבע מאות שנה עדיין היתה בבעלות משפחת דרוגס, ולכן מסתבר שהסבא רבא מייסד העיר מעזשילאברץ שהזכירה בכתבה היה רבי אליעזר שאהנפעלד שהוא חי במאה ה-19.

ראש המשפחה רבי אליעזר שאהנפעלד ממעזשילאברץ

כאמור, שמו המקורי של רבי **אליעזר שאהנפעלד** היתה מאשקאוויטש והיגר ממונקאטש, תחילת ישיבתו היתה בהאבורא (Habura שהיתה חלק ממעזשילאברץ), שמו מופיע במפקד של שנת 821' במעזשילאברץ. שם אביו לא ידוע.

רבי אליעזר היה תומך מהונו את צדיקי דורו, ועל מצבת בנו רבי משה נכתב עליו "הרב החסיד נזר הגבירים".

על פטירתו מסופר (בקונטרס תולדות מהרצ"א שבסוף ספר תמכין דאורייתא מכן עתיקא תש"ס), שפעם הגיע פתאום בעל בני יששכר לעיר מעזשילאברץ ביום עש"ק אחה"צ ונכנס אל בית מחותנו רבי אליעזר ואמר לו "מחותני היקר, באתי הנה כי ברצוני להשתדך עמכם עוד פעם", ענה לו רבי אליעזר "חבל, כי אנחנו מוכנים לנסוע מיד במוצש"ק לגליציה להתקשר בקשרי שידוכין עם אחד מנכדי הרה"ק מראפשיץ, והדבר כבר נגמר בינינו ואין בידינו להשיב". הבני יששכר נשאר שם על שב"ק וניסה לדבר על לבו לשנות דעתו ללא הועיל, ובמוצש"ק אחר הבדלה עלתה המשפחה על המרכבה ונסעו לדרכם, ובאמצע הדרך אירע אסון ונהפכה המרכבה ורבי אליעזר נהרג בו במקום, ואז הבינו למה הבנ"י רצה לעכבו.

עוד מסופר (בקונטרס תפארת אבות שבסוף ספר דברי עוזיאל ברוקלין תשמ"ה), שבעת פטירתו מן העולם אמר מחותנו הבני יששכר לחתנו רבי משה שאהנפעלד, "גיי טו דיר אן שטריימל און בעקיטשע און פיר דיין טאטן אין גן עדן אריין, ווייל צוואנציג טויזנט גולדן א יאר אויסטיילען איז אין הימל אויך א סחורה" (לך תלבוש שטריימל ובעקישע והולך את אביך לגן עדן, כי חלוקת עשרים אלפים זהובים בשנה גם בשמים יש לה ערך).

זמן פטירתו לא ידוע, וכפי הנראה היה זה עוד לפני שנת תקפ"ח, כי בנו רבי משה קרא לבנו השני בשם אליעזר בתחילת שנת תקפ"ח, וגם בפנקס התקנות של חבורת תמכין דאורייתא במונקאטש, בין חברי החבורה נזכר בנו רבי משה וכתבו עליו 'בן המנוח הנגיד מה"ו אליעזר ז"ל', הפנקס הוא העתק מהכתב יד שנכתב על ידי היבני יששכר' בשעה שביהן שם כרב בין השנים תקפ"ה-תקפ"ט. לפי המסורה מנ"כ במעזשילאברץ, אבל מצבתו לא נמצאה בין המצבות ששרדו.

בניו הידועים היו: רבי **משה** ורבי **מנחם מענדל** כמפורט בהמשך, ומסיפור קשר השידוך עם נכד הרה"ק מראפשיץ נראה שהיו לו עוד בנים, ובמפקדים ומאטריקלים במעזשילאברץ והגלילות רשומים כמה משפחות בשם שאהנפעלד,

יש לשער שהם ממשפחה זו, (ואולי גם כמה משפחות בשם מאשקאוויטש הרשומים שם הם ממשפחה זו טרם שינוי שמם).

רבי משה שאהנפעלד ממעזשילאברץ

רבי משה שאהנפעלד נולד בהאבורא לאביו רבי אליעזר סביבות שנת תק"ע, במפקד של מעזשילאברץ משנת 869' נרשם שנולד בשנת 810' בלאברץ [דהיינו על נהר לאברץ].

זוגתו הרבנית **שרה** נולדה בדינוב לאביה הרה"ק בעל בני יששכר סביבות שנת תקס"ז, במפקד של מעזשילאברץ משנת 869' נרשמה כלידת 810'.

אם שנות הלידה מדויקים, נמצא שנישאו והשיאו את צאצאיהם בגיל צעיר מאד (וכידוע שהבני יששכר השיא את צאצאיו בגיל צעיר מאד), כי בספר אגרות שפירין יש מכתב (סי' י"ב) שכתב בעל בני יששכר לחתנו רבי משה בשנת ת"ר, ובסוף העביר את הכתיבה לחתנו רבי יעקב אורי, ושם נראה בבירור שבאותו זמן כבר היו לרבי משה לפחות ב' בנות נשואות (ה"ה מרת יוטא לאה ומרת מירל לפשא), ולפי החשבון היה אז רק בסביבות גיל שלושים, (וכן להלן ברשימת צאצאיו נראה שגם בנו רבי פסח אברהם כבר היה נשוי בשנת ת"ר).

הנה הקטע שהוסיף רבי יעקב אורי: 'גם אנכי פורס בשלום חותני הרבני הוטיק מו"ה משה נ"י, זוגתי היא בתו תחי' פורסת בשלומי ובשלום אמה היא חמותי תחי', בתו מירל ליפשא ובעלה אהרן נ"י פורסי' בשלומכם, הבנות ובנותי שי' פורסים שלומכם'

על קשר השידוך של רבי משה ראיתי מסופר בשם אחד מנכדיו, שפעם בעת שנסע רבי משה בדרך לגליציה, ראה יהודי הולך רגלי והציע לפניו שיעלה לעגלתו, היהודי הזה היה הרה"ק רבי דוד מדינוב בנו של הרה"ק בעל בני יששכר, רבי דוד התרשם מרבי משה ובשובו הציע השידוך עבור אחותו הרבנית שרה בת הרה"ק בעל בני יששכר, (ממה שהבאתי למעלה שרבי משה היה נשוי בגיל צעיר מאד, קשה קצת להתאים סיפור זה שבגיל צעיר כבר נסע בעצמו לגליציה. ואולי נשתבש הסיפור, כי יש סיפור דומה עם הבני יששכר בעצמו שהלך רגלי ללובלין ורבי ישעי' הירץ מטורקא הציע שיעלה לעגלתו, ובדרך הציע לו הבני יששכר את בנו רבי דוד לחתן).

כנראה התגורר תקופה בעיר מולדתו האבורא אחר הנישואין, כי שם נולד לו בנו בכורו. ולאחריה עבר לגור סמוך לחותנו במונקאטש, כך נראה מפנקס התקנות תמכין דאורייתא של מונקאטש הנזכר לעיל, 'אחריו החזיק ה"ה הרבני המופלא היקר הנגיד המפורסים מה"ו משה בן המנוח הנגיד מה"ו אליעזר ז"ל חתן הרב הנ"ל להיות נמנה לדבר מצוה כאחד מן בני החבורה'. במונקאטש נולד בנו השני, ואחר כך עבר למעזשילאברץ.

לא נודע שרבי משה שימש שם ברבנות, ובמפקד שם מצויין עיסוקו כעובד שכיר יום, אבל אצל אחד מנכדיו נמצא ספר עם הקדשה שכתוב שם "לרבי משה אב"ד

הרבנית שרה נפטרה כ"ד אייר תרל"ח ומנ"כ במעזשילאברץ. על מצבתה נחרט: "שאננה רבת התבונה / דורשת צדקה ואמנה / חכמת לב וחסידה / שרשה ראש התעודה / שרה שמה בת הרב / הגאון חסידא קדישא / מ' צבי אלימלך שפירא / המחבר ס' בני יששכר / ושאר חיבורים זללה"ה / שקט רוחה האירה / ליל ב' ט"ל בספירה / כ"ד אייר באה לבית / מועד כל חי לפ"ק / נתנבה".

צאצאי רבי משה נרשמו על ידי כמה חוקרי שושלת בית דינוב (בשורות דלהן אני מתייחס להם כ'רשימות בית דינוב'), אך כנראה הם לקויים בחסרות ויתרות, ולא ירדתי לברר מקורותיהם ולאשרם, רק העתקתי אותם והכנסתי את כולם לפונדק אחד, והוספתי נופך משלי כמה שמות ופרטים שעלה בידי לברר.

1. **רבי פסח אברהם שאהנפעלד** אב"ד קורימא. נולד בין השנים תקפ"א-תקפ"ז בהאבורא (במפקד 869' נרשם יליד 819' אך לא מסתבר בהשוואה לגיל הוריו [ילידי 810]). נשא בזיוו"ר את מרת **פאני** בת הג"ר עזריאל **גרין** אב"ד מאסט, חאלי ומונקאטש, בעל "נחלת עזריאל" מתלמידי החוזה מלובלין. אחר פטירת זוגתו הראשונה בכ"ח תמוז תר"ל נשא בזיוו"ש את מרת **רבקה** לבית **שנירער**. שימש כרב כעשר שנים בכמה קהילות ומשנת תר"ח לערך אב"ד קורימא במחוז שאראש בהונגריה, וכיהן בה במשך כיוכל שנים. נפטר בתחילת שנת תרנ"ח ומנ"כ בקורימא.

על פי 'רשימות בית דינוב' נולדו לו ג' צאצאים מזיוו"ר ועוד ג' מזיוו"ש, אך מצאתי בן נוסף כדלהלן: (א) **רבי יוסף שאהנפעלד** יליד 840' (במאטריקל הלידות של קורימא נזכר כמה פעמים יוסף שאהנפעלד וזוגתו מרת בעטי לבית מייזלס, נפטרה 10 אפריל 890' כשהיא בת מ"ז). (ב) מרת **מלכה** נפטרה בשנת תרס"ו, בעלה **רבי משה באום** נפטר בשנת תרפ"ו. (ג) **רבי יצחק שאהנפעלד** יליד תר"ה-תר"ח לערך, זוגתו מרת **מלכה** בת דודו **רבי ישעי' צבי לויפער** (להלן). (ד) **רבי יעקב מאיר שאהנפעלד** יליד תשרי תרל"ג, דומ"ץ בריסטר, זוגתו מרת **חיה** בת הגביר **רבי שלמה הלוי אדלר**, נספו באושוויץ סיון תש"ד הי"ד. (ה) מרת **חנה מינדל** ילידת אייר תרל"ה, בעלה **רבי יעקב ווייס** מ"מ חותנו ברבנות קורימא בן **רבי משה** אב"ד זבאראב, נפטר י"ז כסלו תרצ"ו בן ל"ח שנים ומנ"כ בבארדיוב. (ו) **צביה** ילידת אלול תרל"ו נפטרה י"ב אב תרנ"ב בת ט"ז שנים. (ז) **רבי שמעון שאהנפעלד** נפטר ר"ח טבת תרל"ב או תרס"ב (שם זה לא מופיע ברשימות בית דינוב, אך בבית החיים במעזשילאברץ יש מצבה שעליה חרוט "צעיר בימים ורב מפעלים תמים דרך וישר מעשים הרב המופלג החסיד מ' **שמעון** בן הרב החסיד מוהר"ר **פסח אברהם** ז"ל נכד הרב הצדיק מ"ר ר' צבי אלימלך מדינוב נפטר ר"ח טבת תרל"ב [או תרס"ב] נתצבה" [השנה על המצבה נראית 'תרל"ב' אך אביו עדיין היה אז בחיים, ולכן מסתבר שהשנה היא 'תרס"ב']).

2. **רבי אליעזר שאהנפעלד**. נולד תחילת שנת תקפ"ח במונקאטש, נשא את מרת **אסתר** לבית **הורוביץ** ילידת 827' בהאבורא, התגוררו במעזשילאברץ. **רבי אליעזר** נפטר א' אלול תרנ"ג ומנ"כ במעזשילאברץ, על מצבתו נחרט: "א' אלול א' שופטים / תרנ"ג / איש לצדיקים יותר עצמו זמנים רבים / לבו רדפה צדקה ומצות ומע"ט / יחד עני ואביון ויתמי קרוביו / עשה להם נישואין מפזרון הונו / זך ונבר ותמים היו מעשיו / רחמן היה על אחים ורעים / הרבני הגביר החסיד מוה' **אליעזר** ז"ל / בהרב

החסיד מוה' **משה** זל בן בתו / של אותו הצדיק סבא קדישא / המפורסים מוה' צבי אלימלך זללה"ה .. / בעי' המ' ספר בני יששכר ועוד חיבו' / שקט רוחו אלף לאלול שופטים לפ"ק / תנצבה". זוגתו מרת אסתר נפטרה בערך תרע"א ומנ"כ במונקאטש.

צאצאיהם: (א) רבי **צבי אלימלך שאהנפעלד**, נולד בהאבורא אלול תרי"א, נפטר שמחת תורה תרצ"ז ומנ"כ במעזשילאברץ, זוגתו **פערל** לבית **בערגער** מגליציה. (ב) רבי **שמעון שאהנפעלד**. (ג) רבי **יעקב שאהנפעלד**, נולד בהאבורא ז' אלול תרי"ד, נפטר כ"ט תשרי תרפ"ד ומנ"כ במעזשילאברץ, זוגתו **מרים** לבית **שפירא** (נכדת רבי יעקב חריף שפירא

מהומנא, ולכאורה היא **מרים שרה** בת רבי משה חיים שנפטרה י"ח אדר תש"א ומנ"כ במעזשילאברץ). (ד) רבי **שמואל שאהנפעלד**, נולד אב תרי"ז נפטר י"ז טבת תרצ"ט ומנ"כ במעזשילאברץ, זוגתו מרת **חיה רחל** לבית **קאמאפויגל** מדאבראמיל. (ה) מרת **חנה מינדל**, נולדה אייר תר"כ נפטרה י"ט ניסן תרצ"א ומנ"כ במעזשילאברץ, בעלה רבי **יעקב קאפיל לויפער** בן דודה רבי ישעי' צבי (להלן). (ו) מרת **פריידא** נולדה בערך תרכ"ד, בעלה רבי **יחיאל** יליד ווידראן. (ז) רבי **דוד שאהנפעלד**, נולד בערך תרכ"ו נפטר י"ט טבת תרצ"ט ומנ"כ במעזשילאברץ. (ח) מרת **לאה** נולדה במעזשילאברץ בערך תרכ"ט ונעקדה"ש תש"ד, בעלה רבי **משה העללער** (הנזכר בעלי זכרון גליון 39). (ט) רבי **מאיר** (שם זה לא מופיע ברשימות בית דינוב, מצאתיה בהצהרת נכדתו על רציחת אביה בשואה

שכתבה ששם אביו היה מאיר).

3. מרת **פעסיל**, בעלה רבי **ישעיה צבי לויפער** יליד יערוסלאב, ב"ר בנציון לויפער (חתן הרה"ק רבי שמעון מיערוסלאב). התגוררו במעזשילאברץ ושם מנ"כ, רבי ישעי' צבי נפטר ה' אלול תרס"ג, על מצבתו נחרט: "פ"נ / בן בתו של חסידא / קדישא מ'

שמעון ז"ל / מיעריסליב איש / בתומו מהלך מוקיר / ורחים רבני ה"ה הרבני / מ' **ישעי צבי** בן / הרבני המנוח מ' **בנציון** ז"ל / רוחו קם ה' אלול תרס"ג / תנצב"ה".
זוגתו מרת פעסיל נפטרה ג' חשון תרע"ח, על מצבתה נחרט: "אשה צנועה וחסידה מ' / **פעסיל** / בהרב **משה** ז"ל / בת בתה של הה"צ מהרצ"א ז"ל / מדינאב / עש"ק נח ג' חשון תרע"ח / תינצ'ביה".

צאצאיהם: (א) מרת **מלכה** ילידת תרי"א, נפטרה כ"א תמוז תרע"ד ומנ"כ במעזשילאברץ, בעלה רבי **יצחק שאהנפעלד** יליד קורימא בן דודה רבי פסח אברהם הנ"ל (באחד מ'רשימות בית דינוב' כתוב בטעות שהיה בנו של דודה רבי נפתלי הירצקא [ראה להלן אצל רבי יצחק אייזיק שאהנפעלד], אך במאטריקל של קורימא מצאתי רישום נישואין של החתן איזק שאהנפעלד בן 'הרב' אברהם בן 24 עם הכלה מאלי בת הירש לויפער ממעזשילאברץ בת 21 ביום 22 יוני 1869). (ב) רבי **יצחק אליעזר לויפער** יליד תרי"ג לערך, נפטר טבת תרע"ט, זוגתו מרת **רחל** לבית **אונגאר**. (ג) **פראדל עלקא** ילידת 854', כנראה נפטרה בצעירותה כי שמה כבר לא מופיע במפקד של 869'. (ד) רבי **שלום לויפער**, זוגתו מרת **מירל** לבית **לערנער**, גרו בברעזוב פולין. (ה) רבי **יעקב קאפיל לויפער** יליד תרי"ז, זוגתו מרת **חנה מינדל** בת דודו רבי אליעזר **שאהנפעלד** הנ"ל. (ו) רבי **שמואל לויפער** ממעזשילאברץ יליד תרכ"ב, נספה בשואה בחג הסוכות תש"ב הי"ד, זוגתו מרת **שיינדל** ילידת 865' בת הרה"ח ר' אברהם חיים **זופניק**, נפטרה ביום ד' תשרי ת"ש ומנ"כ במעזשילאברץ. (ז) מרת **מישקעט** ילידת תרכ"ה, נפטרה כ"ט תמוז תרס"ט ומנ"כ במעזשילאברץ. (ח) **ישראל לויפער** יליד 868'. (ט) רבי **נפתלי לויפער** יליד 870', נפטר ט"ז באדר תרס"ו, זוגתו מרת **טויבע**.

4. מרת **יוטא לאה** נולדה בין השנים תק"צ-ת"ר לערך (כך היא ב'רשימות בית דינוב' – אך ממכתב שהובא לעיל מספר אגרות שפירין נראה שהיא כבר היתה נשואה בשנת ת"ר), בעלה רבי **יעקב אורי** אב"ד בערזוב וטורקא בן הרה"ק רבי פנחס ארי' מטורקא, שנשא אותה לאחר פטירת זוגתו הראשונה מרת רבקה בתו הצעירה של ה"בני יששכר", אף זוגתו זו השניה נפטרה במיטב שנותיה, רבי יעקב נפטר בשנת תרט"ו ומנ"כ בטורקא.

מזיווג זה נולדו לו בן ושלוש בנות: (א) רבי **אליקים (אורי) אוהר** נפטר ז' אב תרע"ט בקאשוי בן צ' שנים, נשא זיווגו הראשונה בגליציה, זוגתו בזווי"ש מרת **הינדא** בת רבי יצחק אייזיק הכהן **פרייס**, ילידת 850' נפטרה ט"ז טבת תרצ"ח בקאשוי. (ב) מרת **חנה מינדל**, בעלה רבי **צבי ניימאן** מהובער (אולי האבורא) בן רבי מנחם, נפטר כ"ו תמוז תרע"א ומנ"כ במעזשילאברץ. (ג) מרת **פריידא** ילידת 840', נפטרה בצפת ז' אדר תרנ"ה, בעלה רבי **שמואל זאנוויל קאלעך** יליד 840' בן רבי ישעי' שלמה זלמן אב"ד אסטריק, נפטר בצפת ט"ו אב תרמ"ז. (ד) מרת

חנה ילידת 850' לערך, נפטרה ו' תשרי תרצ"ג ב-Zagorz כשהיא בת פ"ב, בעלה **רבי שמואל הלוי פיש**.

(יש שרצו להוסיף עוד בנות והם מרת רייזל אשת ר' יצחק אייזיק פערלמוטער שו"ב בטעגלאש וטאהש, ואחותה מרת רחל לאה אשת רבי נפתלי זיידנפעלד ממונקאטש, למרות שעל מצבת מרת רייזל בהר הזיתים נחרט: "בת ר' יעקב אליעזר" ולא "בת ר' יעקב אורי", והיו שרצו לומר שאולי מרת יוטא לאה היתה נשואה לפני רבי יעקב לאחד ששמו היה יעקב אליעזר ובנות אלו הם מזיווגה הראשון, אך חוץ ממה שלא מתאים לגילה, הוברר שהם בנות רבי יעקב אליעזר רייטער וזוגתו חיה בינה, ולעת עתה לא נתברר האיך מתייחסים אל רבי משה שאהנפעלד כפי המסורה במשפחתם.)

5. **רבי מרדכי יוסף שאהנפעלד**, יליד תקצ"ה לערך, זוגתו בזיוו"ר מרת **דבורה לבית גרינבערגער**, ילידת תקצ"ז לערך, ובזיוו"ש מרת **בלומא**. רבי מרדכי יוסף נפטר י"ט טבת תרס"ו, על מצבתו במעזשילאברץ נחרט: "מחצבתו ממקור קדושים ורוזנים / רשומים בקהל ישישים ונבונים / דור שני לרבני הקדוש ברבנים / כבודו בס' בני יששכר ומעין גנים / יתר חבוריו וקדושתו ידוע לזקנים / יקר ונכבד בעירו / ותיק וחסיד בדורו / סופו ותהלתו עסק בתורה / פזר נתן לאביונים בה(רבה?) / מו"ה ר' **מרדכי יוסף** בן ר' / **משה** חתן הרב הקדוש מו"ה צבי / אלימלך זללי"ה מדינאב נפטר / ליל ש"ק י"ט טבת תר"ס"ו לפ"ק / ת"נ צ"ב"ה"

צאצאיו: א) רבי **יצחק שאהנפעלד** יליד תרט"ו לערך, זוגתו מרת **רבקה**. ב) רבי **אליעזר שאהנפעלד**, יליד תרי"ח, נפטר א' חשון תרצ"ב ומנ"כ במעזשילאברץ, זוגתו מרת **חיה**. ג) מרת **רחל לאה**, ילידת תרכ"ב לערך, נפטרה י"ב שבט תרצ"ח ומנ"כ במעזשילאברץ, בעלה ממשפחת **רייך**. ד) מרת **חנה מינדל**, ילידת תרכ"ט. ה) רבי **יהושע העשיל שאהנפעלד**. ו) מרת **אסתר**, ילידת תרט"ז, בעלה רבי **בנימין וואלדמאן** יליד בארדיוב, היגרו לארה"ב. ז) רבי **משה**, זוגתו **רבקה** בת רבי חיים. ח) רבי **דוד שאהנפעלד**, זוגתו מצאצאי בעל אך פרי תבואה. ט) מרת **פריידל** בעלה ממשפחת **לאנגסאס**.

6. מרת **נחמה רבקה**, ילידת תקצ"ו לערך, בעלה רבי **נפתלי צבי הכהן הארפודער** מבארדיוב יליד תקפ"ה לערך, בן רבי יצחק. מרת נחמה רבקה נפטרה בחיי אביה א' דר"ח חשון

תרל"ז בת מ"ב שנים ומנ"כ בבארדיוב, על מצבתה נחרט: "פ"נ / אשה הצנועה / וחשובה וחסודה / מרת **נחמה רבקה** / בת הרבני החסיד / מו"ה **משה** נ"י הלכה / לעולמה ותנוח על / משכבה בשלום / נפטרה ר"ח מ' חשוון / ת"ר ל"ז לפ"ק תניצ'ב'ה". רבי נפתלי צבי נפטר בבארדיוב כ"ב אלול תרמ"ה בן ס' שנים ושם

מנ"כ, על מצבתו נחרט: "פ"נ / נפתלי אילה שליחה / פה בקבר מצא מנוח / תחת עבד ד' בשמחה / לא נתן לנו שכוח / יעץ נדיבות חדשים לבקרים / צדיק באמונתו יחי' / בא עתו וגוע מיתת ישרים / יזכור צדקתו בגשם יחי' / ה"ה הרבני החסיד מו"ה **נפתלי** / צבי במו"ה **יצחק הכהן** ז"ל הלך / לעולמו נפטר כ"ב ימים לחוד' / אלול שנת ת"ר מ"ה לפ"ק תניצ'ב'ה", (ברישום פטירתו במאטריקל של בארדיוב מופיע שם האלמנה ראזי ראגעלפיש, כנראה נשא אשה בזיווג שני אחר פטירת זוגתו הראשונה).

צאצאיהם: (א) רבי **יצחק הארפודער**, יליד תר"י לערך, גר במונקאטש ושם מנ"כ. (ב) הילד **אלימלך הארפודער**, יליד תרס"ז נפטר בן שש

שנים תשרי תרכ"ב. (ג) מרת **חנה מינדל**, ילידת תרי"ח, נפטרה בביסטריץ ד' תשרי ת"ש, בעלה רבי **עזריאל באדנער-מייזעלס**, יליד תרי"ט בבארדיוב, אב"ד קאמארניק ואח"כ דומ"ץ בביסטריץ, בן רבי יוסף יוזפא, נפטר ד' אדר א' תרפ"ט ומנ"כ בבארדיוב. (ד) הילד **Marcus הארפודער**, יליד תרכ"א נפטר בן שנתיים תרכ"ג. (ה) מרת **פערל**, ילידת תרכ"ג, נפטרה תרמ"ו, בעלה רבי **ישראל מייזעלס**. (ו) רבי **אליעזר הארפודער**, יליד תרכ"ה, זוגתו מרת **מאטיל רבקה** בת רבי יהושע **Marcus דערשאוויץ** מוועליפאל. (ז) מרת **לאה רחל** (או **רחל לאה**) ילידת תרכ"ח, בעלה ממשפחת **הירש**. (ח) מרת **מירל** ילידת תרל"ב, בעלה **Herman [רבי צבי:] עדעלשטיין**, גרו במישקאלץ. (ט) מרת **מרים רייזל**, נפטרה ח"י טבת תרצ"ט (ביו"ד של זקניה הבני יששכר) ומנ"כ בבארדיוב, בעלה רבי **בנימין פייערליכט** יליד ילניצה, בן רבי ברוך, נפטר ד' אייר ת"ש ומנ"כ בבארדיוב. (י) מרת **דבורה**, נפטרה ו' אייר תרצ"ו ומנ"כ בבארדיוב, בעלה רבי **גדלי' צבי**.

7. רבי **יצחק אייזיק שאהנפעלד**, (באחד מירשימות בית דינוב' יש בן בשם רבי נפתלי הירצקא שאהנפעלד שהוא אבי רבי יהודה ממונקאטש דלהלן, וכנראה נשתבש עם רבי יצחק), זוגתו **Amalia** ילידת טיבאווא, סלובקיה.

צאצאיהם: א) רבי **יהודה שאהנפעלד** ממונקאטש, נפטר כ"ו אדר א' תרפ"ז ומנ"כ בסטראביטש, זוגתו בזיוו"ר מרת **צירל** לבית **קראוס** מקיש-ווארשאני (לכאורה זהה למש"כ בעלי זכרון 24 עמ' כ"ז "בתו [של רבי מאיר קרויס מוארשאני] צילי [ילידת תרט"ז לערך] נישאה בשנת תרל"ה ליוליוס בן איגנאץ שאנפעלד ממונקאטש [יליד תרי"א לערך]"), זוגתו בזיוו"ש מרת **מרים** לבית **געלב** מסטראביטש. ב) מרת **מינדל** (Margit), בעלה **Lajos הארטשטיין** משאראשפאטאק. ג) רבי **משה שאהנפעלד** מסיגוט.

8. רבי **שמעון שאהנפעלד**, יליד תקצ"ז לערך במונקאטש, זוגתו מרת **לאה רחל ראגענפאס** ילידת תר"ג לערך במונקאטש.

צאצאיהם: א) **ישראל שאהנפעלד** יליד תרי"ט לערך בלאנצוט. ב) **Herman** (אולי צבי אלימלך) **שאהנפעלד** יליד תרכ"ג לערך במעזשילאברץ. ג) **אליעזר שאהנפעלד** יליד תרכ"ו לערך במעזשילאברץ.

9. רבי **אשר שאהנפעלד**, יליד ת"ר לערך ונפטר בערך תר"צ, ב'רשימות בית דינוב' אין פרטים עליו. להלן מה שמצאתי במפקד 869' ובמאטריקלים של האבורא ואפשר לשער שמדובר במשפחה זו. רבי אשר יליד תר"ו לערך, זוגתו מרת **עלקא** לבית **ניימאן** ילידת תר"ט לערך.

צאצאיהם: א) **סימא** ילידת תרכ"ו. ב) **Anna** ילידת תרכ"ז (אולי **חנה מינדל** בת הרב מ' אשר נ"י נכד הרה"צ מ' צ"א זללה"ה מדינאב' נפטרה ל' כסלו תר"מ ומנ"כ במעזשילאברץ). ג) **לאה** ילידת תרכ"ט. ד) **בנציון** יליד תרל"ג. ה) **דוד** יליד תרל"ה. ו) **אסתר** ילידת תרל"ז. ז) **מענדל** יליד תרמ"ג. ח) **Moritz** (לכאורה **משה**) יליד תרמ"ד.

10. מרת **ברכה**, ייתכן שהיא אשת רבי **דוד מייזליש**, (השערה זו נזכר ב'רשימות בית דינוב', ואולי מבוסס על מה שנמצא בפרענומראנטין שבספר מגיד תעלומה תרל"ו שנוצר אחר רבי משה שאהנפעלד 'חתנו דוד מייזלש', ובמפקד 869' ובמאטריקלים של האבורא יש דוד מייזליש וזוגתו **'מלכה'** שאהנפעלד, אשר כנראה משם מקור שמות צאצאיהם).

צאצאיהם: א) **יעקב Jeno** יליד 865'. ב) **Nathan** יליד 867'. ג) **פנחס** יליד 872', ד) **יצחק** יליד 874', ה) **אהרן צבי** יליד 878'. ו) **וואלף** יליד 883'. ז) **משה** יליד 885'.

11. מרת **מירל ליפשא**, בעלה רבי **אהרן**, לא ידוע פרטים עליהם, הוזכרו במכתב הנ"ל מספר אגרות שפירין "בתו מירל ליפשא ובעלה אהרן נ"י פורסים בשלומכם",

מהמכתב נראה שהיו נשואים כבר בשנת ת"ר וגרו אז בדינוב. נפטרה תרי"ז ומנ"כ במעזשילאברץ, על מצבתה נחרט: "שושנה באביה נקטפה עלמה / צנועה וחסידה מ' **מירל ליפצא** / בת מ"ר **משה** ... נכד הרב / קדוש ד' ... חו"פ מו"ה צבי / אלימלך אב"ד מדינאב ז"ל נפ' / ... שב... תרי"ז לפ"ק / תנצבה".

12. **רבי צבי אלימלך שאהנפעלד** אב"ד מעזשילאברץ. נולד בשנת תרי"י לערך. נשא בזיו"ר את מרת **בריינא** בת הג"ר משולם דב **קאליש** דומ"ץ מונקאטש, ובזיווי"ש נשא את אחותה מרת **פערל**. משנת תרמ"ב לערך התקבל לרבנות מעזשילאברץ וכיהן בה במשך מ"ה שנים. רבי צבי אלימלך נפטר ז' תמוז תרפ"ז, על מצבתו במעזשילאברץ נחרט: "פ"נ / הרב / מו"ה **צבי אלימלך** בהרב / החסיד מו"ה **משה** ז"ל בן בתו / של הה"צ הקדוש מו"ה / צבי אלימלך זללה"ה מדינאב / אשר ה' רצונו לעשות / טובות לישראל / נפטר ה' בלק ז' לחודש תמוז / בשנת

תרפ"ז לפ"ק / תנצב"ה". מרת פערל נפטרה ט' אלול תרצ"א, על מצבתה במעזשילאברץ נחרט: "פ"נ / האשה הרבנית / מרת / **פערל** / בת הרב ר' **משולם דוב** ז"ל / רב"ד דק"ק מונקאטש / אשת הרב מהרצ"א ז"ל / אבב"ד דפה / נ' בת ע"ח שנים / ט' אלול תרצ"א / תיניצב"ה".

צאצאיהם: (א) **גיטשא**, בעלה רבי **שלמה גרינפעלד** <בזיווגו השני. דיין בבניה"ד בעלזא במונקאטש. נהרג עקה"ש בשנות החורבן> בן רבי יהודה מחוסט <לאחר מכן אב"ד סעמיהאלי>. (ב) רבי **חיים**, יליד תרכ"ג. (ג) רבי **יהושע**, יליד תרכ"ד. (ד) מרת **חנה מינדל**, ילידת תרכ"ו, בעלה רבי **שלום קאליש** <במונקאטש. נפטר כ"ד כסלו תרפ"א> בן דודה רבי אלימלך. (ה) מרת **לאה**, ילידת תרכ"ח, בעלה רבי **וואלף ווייסבערגער**. (ו) רבי **אליעזר שאהנפעלד** ממעזשילאברץ, יליד תרל"א. (ז) מרת **פייגא**, ילידת תרל"ב, בעלה לבית **גרובערט**. (ח) מרת **רחל**, ילידת תרל"ד, בעלה רבי **שמואל זאנוויל הכהן ראנד** מטורקא. (ט) מרת **ברכה** נספתה בשואה הי"ד, בעלה רבי **מאיר שלום ראטענבערג**, בן רבי יהוסף אב"ד קאסאן בעל בני שלשים, נפטר ה' שבט תרע"ט,

גרו במעזשילאברץ. (י) מרת **שרה**, נספתה בשואה תש"ב הי"ד, בעלה רבי **דוד שאהנפעלד** בן רבי שמואל, נפטר כ"ט שבט תרצ"ד. (יא) רבי **יעקב שאהנפעלד**. (יב). רבי **שמואל שאהנפעלד**. (יג) רבי **שמעון שאהנפעלד** מ"מ אביו ברבנות מעזשילאברץ, זוגתו מרת **רחל לאה** בת רבי יעקב יצחק נפטר ט"ו חשוון תרע"ו. (יד) בת, בעלה רבי **מאיר נאמיס** בן רבי שמעון ממונקאטש (רבי מאיר נאמיס הוציא לאור מחדש את הספר אגרא דפרקא בשנת תרנ"ד יחד עם גיסו רבי שלום קאליש).

רבי מנחם (מענדל) שאהנפעלד

על אא"ז רבי **מנחם מענדל שאהנפעלד** לא ידוע לי פרטים, רק שנפטר בדמי ימיו והיארציט שלו ג' תמוז. זוגתו מרת **שרה בלומא** בת רבי **משה צבי פוקס**, לפי

מפקד 869' נולדה בשנת 818' באורליך [Orlik/Orlich] סמוך לסטראפקוב (יצויין שהעיר אורליך היתה מחולקת לאלשא-אורליך ופעלשא-אורליך, ובמפקד אלשא-אורליך של 819' רשום הירש פוקס עם אשה ובן אחד ובת אחת, ויש לשער שזהו אביה, ומקום לידתה היתה באלשא-אורליך), גרו ב-Henczocz ליד ווראנוב. על מצבת שרה בלומא בווראנוב נחרט: "פ"ט / האשה היקרה / מ' **שרה בלומא** / בת מו"ה **משה צבי / פוקס ז"ל** / יד סופר נלאה לספר תהלתה / הצניע לכת ולתת פזר מעלתה / וכל מעשיה הי' רק בצדקתה / ובגן עדן תנוח עקב פעולתה / נפטרה כ"א שבט תר"ניב' לפ"ק / תינצי'ביה"י.

צאצאיהם הידועים :

1. אא"ז רבי **נפתלי ישעי' אשר שאהנפעלד** נולד בשנת תר"ב לערך (עפ"י מה שכתבו על מצבתו שהיה בן ע"ח בפטירתו, וכן רשום במאטריקל הנישואין, אך במפקד 869' רשום ליד 838' דהיינו ארבע שנים לפני זה), גר בהאנשאוויתץ (Hanusovce-nad-Toplou), נפטר ט' באב תר"פ. זוגתו בזיוו"ר מרת **אסתר** בת רבי יעקב יהודה **וואהל** מהאנשאוויתץ (בן אחר בן להשר רבי שאול וואהל מפולין), נולדה כ"ח אלול תר"ה בהאנשאוויתץ, נפטרה י"א שבט תרמ"ד. אחר פטירתה נשא את אחותה מרת **שפרינצא שיינדל** (בת רבי יעקב יהודה **וואהל** הנ"ל) לידת תרכ"ו, נספתה בשואה הי"ד.

רבי נפתלי ישעי' אשר היה חסיד וחבש שטריימל בשבת ויו"ט (דבר חריג בהאנשאוויתץ), היה מסתופף בצל בעל צבי לצדיק מבלאזוב. תשובה אליו בשו"ת בית שערים או"ח סי' מ"ב.

כמה חדשים לפני פטירתו כתב צוואה האידך להתנהג עמו בפטירתו, מדבריו משתקף גדלות רוחו, ושם אתה מוצא ענוותנותו, כמו שידוע מכתבי הקדמונים שבצוואתו של אדם יכולים לראות התנהגותו בהאי עלמא. הצוואה היא כעין ספר מוסר, כאשר אכן מבקש בסופו "...ובקשתי להדפיס את הצוואה הלזו ויחלק לכל אחד מבני ובנותי ונכדי כדי שיהי לכל אחד ויקראו אותה בכל חודש פעם אחד לפני נשיהם ובניהם ובנותיהם כדי להתעורר ולשום על לבם סוף כל אדם..."

על מצבת ר' נפתלי בהאנשאווין נחרט: "פה נטמן ונגנז ארון הקודש / האי גברא יקרא / עמי שרי נהורא / מגזע משפחה הגונה ויקרה / הרבני הנגיד והקצין חסיד ועניו / מו"ה / **נפתלי ישעי אשר** / ז"ל / בן מו"ה **מנחם** ז"ל / בן השר והקצין / מו"ה **אליעזר שאנפעלד** זצ"ל / ממעזעלאבארץ / נפטר בש"ט בן ע"ח שנים / אור ליום ש"ק / ט' אב פיר'ת' לפ"ק / נפש יקרה יגע בתורה אוצרו היראה / פעמי אורחותיו שקל במזימותיו שלם במדותיו / תמך עניים עזר דלים רחם אביונים / לימד תולדותיו ילכו אורחותיו ישמעו לצויותיו / ידיו אמונים הונו ורכושו נטעי נאמנים / תנצבה".

על מצבת זוגתו הראשונה שם נחרט: "... / אשה הצנועה החשובה / מ' **אסתר** ע"ה / בת מו"ה **יעקב יהודה** / נפטרה רכה בשנים / לדאבון בניה ומשפחתה / ביום י"א שבט תרמ"ד / ...".

צאצאיו מזיוור:

(א) הילד **יוסף שאהנפעלד** יליד תרכ"ה, נפטר כ"ב שבט תרל"ב.

(ב) מרת **רחל בילא** ילידת תרכ"ו, נפטרה י"ג אלול תרע"ט, בעלה רבי **נחמי וואהל** יליד תר"כ, אחי אמה (בן רבי יעקב יהודה), גרו בהאנשאווין, רבי נחמי נפטר עריו"כ תש"ד ועצמותיו הועלו לארה"ק בשנת תשל"ז ומנ"כ בהר הזיתים,

(צאצאיהם: רבי ישראל מנחם וואהל וזו' רבקה, מרת אסתר, מרת יוטא ובעלה רבי יעקב יודא גאלדפינגער, הילד Marcus, מרת שרה בלומא ובעלה רבי שמואל דענערף [ניו יארק], רבי יהושע וואהל ממאנטריאל וזו' מרת מינדל לבית גאלדינגער, מרת פריידא ובעלה רבי שמואל סטאן [ניו יארק], Mahrin-Amalie וואהל [ארה"ב], רבי שמואל וואהל, רבי שאול וואהל, רבי יעקב יודא וואהל).

ג) רבי **ישראל שאהנפעלד** יליד תרכ"ח, נספה בשואה הי"ד, גר בפרעשוב, זוגתו מרת **פערל** ילידת תר"ל בקראקא, בת רבי פנחס **ראפאפארט** מבארדיוב, נפטרה י" אדר תרצ"ה ומנ"כ בפרעשוב, זוגתו בזיוו"ש מרת **חיה ברכה** בת רבי משה צבי נפטרה כ"ב תמוז תשל"ב ומנ"כ בהר הזיתים, [היא נישאה בזיוו"ש אחר השואה לרבי אהרן טאהלער, וגרו בפתח תקוה >על ר' ארון זאב טאהלער ראה בעלי זכרון' 36 עמ' לו<], (צאצאיו [מזיוו"ר]: רבי פנחס שאהנפעלד מפרעשוב וזו' Sali לבית ציממערמאן, מרת אסתר בילא, Emanuel, רבי מנחם שאהנפעלד >אולי זהה לקודם<, מרת רחל, Irena [אולי זהה למרת רחל הנ"ל] ובעלה רבי מנחם פרישמאן מפרעשוב, רבי שמואל דוד שאהנפעלד, מרת מלכה, מרת ליבא ובעלה בזיוו"ר לבית וועלקאוויטש ובזיוו"ש לבית ווייס ממאנטריאל, פריידא, רבי יצחק שאהנפעלד).

ד) **משה חיים שאהנפעלד** יליד תר"ל.

ה) רבי **אלטר שאהנפעלד** יליד תרל"ג, היגר לארה"ב, נפטר י"ז סיון תש"י, זוגתו מרת **פרידל** ילידת תרל"ה בת רבי יוסף שמואל **דייטש** מאוהעל-ניו יארק, נפטרה י"א אדר א' תש"ח, גרו בניו יארק ושם מנ"כ. (צאצאיהם: אסתר ובעלה נדול (אולי גד'ל) Harry חייט, Philip שאהנפעלד וזו' שרה לבית וואלף, באשע ובעלה שמואל לאווין, יוסף, Sadie לאנדסבערג, שמואל שאהנפעלד וזו' Elaine, Lillian ובעלה Sidney גלאסמאן, רבקה ובעלה ישראל צבי פונטלידער, הילד יעקב שאהנפעלד).

ו) מרת **מינדל** ילידת תרל"ד, נפטרה ד' תמוז תר"צ, בעלה רבי **יוסף שטערנבאך** בן רבי יחיאל מעכיל ממונקאטש, נפטר י"א אדר ב' תרע"ה, גרו בפרעשוב ושם מנ"כ, (צאצאיהם: מרת אסתר ובעלה רבי שלמה ברוך פרידמאן [מדאמבראד], מרת שיינדל, עלקא, רבי שמשון שטערנבאך מפרעשוב-ברוקלין וזו' רעלא לבית בערגער, מרת שרה בלומא ובעלה רבי אברהם נייוואהנער מפרעשוב, מרת לאה ובעלה רבי יהושע געלב).

ז) רבי **אברהם אליעזר שאהנפעלד** יליד תרל"ו, נפטר א' דר"ח כסלו תר"פ, זוגתו מרת **יהודית** לבית **ניימאן**, (צאצאיהם: מרת אסתר ובעלה Alfred זוסמאן, Aranka ובעלה לבית רייניץ, Willy).

ח) אא"ז רבי **דוד שאהנפעלד** יליד תרל"ח, נספה בשואה הי"ד, זוגתו בזו"ר מרת **יוטא** בת דודו רבי מרדכי גימפל **יאקאבאוויטש** (להלן), נפטרה י"ד אייר

תרע"ג ומנ"כ בכמעלוב, זוגתו בזיוו"ש מרת **שרה בלומא** ילידת תרנ"ג, בת רבי **יצחק מוטצען** (חתן רבי מרדכי גימפל יאקאבאוויטש - להלן), נספתה בשואה הי"ד, גרו בכמעלוב ליד האנשאוויטץ, (צאצאיו מזיוו"ר: מרת מלכה ובעלה רבי משה פוקס, מרת שרה בלומא ובעלה רבי חנניא יו"ט ליפא קיש [בזיוו"ר] מנאד באניא-פרעשוב-בני ברק [מח"ס פתיל חי], רבי מנחם מענדל שאהנפעלד, רבי אליעזר שאהנפעלד, מרת פריידא ובעלה לבית זינגער. ומזיוו"ש: סימא יכט, הב' נפתלי ישעי' אשר, הב' שלום, הב' חנניא יו"ט ליפא, מרת רבקה ובעלה רבי אריה יהודה הכהן אלטמאן מבאלטימאר, זקנתי מרת הינדא ובעלה זקיני רבי משה מארגירעטען מבאלטימאר-ברוקלין, והילדים יוסף, מרדכי גימפל).

ט) רבי **חיים ברוך שאהנפעלד**, יליד תרל"ט, >תלמיד רבי יהודה צבי בלום אב"ד האנשאוויטץ, ותשובה אליו בספרו שו"ת שארית יהודה סי' מט "תלמידי התורני... הנגיד" בישוב פילעק בשנת תרע"ב. < נפטר כ' שבט תרפ"ט ומנו"כ במאקאווא, זוגתו מרת **מאליע** בת רבי שלמה **וויינבערגער**, נפטרה כ"ז שבט תשי"ד ומנו"כ בבני ברק. גרו בפילעק ואח"כ במאקאווא. זוגתו עלתה לארה"ק אחר השואה. (צאצאיהם: רבי משה שאהנפעלד שו"ב בשיקגו וזו' פערל לבית גאלדבערגער, מרת גאלדא מירל ובעלה רבי יצחק דיימאנט, רבי אשר זעליג יפה-נוף מרמת-גן וזו' לאה לבית ווייסענשטערן, מרת מרים ובעלה רבי יונה ווייס, יהודית).

י) הילד **Herman שאהנפעלד** יליד תרמ"א, נפטר כבן שנה.

יא) הילד **מאיר שאהנפעלד** יליד תרמ"ב, נפטר כבן שנה וחצי, יומיים לפני פטירת אמו.

צאצאיו מזיוו"ש:

יב) הפעוטה **אסתר שאהנפעלד**, ילידת תרמ"ה, נפטרה בת כמה שבועות.

יג) הילד **אברהם יצחק שאהנפעלד** יליד תרמ"ח, נפטר י"ב שבט תרנ"ה.

יד) רבי **מרדכי ארי' שאהנפעלד** יליד תרנ"א, זוגתו מרת **הענדל** ילידת תר"ס בת רבי אפרים **ציפסער**, גרו בהאנשאוויטץ, נספו בשואה הי"ד, (צאצאיהם: הילדים נפתלי ישעי' אשר, פריידל). [לפני שלש שנים נמצאו חפצים שהטמין רבי מרדכי ארי' לפני השואה, כששיפצו הבית שלו מצאו בתוך הארובה קופסה ובה היו טמונים כמה חפצים ומסמכים, החפצים מונחים כעת ברשות הממשלה, (בני המשפחה עוסקים עם ממשלת סלובקיה בעניני החפצים, ולעת עתה קבלו תמונות מהחפצים, תוכן המסמכים לא ידוע לנו לעת עתה, כי לדעתם אינם יכולים ליתן צילומים עד שיוכח קירבת המשפחה)]

טו) רבי **שלמה שאהנפעלד** יליד תרנ"ה, תלמיד רבי שמואל ראזענבערג מאונסדארף ורבי עקיבא סופר מפרעשבורג. נפטר שביעי של פסח תשל"ט. זוגתו

מרת **הינדא** בת רבי שמשון מנחם **בערמאן**, נפטרה תשנ"ח. גרו בלאנדאן, (צאצאיהם: מרת מלכה ובעלה רבי עזריאל הכהן מוזס מלאנדאן, מרת ח'י ביילא ובעלה רבי אלטר אברהם אליעזר גרוסגאטט מלאנדאן, הילד נפתלי ישעי' אשר).

טז) רבי **יעקב יודא שאהנפעלד**, יליד תרנ"ט, זוגתו מרת **חיה רבקה** בת רבי צבי (קרמיאל?), נספו בשואה הי"ד.

יז) מרת **מלכה**, נספתה בשואה הי"ד, בעלה ממשפחת **וויזעל**, גרו בהאנשאוויטץ.

יח) **שרה בלומא שאהנפעלד** מנ"כ בהאנשאוויטץ.

2. מרת **סימא יכט** ילידת 844', בעלה אא"ז רבי **מרדכי גימפל יאקאבאוויטש** יליד 841', גרו בפיצאק (כיום Korunková) סלובקיה, סמוך לסטראפקוב. לא ידוע על אבות משפחת יאקאבאוויטש מפיצאק, אך מהמפקדים והמאטריקלים נראה שכמעט לא היו יהודים בעיר חוץ ממשפחת יאקאבאוויטש, ובמפקד 869' רשום יצחק יאקאבאוויטש יליד 809' וזוגתו סאסע ילידת 820', לפי גיל המתפקדים הוא היחיד שאפשר לשער אולי היה אביו של רבי מרדכי גימפל.

בביה"ח בסטראפקוב הסמוכה נמצא מצבה שחרוט עליה: "... / האשה הצנועה במעשים טובים / מפורסמת לשבח בצדקה וחסד / היתה משתדלת בכל מאמצי כוחה / לגדל יוצאי חלצ'י לתורה ומעשים / טובים הלכה לעולמה בשם טוב / מרת **סימא יכט** בת /

מו"ה **מנחם** ז"ל / נפטרה ט' טבת ת"ר ע"ה לפ"ק / תינצי'ביה", יש לשער שזו היא מצבתה.

[בביה"ח בטיסינעץ הסמוכה נמצא מצבה שחרוט עליה: "... / מו"ה **מרדכי גימפל** ע"ה / מואס ברע הולך תמים / רדף צדק אהב חכמים / דלתי ביתו פתוח לרוחה / כל אביון מצא ארוחה / ילדי ביתו הדריך משרים / גדל בניו בצל הורים / וילמדם עד היו לאנשים / מדע מוסר דעת קדושים / פזר כספו ויגיע כפים / ללמד את בניו פי שנים / בן מו"ה ר' **יצחק** ע"ה / ניפטר ט"ו אייר ת'רפ"ט לפ"ק / תינצי'ביה", אם נכונה ההשערה הנ"ל ששם אביו

היה יצחק, אולי אפשר להוסיף השערה על ההשערה ולומר שזהו מצבתו.]

צאצאיהם :

(א) מרת **רבקה** ילידת 1866-1868, נפטרה ט"ו ניסן תרפ"א, בעלה אא"ז רבי **יצחק מוטצען** בן רבי אברהם חיים דומ"ץ האלמין, יליד 1863 לערך, נפטר כ"א אייר תש"ד, גרו בקליינווארדיין, (צאצאיהם: מרת מלכה, מרת אסתר/עטל ובעלה רבי אברהם חיים הלוי ווייס, רבי אברהם חיים מוטצען שוי"ב בפרעשבורג וזו' מרת חיה חנה לבית פעלבערבוים, מרת שרה בלומא ובעלה אא"ז רבי דוד שאהנפעלד מכמעלוב הני"ל [בזיוו"ש], מרת פייגא ובעלה רבי אברהם יוסף דייטש מקליינווארדיין, רבי מנחם זאב מוטצען שוי"ב בקאשוי וזו' טויבע לבית שווארץ, רבי משה מוטצען מקליינווארדיין-ברוקלין וזו' בזיוו"ר מרת רבקה לבית דייטש [ממאקאווא] ובזיוו"ש מרת לאה לבית שפיטצער, מרת ביילא ובעלה רבי זאב גאלדבערגער, מרת יוטא ובעלה רבי זלמן לייב פעקעטע).

(ב) **מענדל יאקאבאוויטש** יליד 1868 (כך רשום במפקד 1869).

(ג) רבי **יעקב יוסף יאקאבאוויטש**, הוא וזוגתו ויו"ח נספו בשואה הי"ד.

(ד) רבי **יצחק יאקאבאוויטש** הנקרא רבי **איציקל מקליינווארדיין** יליד תרכ"ט לערך, תפס ישיבה בקליינווארדיין. נפטר י"ט חשון תרע"ו. זוגתו מרת **מלכה** בת רבי מיכאל **רויטמאן** מדזירקא (ואח"כ בירושלים) נכדת רבי יוזעף מנאנאש מגדולי חסידי קאלוב, נספתה בשואה סיון תש"ד. (צאצאיהם: מרת שרה בלומא ובעלה רבי עמרם ב"ר יעקב יחזקי' גרינוואלד [מחוסט], מרת יהודית ובעלה רבי משה אהרן דייטש מקליינווארדיין, מרת רבקה צירל ובעלה רבי חיים ליפשיץ [בריזל] דומ"ץ קליינווארדיין, רבי חנניא יו"ט ליפא יאקאבאוויטש, רבי חיים אורי יאקאבאוויטש אב"ד פאבינהאז וזו' מרת יוטל בת רבי יחזקי' פיש מהאדאס, הב' יחזקאל שרגא יאקאבאוויטש).

(ה) רבי **אליעזר** (או **אלעזר**) **יאקאבאוויטש** דומ"ץ בקוואטשהאזא, זוגתו ויו"ח נספו בשואה הי"ד.

(ו) מרת **יוטא**, בעלה ש"ב אא"ז רבי **דוד שאהנפעלד** בן רבי נפתלי ישעי' אשר [בזיוו"ר] גרו בכמעלוב (עליהם לעיל).

(ז) רבי **נתן יאקאבאוויטש** יליד תרמ"ח, ר"מ בישיבת בעל ערוגת הבושם בחוסט, הוא וזוגתו ויו"ח נספו בשואה הי"ד.

(ח) הילדה **פריידא יאקאבאוויטש** נפטרה בת שנתיים כ"ט שבט תרמ"ו.

3. רבי **יחיאל מעכיל שאהנפעלד**, גר באוהעל, במאטריקלים של אוהעל נרשמו כמה לידות ל-Mihaly שאהנפעלד יליד Henczocz, וכן בארכיון יד-ושם יש כמה דפי-עד לצאצאי מיכאל שאהנפעלד מאוהעל, מסתבר שמדובר באיש זהה. במאטריקלים נרשם זוגתו מרת **אסתר העלד**, וברשומות מאוחרות נכתב **Fani העלד** שתייהם לידות טשעטשעוויץ (Galzsecs), לכאורה הם אחיות (כי ל-Fani רשום לידת בת בשם אסתר), ובדפי-העד ביד-ושם נרשם שם זוגתו **פאלי**. רבי יחיאל מעכיל היה מחשובי תושבי אוהעל, הבעל תפלה ובעל קורא בקלויז החסידי בעיר. כשבאה הזכרה

להרבנית של בעל בנין דוד מאוהעל, היתה שולחת מנין אנשים חשובים להתפלל על קברי הצדיקים, ורבי יחיאל מעכיל היה ביניהם.

צאצאיהם (כולל רשומות המאטריקלים ודפי-העד הנ"ל, וכמשוער שכולם ממשפחה זו):

(א) מרת **חנה רעכיל**, בעלה רבי **מרדכי בורנשטיין** בן רבי יעקב, (צאצאיהם: רבי יחיאל מעכיל בורנשטיין, רבי יעקב בורנשטיין, מרת יהודית ובעלה לבית קאצנעלנבוין, רבי דוד בורנשטיין).

(ב) **משה שאהנפעלד** יליד 10 ספטמבר 1877'. (ביד-ושם יש דף-עד לרבי בנציון שאהנפעלד בן רבי משה מאוהעל וזוגתו רבקה לבית גאנצפריד, ולמרת אילונה בת רבי משה שאהנפעלד מאוהעל ובעלה רבי בערל בויס מאוהעל - אולי מדובר בצאצאיו).

(ג) רבי **יצחק שאהנפעלד** יליד 6 ינואר 1879', זוגתו **Berta/Debora** בת **Leopold פרידמאן** ילידת 1880' ב-Szokoly, ביד ושם יש דף-עד לרבי יצחק ושם נכתב שזוגתו היתה **Szerena** בת רבי **יוסף פעלזענבערג** ילידת 1894' בטאפלטשאן וגרו בקאשוי, אולי נשא ב' פעמים. (בדף-עד נוסף ביד-ושם מופיע שנת לידת רבי יצחק 1887' ושל זוגתו סערען 1886'). נספו בשואה הי"ד.

(ד) **שפרה ניחא** ילידת 1 אוגוסט 1881'.

(ה) מרת **אסתר** ילידת 27 אקטובר 1884', בעלה רבי **אברהם מאיר גוטמאן** יליד אוהעל, נספו בשואה הי"ד. (צאצאיהם: מרת איטה ובעלה רבי יצחק יואל ארנפלד מארה"ק, רבי יחיאל מעכיל גוטמאן מארה"ק, רבי משה, זאב, שרה).

(ו) הילדה **Jetti** ילידת 6 יוני 1886', נפטרה 24 ספטמבר 1886'.

(ז) רבי **אברהם שאהנפעלד** יליד 1894' זוגתו **Anna** ילידת 1896' בת רבי דוד **פרידמאן** מווראנוב, גרו באוהעל (צאצאיהם: יהודית, Vera, רחל), נספו בשואה הי"ד.

(ח) רבי **יוסף שאהנפעלד** יליד 1897', גר במונקאטש, נספה בשואה הי"ד.

(ט) מרת **Malvina** ילידת 1904', בעלה רבי **נפתלי מאיר בעלז** יליד 1902', בן רבי אברהם ברוך [רב דחבורה ש"ס במאקאווא], (בזיווגו השני - בזיווגו היה נשוי לבת רבי יהודה אייכנשטיין מנירעדהאז). גרו באוהעל, (צאצאיהם: Menyhert בן 12, Eva בת 10, Leona בת 8, Magdalena בת 5. [ברשימת ועידת התביעות ההונגרית מופיעים שמות למשפחת בעלז באוהעל, נפתלי בן 45, Malvina בת 36, ליבא בת 17, טוביה בן 15, מעכיל בן 10, פאלי בת 8]), נספו בשואה הי"ד.

התודה והברכה לאחי רבי אליעזר יואל הי"ו (שנקרא ע"ש זקינינו רבי אליעזר שאהנפעלד) על עזרתו בהכנת המאמר ואיסוף המסמכים.

הרב יהודה ארי' טעסלער

אנטווערפן

משפחת 'ברוין' (העברי) מעיר באלקאני

הרב הצדיק ר' ישראל חיים העברי-ברוין זצ"ל מישוב מיהלאדע, היה איש צדיק וחסיד מפורסם בימיו [מה שקרא עצמו בתואר "העברי" עשה על פי משי"כ בספרו "ספר התקנות" (אות ס"ג) "ואפשר שיהיה טוב ... לשנות את שם הכינוי של המשפחה הנקרא בלע"ז ברויין", וכמו גרינבוים"ם וכמו פראנקפורטער"ר וכדומה, תחת שמות הללו שם העברי, ע"ד שכתב הרמב"ן ז"ל (בפרשת וישב)].

השאיר אחריו משפחה ענפה, חסידים ואנשי מעשה, מהם המפורסמים במיוחד. רצונו לברר בשורות אלו בעיקר אודות אחותו, אך נקטנו גם בקיצור ראשי פרקי תולדותיו וצאצאיו.

* * *

רבי ישראל חיים ברוין-העברי

הרה"צ ר' ישראל חיים נולד בעיר באלקאני במחוז סאבאלטש בשנת תקצ"ד (עפ"י רישום פטירתו) לר' יהודה אריה ומרת רחל ברוין ז"ל. פרטי בית הוריו לא ידועים, אך בהקדמה לספרו 'פרי עץ אבות' על התורה כתב, "שלח השם יתברך ברעיון השכל של אבותיי, שחפצם ותשוקתם היה שאלמד אצל רבותי הגאונים והצדיקים והקדושים אשר בארץ המה ז"ל זי"ע".

בימי חרפו היה מתלמידי הגאון האדיר ר' שמואל שמעלקא קליין מסעליש זי"ע בעל 'צרור החיים', בהיותו מכהן עוד כאב"ד בעיר באלקאן. ב"ספר התקנות" (אות קס"ט) מביא הנהגה משמו של רבו, "צריך לנהוג כשיברך את חברו ויאמר שיחי' עד מאה ועשרים שנה וכדומה שאר ברכות לבנים, ואצל חתונות וסעודות מצוה כשנהוג לומר לחיים יברך ויזכור תמיד עד ביאת משיח ג"צ בבאס"ו. ואדמו"ר הה"צ הגה"ק מ"ו שמואל שמעלקע זצוק"ל זי"ע ועכ"י מרגלא בפומיה תמיד כשבא לו תלמיד או איש אחר ונתן לו שלום שאלו מה נשמע מביאת משיח ג"צ שיבא בבאס"ו".

בהגיעו לפרקו נשא לאשה את זוגתו הצדקת מרת רייזל ע"ה בת הרבני הנגיד הצדיק (כך תואר על מצבתו) מרת מלכה אלטמאן ע"ה בבאלקאן ר' שמשון כ"ץ לוסטיג ואשתו מרת גיטל רבקה לבית ווייסהויז ז"ל. רישום נישואיהם בעיר באלקאן ביום 4 יוני 1852 [כ"א סיון תרי"ב], ישראל ברוין עם ראזאליא (רייזל) לוסטיג שנולדו שניהם בבאלקאני.

זמן קצר אחר חתונתם עברו הזוג הקדוש לישוב מיהאלדע על יד באלקאן. ר' ישראל חיים נשאר מתושבי הישוב משך ארבעים שנה עד תרנ"ה לערך (על פי מכתב

שכתב אליו הגאון בעל בית נפתלי בחודש אלול שנת תרנ"ה). נזכר במעות קדימה בהיותו מתושבי מיהאלדע לספר טיב גיטין וקידושין (אונגוואר תרכ"ו), כסא רחמים (אונגוואר תרכ"ח), ו-אמרת הצרופה (תרל"ב).

בהיותו מטופל בילדים רכים נתן ידיו במסחר, וקנה גוט (שטח שדות). עסק במסחר טאבאק וה' הצליח דרכו עד שהגיע לדרגת אמידות (חכמי הונגריה), והלך שמו לפניו כנגיד נכבד. לדאבונו קנאו בו קנאה גדולה, עד שפעם אחת בעצם יום הקדוש הלכו אנשים בני בליעל ושרפו את כל שדותיו, ביתו ורכושו, ונהפך עליו הגלגל מרגע לרגע. בנוסף לזה עוד נקרא אז לדן היות שהשריפה גרמה נזק רב לעוד בתים בסביבה, והעלילו עליו שהוא שכר אנשים לשרוף רכושו. מסופר כאשר הגיע הזמן ללכת למשפט, ביקש מאנשים שילכו לפניו בתופים ובמחולות, להראות גודל בטחונו בבורא יתברך שמו שהוא מקבל עליו הדין מתוך אהבה ושמחה.

לאחר זה הקדיש את עצמו כליל להפצת תורה ויראת שמים, ונסע ממקום למקום להחזיר רבים למוטב, להתחזק במצוות ומעשים טובים מתוך קדושה וטהרה בלי שום פשרות ושינויים.

נתגדל במנהגי האשכנזים, אך במשך הימים נתקרב בקשר אדוק לאור דרכי החסידות, והסתופף בצל גדולי צדיקי דורו ובפרט אצל הרה"ק ר' צבי הירש מליסקא זי"ע, וממנו ספג הרבה בתורה וחסידות. נסע גם להרה"ק בעל ייטב לב מסיגעט זי"ע. כמו כן היה רגיל לנסוע להרה"ק מטאהש זי"ע ואכן נזכר בין תורמי מעות קדימה לספר שו"ת בית היוצר כאשר היה בישוב טאהש.

במכתב אשר כתב אליו חתנו הרב יוסף גרינבוים ז"ל בשנת תרנ"ג עולה שרק אז התחיל ללבוש בגדי חסידות, דהיינו לאחר פטירת זוגתו:

"אל כבוד חותני הצדיק וכו' בעת לבשו בגדי שבת המצוינים לחסידים ואנשי מעשה".

"בחלוף שמלותיו, יחליף כח עשרת אונים... רוח ממרום יערה עליו, לחדש נעוריו, בבגדי שבת החדשים, בתי הנפש והלחשים, יזכה עמנו יחד לקץ הפלאות, לראות נחמות וישועות, באורו פני מלך המשיח, ביראת ה' ירי"ח, באושר נפש יישאר רוח, ישב עליו לפני אלקים חיים, בתורה ועבודה, ככל הכתוב לחיים בירושלים..."

במשך הימים נתפרסם רבי ישראל חיים כצדיק וקדוש נפלא, וכמה צדיקי דורו הפליגו מאד במדרגותיו הקדושות. כל ימיו היה לוחם גדול נגד דרכי המתחדשים למיניהם, ולחם בכל עוז נגד כל הנהגה שראה בו סטיה כל שהיא מדרך הישרה והסלולה. גם הקפיד ביותר הוא ואשתו הצדקנית בביתם בדרכי הצניעות והקדושה. מסופר שהרה"ק ר' מרדכי מנאדבורנא זי"ע אמר שבעיר בודאפעסט אפשר לקחת רפואת הנפש ורפואת הגוף, היינו רפואת הנפש אצל ר' ישראל חיים, ורפואת הגוף במרחצאות שם. בהיותו לוחם גדול סבל גם הרבה רדיפות מהמתחדשים למיניהם,

אשר ניסו לחדש מנהגים חדשים במקום מגוריו והסביבה, וראו בו ספחת קשה אשר עומד לנגד דרכם בכל עוז.

היה בידידות רבה עם הגאון הקדוש הצדיק המפורסם ר' הלל מקאלעמייא זי"ע, אשר שמו הלך לפניו ביותר במה שהטריח עצמו ממקום למקום להגיד דברי מוסר ולתקן כל דבר אשר ראה בו מקום לתקן. כפי שמשופר גם הרה"צ ר' ישראל חיים היה כמה פעמים מצטרף עם הרה"צ ר' הלל זי"ע בנסיעותיו.

בשנת תרנ"א נפטרה עליו אשתו הצדקנית מרת רייזל ע"ה בעיר קאליב, בהיותה בת נ"ה ביום י"א אדר שני (נתנו סימן ליום פטירתה - מגילה נקראת ב- י"א). בהיותה אשה צדקנית שעמדה לימינו משך כל ימיה, הקים לה מצבת אבן גדולה עם תוארים חשובים מאד, ובה למעלה ממאה ועשרים שורות משני צדי המצבה המספרות את שבחה הרוב עניין, ומני אז נעשית לשם דבר לכל הבאים לשם, להתפלל על קברה.

ב'ספר התקנות' [לבני משפחתו] אף מביא חידוש מאשתו 'בסוף פ' שופטים כתיב ואתה תבער הדם הנקי מקרבך כי תעשה הישר בעיני ד'. ותחלת פרשת שאחר זה כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ד' אלקיך בידך ושבת שבי. זוגתי הצנועה ריזל (תחי' לאויט"א) פתחה פיה בחכמה בסעודת רעווא דרעווין ואמרה הסמיכות של הב' סדרות....

בסביבות שנת תרנ"ה קבע מושבו בעיר הבירה פעסט (במעות קדימה לספר שו"ת בית היוצר שנדפס בשנת תרס"ב נזכר אצל עיר טאהש ר' ישראל חיים העברי מפעסט), אשר היה ידוע בעיר עד שנות הזעם החסידים הנקרא "ארץ ישראל שטיבעל", אשר היה ידוע בעיר עד שנות הזעם כמקום קדוש לחסידים ואנשי מעשה מבקשי ה'. מסופר שקדם לזה היה בדעתו להשתקע בארץ הקדושה, ואף מכר כל נכסיו. אך לפני נסיעתו הלך להשתטח על קבר אשתו בקאליב, ומשחזר משם איננה מסכמת לדבר ולכן שינה

מצבת מ' ריזל ברוין-העברי - צד א'

מהחלטתו, וקנה חפציו בחזרה. אולי מפני כן קרא בית מדרשו בבודאפעסט "ארץ ישראל שטיבעל".

הרה"צ ר' ישראל חיים זצ"ל נלב"ע בבודאפעסט בהיותו בן ע"א שנה ביום כ"ג סיון שנת תרס"ו (סימן לדבר הפסוק במגילת אסתר 'בשלשה ועשרים בו'). לכבודו נטלו עגלה מיוחדת וכך ליוו אותו קהל גדול מאד להרכבת, ומשם הביאו אותו כפי רצונו לעיר קאליב, לכרות מקום קבורתו על יד אשתו הרבנית הצדקנית. בין המספידים בהלוויה בקאליב היה הגאון האדיר בעל לבושי מרדכי ממאד זי"ע, שאמר עליו בין השאר שהיה ל"ו צדיק (מספר 'זכרון צדיקים').

לאחר סתימת הגולל, אירע דבר שלא כדרך הטבע, כשראו העם שהיו בהלוויות שמצבת אבן שהוקם על מקום קבורת אשתו התנענע ועלה גם על קברו, ובוזה ראו סימן דמה שכתב נוסח ארוך על אשתו הרבנית, כיון בזה גם על עצמו. נבנה אהל על קברו. השאיר אחריו חיבור "פרי

מצבת מ' ריזל ברוין-העברי - צד ב'

עץ אבות על התורה וחידושים, ו"ספר התקנות" אשר הוא בעצם צוואה ליוצאי חלציו אחריו. זכה לבנין וחננין רבנן, אשר מהם הסתעפו משפחות חשובות ומפורסמות בישראל.

ואלו שמות צאצאיהם :

1. בתם מרת פרומט רחל גרינבוים

נולדה בבאלקאני ביום ח"י אייר/ל"ג בעומר תרכ"ג [26 מאי 853]. רישום נישואיה במיהאלדע ביום ד' סיון תרל"ב [10 יוני 872] עם ר' **יוסף גרינבוים** שנולד בעיר נאנאש בשנת תרכ"ב, להרה"ח המפורסם ר' מרדכי גרינבוים מגדולי וחשובי חסידי צאנז ובנו של הגיבור המפורסם ר' יוסילע טעגלאשער. הרב אברהם יעקב רייניץ זצ"ל אב"ד באלקאן חתום על הנישואין, ועדי הנישואין [לצורך הרישום הרשמי בלבד, כמובן] הם אבי הכלה ר' ישראל חיים ור' שמואל פריעדלאנדער.

ר' יוסף גרינבוים היה מתלמידי הגאון הגדול מרן המהר"ם שיק זי"ע איזה שנים, וגם זכה בשנת תרל"א לקבל תעודת חבר מרבו הגדול. השיב לו תשובה בספר שו"ת מהר"ם שיק או"ח סימן קכ"ח, "לשנה טובה וברכה והצלחה תחתם ותחתם **תלמידי** המופלג בתורה מו"ה **יוסף גרינבוים** נ"י".

עם נישואיו ישב 'קעסט' אצל חותנו במיהאלדע, ומאותן השנים נזכר במעות קדימה לספר שו"ת אריה דבי עילאי (פשעמישל תרל"ד) הרי' יוסף גרינבוים ממיהאלדי. לאחר תקופה התיישב בעיר מולדתו נאנאש.

ר' יוסף היה ידוע כאיש האשכולות, גדול בתורה ויראה ובעל כשרון נפלא, והגה בתורה מתוך הדחק בהיותו עני גדול. חביבות מיוחדת היתה לו לעסוק בספרי הגאון הקדוש בעל המלבי"ם זי"ע, בהיותו מבאר כל מלה ומלה בדקדוק גדול בתכלית הפשט. ובכן קיבץ וליקט במשך כמה שנים מכל ספריו, עד שבשנת תר"ס הדפיס בעיר סיגעט את חיבורו הגדול ספר "הכרמל" מעוטר בהסכמת גדולי דורו, שהוא "אוצר בלום מתוכן כל ספרי המלבי"ם על סדר אותיות אלף בית", ושם הספר נקוב לו באופן ראשי תיבות "הגאון כבוד רבינו מאיר ליבוש".

בשנת תרע"ה נפטר ר' יוסף ז"ל בהיותו עוד צעיר לימים כבן חמשים וחמש שנה, ומקום קבורתו בעיר דעברעצין. עם הימים נישאה אשתו החשובה מרת פרומט רחל בזיווג שני עם גיסה בעל אחותה הצעירה הרב הצדיק ר' יעקב פראנקפורטער אדמו"ר בקאשוי. נפטרה ט' שבט תש"ג ומנוחתה כבוד בבית החיים בקאשוי.

2. בנם הרה"ח ר' יהודה לייב ברוין

נולד בבאלקאן ביום כ"ו תשרי תרט"ו [18 אוקטובר 854] ונקרא כמוכן על שם זקנו מצד אביו. זכה ללמוד אצל הגאון בעל המהר"ם שיק זי"ע, ונשאר ממנו כת"י מחידושי תורה שהעלה על הכתב ממה ששמע מרבו הקדוש.

נישואיו נרשמו ביום ל' שבט תרל"ח (Feb 3 878) בהיותו בן כ"ד עם האשה החשובה מרת דבורה שווארטץ מיישוב באקאני. לאחר נישואיהם עברו לגור ביישוב טעגלאש, ושם נולד להם אחד מיוצאי חלציהם בשנת תרמ"ו. ר' יהודה לייב ז"ל נתפרסם בימיו בכל העולם, כאחד מהשוחטים אשר נאשמו בשנת תרמ"ב בעלילת שוא בעיר טיסא-עסלאר הנודע לשמצה. במשך הימים עבר להתיישב בעיר זענטא וככל הנראה שם מנו"כ.

3. בתם מרת פראדל גרינבערגער

נולדה במיהאלדע ביום י"ד שבט תרי"ד [12 פברואר 854] ונישאה ביום י"ז אב תרל"ח [15 אוגוסט 1878] בהיותה בת 24 שנה עם ר' אברהם יצחק גרינבערגער ז"ל ליד סעליש. כמסדר קידושין שימש רבו הגאון ר' שמואל דוד יונגרייז זצ"ל אב"ד פעהר-דיארמאט.

ר' אברהם יצחק עוד זכה ללמוד אצל אב"ד עיר מולדתו הגאון ר' שמעלקא מסעליש זצ"ל בעל ה"צרור החיים", ואחר כך אצל הגאון ר' שמואל דוד הלוי יונגרייז זצ"ל אב"ד פעהר-דיארמאט (ראה תולדות אנשי מופת עמוד ע"ב). נזכר הרבה פעמים בשו"ת בית שער, לבושי מרדכי, כן נדפס ממנו חידושי תורה במכ"ע וילקט יוסף.

לאחר חתונתם התגוררו זמן מה במיהאלדע. שם נולד בנם שמואל בשנת תרל"ט [20 מאי 879] אשר נימול על ידי ר' משה שווארטץ וזקנו הרה"צ ר' ישראל חיים נתכבד בסנדקאות. במשך הזמן עברו להתיישב בעיר מאד. השיב לו תשובה בשו"ת "מי יהודה" לש"ב הגאון המפורסם ר' יהודה אלטמאן זצ"ל אב"ד טשאטה (יורה דעה סימן נ"ו) "יחי אהובי וידידי הרב החריף חרוץ ושנון זך הרעיון ... כש"ת מו"ה אברהם יצחק גרינבערגער בק"ק ה. מאד". לקראת סוף ימיהם עברו ר' אברהם יצחק וזוגתו לגור בעיר קראלי עד פטירתם ושם מקום מנוחתם.

4. בנם הרה"ח ר' צבי הירש ברוין

[הערמאן] נולד במיהאלדע ביום 15 מאי 855 [כ"ז אייר תרט"ו], נימול על ידי ר' נתן פרענקעל ואצל שם הסנדק נרשם אביו.

גם הוא זכה להיות נמנה בין תלמידי הגאון מרן בעל המהר"ם שיק זי"ע. היה דבוק ברבו הקדוש כל ימיו, וגם התנהג בכמה דברים בדרכי מנהגיו הקדושים. בהגיעו לפרקו נשא לאשה את זוגתו החשובה מרת ברכה הי"ד בת הרה"ח ר' יצחק אייזיק שפיץ ז"ל מעיר נירבאטור.

לתקופת מה היו מתושבי סיגעט, ואצל רשימת לידת צאצאיו מאותו זמן נרשם עם שם משפחת 'עברי' ונזכר שעבד שם כ-זייגער מאכער'. בכך קיים רצון אביו הצדיק בספרו "ספר התקנות" אות ס"ז שכתב "ללמד את הבנים איזה אומנות נקיה וקלה, כמו מלאכת מורה שעות וכדומה, שלא יצטרכו לבריות חס ושלום או לעשות דבר שלא כהוגן חס ושלום מתוך הדחק, או איזה דבר שאינו אמת ח"ו".

משם עבר לעיר סאטמאר, שם נמנה כאחד מחשובי תושבי העיר. כאשר נתקבל הגאון הקדוש בעל ויואל משה מסאטמאר זי"ע לכהן כאב"ד העיר, נתקרב ר' צבי הירש אליו באופן מיוחד, והיה רגיל להסתופף הרבה בצלו, וגם לעומתו החשיבו הרה"ק מסאטמאר בהכירו גודל ערכו.

כל ימיו הקפיד במיוחד על צניעות בגדי הנשים במשפחתו בלי פשרה כל דהו כדרך ורצון הוריו הצדיקים, עד כדי כך ששם בפתח ביתו בגדי צניעות מיוחדות לבני משפחתו (וואולי גם ליתר באי ביתו) כאשר באו לבקרו. נפטר בהיותו זקן יותר מגבורות ביום י' שבט שנת שבי"ת ומנו"כ בבית החיים בעיר סאטמאר. זוגתו מרת ברכה בת ר' יצחק אייזיק נעקדה"ש בשנות הזעם הי"ד.

5. בתם מרת חיה שרה פרקאנקופטער

[Hermine] נולדה במיהאלדע ביום 12 Jan 1857 [ט"ז

טבת תרי"ז]. בהגיעה לפרקה נישאה ביום 18 פברואר 1885 [תרמ"ה], להרה"צ ר' יעקב פראנקפורטער שנולד בשנת תרכ"ב בישוב פאניע לר' משה יוסף נכד הגה"ק ר' שמואל מפראנקפורט זצ"ל בעל מסורת הש"ס.

ר' יעקב היה מחשובי תלמידי הגאונים המפורסמים ר' אברהם גרינבורג אב"ד קעזמארק, בעל ה"שבט סופר" מפרעשבורג ור' משה סג"ל פאללאק בעל ה"וידבר משה" מבאניהאד.

ר' ישראל חיים הבטיח להחזיק את חתנו ר' יעקב למשך כל ימיו, ולאחר חתונתם אכן ישבו קעסט לתקופת מה במיהאלדע, ושם נולדה להם בתם הבכורה מרת גיטל רבקה ע"ה ביום 6 יאנואר 1866 ביחד עם תאומה בשם קאטאלין. אך לאחר תקופה קצרה נהפך הגלגל ור' ישראל חיים אבד הונו וכבר לא היה ביכולתו להחזיקו כמדובר. אז נאלץ ר' יעקב לקבל עליו משרה כמקור לפרנסת בני ביתו, ועבר לעיר קערעסטיר לשמש כמלמד, והרה"צ ר' ישעילע זי"ע קרעסטירער עזר לו בפרנסתו. עם כל זה לא היה משרת המלמד מספיק בעד החזקת ביתו, ובכך נסע להרה"ק בעל הדברי יחזקאל משינאווא זי"ע בכדי לשאול עצה והדרכה.

בהגיעו להרה"ק משינאווא אמר לו מיד, "הרי שמך יעקב בן רחל ראשי תיבות רבי, ובכן תיסע מיד ותתיישב בעיר הגדולה קאשוי ותזכה להצלחה". והנה זה היה בחודש אלול שנת תר"ן ור' יעקב עשה כמצות רבו וכבר על ראש השנה שנת תרנ"א היה בקאשוי.

כפי הידוע בימות קדם היתה העיר קאשוי רחוק מאד מחסידות, ונאלץ ר' יעקב להתפלל בבית כנסת הגדול, וראה איך החזן התפלל עם פייפע"ר אשר היטב חרה אפו בזה, ולאחר ראש השנה נסע בחזרה לשינאווא להיות שם על יום הקדוש. כשראוהו הרב הקדוש משינאווא התרגז עליו ושאל לו "מה קרה - היתכן אתה פה, הלא אתה צריך להיות בקאשוי". וכשסיפר לו ר' יעקב המצב הירוד ביהדות בעיר קאשוי ואיך נראה הבעל תפלה שם בראש השנה, השיב לו הרה"ק משינאווא, "נישט קשה נישט קשה, אלא מאי הרה"ק ר' שמעון זי"ע יכול לגור בעיר מודרני כיערעסלוב! פארט שוין צוריק".

ובכן על חג הסוכות כבר היה ר' יעקב בחזרה בקאשוי, ונתייסד מנין בביתו עם קבוצת מחבריו מתלמידי קעזמארק, וזה היה המנין הראשון לחסידים שם. במשך השנים בנה גם מקוה טהרה בחצירו שלא יוצרך לילך ברחובות העיר למקוה של הקהל. במשך הזמן נעשה בית מדרשו תל תלפיות לכל בני העיר והסביבה, ונתפרסם

כפועל ישועות ואיש קדוש מאד וגם מתמיד ומחדש נפלא. הרביץ תורה לתלמידיו צעירים, ביניהם בניו. בזמן מתן תורתנו בעת שאמר ה'פשעטיל תורה' היו באים אליו הרבה מתלמידי חכמים מהעיר לשמוע הפלפול. התנהג עצמו כל ימיו בקדושה וטהרה, ובמהרה יצא שמו כפועל ישועות וצדיק מפורסם, ורבים באו לבית מדרשו להשתתף בתפילותיו ושלחנותיו הטהורים.

הרבנית חי' שרה נפטרה י"א אדר שנת עטר"ת ומנו"כ בקאשוי. הרה"צ ר' יעקב זצ"ל נלב"ע בעיר קאשוי ביום כ"ב חשוון תשי"ג ושם מנוחתו כבוד, ונבנה אוהל על קברו. לאחר פטירתו מילא מקומו באדמו"רות בנו הרה"צ ר' ישראל חיים הי"ד.

6. בנם הרה"ח ר' אברהם משה ברוין

נולד בשנת תרכ"ד בבאלקאן. גם הוא עוד זכה להיות נמנה בין תלמידי הגאון האדיר מרן המהר"ם שיק זי"ע (מאחד מנכדיו הי"ו ובכן היה בחור צעיר בלמדו שם).

נישואיו נרשם ביום 23 אוגוסט 847 [תרמ"ז] בהיותו בן כ"ג שנה עם זוגתו החשובה מרת מרים ע"ה שנולדה בשנת תרכ"ו בעיר ה. מאד להרה"ח ר' טובי' הלוי לאווי ומרת פראדיל (פאני) בת הגאון הצדיק ר' שמעון ליכטענבערג ע"ה ממאד. הגאון בעל "בית נפתלי" אב"ד מאד, שימש כמסדר קידושין והעדים הנרשמים הם ישראל ברוין ויצחק בערגער.

במשך השנים עברו לגור בעיר סערענטש, והיה מפורסם שם כאיש חסיד וקדוש ירא שמים מרבים מתוך מסירות נפש, על פי דרכי הוריו הקדושים. עסק במלאכתו כזייגער מאכער כפי שצוה אביו בספר התקנות. במעות קדימה לשו"ת מי יהודה נזכר ש"ב אברהם משה ברוין.

לקראת סוף ימיו התיישב באוהעל בבית בנו ר' אלי' ז"ל. ימים ספורים לפני פטירתו זכה לברך חודש אלול בתפילת מברכין החודש ולילך על ציון הגה"ק בעל ישמח משה זי"ע, וגם הגיעו מבני משפחתו לבקרו. נפטר פתאום ביום א' דר"ח אלול שנת תש"ב ומנו"כ בבית החיים בעיר אוהעל. אשתו החשובה מרת מרים בת ר' טובי' הי"ד נעקדה"ש בשנות הזעם ביום ט"ו סיון שנת תש"ד.

נחרט על מצבתו: פ"נ / ה"ה הרבני המופלג החסיד / המפורסם וכו' / מו"ה אברהם משה ז"ל / העברי / אהבת ד' התנוצץ בלבבו / בו בחר מעולם והיה כלי חמדתו / רחש לבו דבר טוב בשכבו וקימתו / החזיק בחסידות והיתה כל מגמתו / מוכתר בנימוסיו מופלג ביראתו / מלמד להועיל גם בנו ובני ביתו / שתל בלבם דרכי ה' ויראת צדקתו / החזיר נשמתו ליוצרו / נפ' א' דר"ח אלול תש"ב לפ"ק / תנצב"ה

7. בתם מרת דינה כ"ץ

נולדה במיהאלדע ביום 15 ספטמבר 865. בהגיעה לפרקה נישאה בל"ג בעומר תרמ"ה [3 מאי 1885] לבעלה החשוב הרה"ח ר' יצחק הכהן כ"ץ ז"ל, והגאון ר' אייזיק פריעדמאן זצ"ל אב"ד נירעדהאז שימש כמסדר קידושין. שמות עדי הקידושין הנרשמים הם יעקב ענגלאנדער ויצחק פיש.

ר' יצחק כ"ץ נולד בשנת תרכ"ב לר' אהרן כ"ץ ומרת סימא לבית עלקאוויטש ע"ה בישוב דאבזשאן במחוז סילאגי במדינת אוגאריין (היום Dominin במדינת ראמעניען). היה מתלמידי הגאון המפורסם ר' חזקי' פייבל פלוט זצ"ל אב"ד ק"ק

שוראן מגדולי תלמידי החתם סופר זי"ע. בספר לקוטי חבר בן חיים (חלק ו') נזכר בסופו החזקת טובה לתלמידו ר' יצחק כ"ץ כעת מתושבי מיהאלדע במה שעזר להדפסת הספר.

לזמן מה היו מתושבי סיגעט, ושם נולדה להם בתם סימא (לימים הרבנית אשת בעל 'שומר אמונים' זי"ע) בשנת תרמ"ט [9 פברואר 1889], רייזל בשנת תרנ"א [3 יוני 1891], יעקב בשנת תרנ"ג [24 מאי 1893] והבן אברהם ביום ח' תשרי תרנ"ה. משם עברו לגור בעיר הבירה בודאפעסט, כנראה בתקופה שחותנו התיישב שם. לאחר פטירת חותנו הצדיק, שימש הרב יצחק כ"ץ כממלא מקומו כרב בבית מדרשו ה"אריך ישראל שטיבעל" בבודאפעסט.

ר' יצחק היה איש נמוך הקומה אך מורם מעם משכמו ולמעלה, חסיד מפורסם וירא שמים מרבים. בבית מדרשו נהגו שלאחר תפלת שחרית ביומא דשבתא, הלכו כל הקהל לביתם לקידושא רבא, ולאחר מכן חזרו לקריאת התורה ולדרשה מהרבנים, מרבני הסביבה או מדייני העיר ('שיר חדש' עמוד 34, קרית יואל תש"ע).

על אף שהיה גדול בתורה ועבודה וראוי לאיצטלא דרבנן, עם כל זה מיאן בכל אופן מלקבל עליו משרת רבנות, ולא אזה להיות מקבל מאחרים, רק העדיף להיות סוחר וליהנות מיגיע כפו. ובכן עסק ר' יצחק כסוחר ביצים, וכך הלך מבית לבית למכור קצת ביצים, ובזה הרוויח מעט כדי לפרנס את בני ביתו. על אף שהשתדל להתנהג בפשטות, עם כל זה מביני דבר ידעו והכירו את רוס ערכו, וידעו לומר עליו שהוא גדול בתורה ועבודה, וצדיק תמים מתוך הצנע לכת וענווה יתירה. היה חסיד

מצדיקי צאנו שינאווא זכותם יגן עלינו, ונהג בבית מדרשו כמה ממנהגי צאנו. מחתניו הרה"ק ר' אהרן ראטה זי"ע בעל שומר אמונים.

הרה"צ ר' יצחק כ"ץ ז"ל נלב"ע בעיר בודאפעסט ביום ט"ו לחודש סיון שנת תרצ"ד בהיותו בן שבעים ושתים שנה ושם מנוחתו כבוד. נחרט על מצבתו: פ"נ / איש תם וישר הי חסיד הי עניו / ת"ח וי"ש מרבים בעל מדות פלאים / כמאה"כ אשרי כל ירא די / וגוי כל המזמור / מ' יצחק הכהן קאטץ זצלה"ה / ב"ר אהרן הכהן ז"ל / נפטר בשם טוב ט"ו לח' סיון תרצ"ד לפ"ק / ת.נ.צ.ב.ה.

אשתו החשובה מרת דינה היתה חולנית וחלושה לקראת סוף ימיה, ולכן עברה לגור אצל בתה מרת רייזל הי"ד בעיר פאפא לאחר פטירת בעלה.

8. בנס הרה"ח ר' יצחק דוד ברוין

נולד בעיר באלקאני ביום 23 אוקטובר 866 [כ"ד תשרי תרכ"ז]. בהגיעו לפרקו נשא לאשה בשנת תרמ"ח את זיווגו החשובה מרת אסתר הי"ד בת ר' יעקב ווייסבערג ואשתו לבית לענער ז"ל מעיר טערצאל. לאחר נישואיהם התיישבו בעיר סערענטש, ובספר הכרמל נזכר במעות קדימה "ר' יצחק דוד ברוין מסערענטש". במשך השנים עברו משם והתיישבו בעיר "מיהאיפאלווא".

ר' יצחק דוד היה חסיד ואולי גם תלמיד הרה"ק בעל קדושת יום טוב מסיגעט זי"ע, ואחר פטירתו המשיך לנסוע לבנו הרה"ק בעל עצי חיים זי"ע. לקראת סוף ימיו היה דבוק בקשר הדוק להגאון הקדוש מסטאמאר זי"ע. כפי המסופר גם זכה לנסוע להגה"ק בעל דברי יחזקאל משינאווא זי"ע, ובעת חזרתו משם הביא אותו ניגון מה ששמע אז על זמר אשת חיל, ומני אז היה רגיל לזמר אותו ניגון בליל שבת קודש.

בין בני משפחתו ובני גילו בלט ר' יצחק דוד כעובד ה' באמת מתוך מסירות נפש באופן נפלא, והרבה בתעניות וסיגופים. גם היה שתקן גדול וכמעט שלא דיבר מאומה. את תואר צורתו והנהגתו תיאר בנו ר' ישראל חיים ז"ל שו"ב אחר המלחמה, שהנהגת אביו החסיד היה נראה ודומה לשאר בשרו הרה"צ ר' יחזקאל'על מערץ זי"ע שהיה ידוע כצדיק ומסגף ובעל מדריגה מפורסם.

בימי נעוריו ניהל חנות בכדי ליהנות מיגיע כפו לצורך בני ביתו, אך מחמת גודל קדושתו ופרישותו, כאשר נכנסה לשם אשה לקנות, מיד הפך את פניו מלהסתכל בפניה, וביקש ממנה שתיקח לה לבד מה שברצונה לרכוש כפי צרכה. כמובן שזה לא היה סגולה להנהלת החנות באופן מסודר, ולא עלה לו הדבר. הנהיג בביתו הנהגות קדושה ופרישות כפי שראה בבית הוריו, והיה רגיל לתפור כל הכיסים של בניו למען הוספת קדושה וטהרה, כפי שגם מבואר בספר התקנות אשר חיבר אביו הצדיק.

לקראת סוף ימיו נחלה ר' יצחק דוד, ונסע אז לעיר וויען לדרוש ברופאים, שם נפטר ביום כ' כסלו תרפ"ט ושם מנו"כ. אשתו הצנועה והחשובה מרת אסתר הי"ד אשר עמדה כל ימיה לצד בעלה בכל הנהגותיו בקודש ומסרה נפשה להיות לו מחברתו בקודש נעקדה"ש בשנות הזעם.

9. בתם מרת אסתר שיינדל ראטה

אשת ר' שמואל יהודה ראטה בסאטמאר. נולדה במיהאלדע בשנת תרל"ו ולמספ' 875. נפ' י"ד אדר תרצ"ו.

...

אחות רי"ח ברוין - משפחת ווייסהויז-קנאפ

נמשיך כעת אודות משפחת אחותו של הרה"צ ר' ישראל חיים. הנה, אצל משפחת (חו"ז) קנאפ הכהנים מעיר גראסווארדיין היה ידוע שהם קרובים עם בני משפחת

הרה"צ ר' ישראל חיים ברוין, דבר שנתחזק ביותר לאחר שנות הזעם כאשר כל בן משפחה היה חידוש ולחיזוק רב. אמנם אופן הקשר לא היה ברור, רק שר' ישראל חיים ברוין היה 'דוד' לאם המשפחה מרת מרגלא (פערל) קנאפ. לאחר העיון הוברר כדלהלן.

על מצבת מרת מרגלא קנאפ ע"ה בבית החיים בגראסווארדיין נחרט שמות הוריה: 'ר' יצחק ומרת דינה ז"ל'. ברשימת תעודת בנה בעיר אנטווערפן נמסר, שאמו היתה למשפחת ווייסהויז ונולדה בעיר באלקאני בהונגריה. במאטריקל עיר באלקאני אכן נרשם דינה ווייסהויז לבית 'ברוין', הרי שהיא היתה ככל הנראה אחותו של ר' ישראל חיים. [זוגתו הרבנית רייזל היתה כנזכר למשפחת 'לוסטיג', שמות הוריה וצאצאיהם ידועים ולא נזכר אצלם שם משפחת 'ברוין'].

מרת דינה ווייסהויז נולדה בבאלקאני בשנת תקצ"ד (על פי רשימת הנשואין). ב-16 מאי 854 ('ל"ג בעומר תרי"ד) בהיותה בת 20 שנה, נרשם נישואיה בעיר באלקאני עם איגנאץ [יצחק] ווייסהויז בן 29.

[משפחת 'ווייסהויז' מבאלקאן היא משפחה עניפה, ולכן קשה לברר שם הוריו. אמנם אולי היה ר' יצחק ווייסהויז בנו של 'פערנעץ ווייסהויז', שהרי הוא נרשם על לידת בנו ליפאט (ראה להלן). במפקד 848 [תר"ח] נזכר משפחת 'פערנעץ ווייסהויז' בין תושבי באלקאני, ובנו 'איציק' היה אז בן 15 שנה. יתכן מאד שהוא 'איגנאץ ווייסהויז' הנזכר, וצוין ברישום נשואיו בשנת 854 כבן 29, על אף שהיה אז רק בן 21. [ולפי רישום פטירתו נולד בשנת תק"פ]. אם כנים הדברים, אז גם אנו יודעים שם אמו של ר' יצחק, 'רבקה קאהן' שנולדה בשנת תקס"ג בטיסא-לאדאני].

פטירת מרת דינה נרשם ביום 16 דצמבר 877 (עשרה בטבת תרל"ח) בעיר באלקאני, כאשר בתה הצעירה נשארה יתומה קטנה ר"ל. לאחר פטירתה דאג אחיה הרה"צ ר' ישראל חיים לגדל את בת אחותו מרגלא, עד עת נישואיה (בני המשפחה). בשנת 928 נרשם בעיר ניר-בעלטעק פטירת המלמד 'איגנאץ ווייסהויז' בעלה של דינה ברוין, ביום 12 מאי 887 ('ל"ג בעומר תרמ"ז) בהיותו בן 67 שנה. מרשימות המאטריקל הוברר גם שמות יתר צאצאיהם.

1. בנם ליפאט ווייסהויז נולד 854 בבאלקאן. [מסתבר שהשם קודש 'יהודה ליב' על שם זקנו. הלידה נרשם בשנת 876, ולכן יתכן ששנת הלידה אינו מדויק. ווייסהויז פערנעץ מדווח על הלידה. גם נרשם 'ישראל ברוין' עם עוד כמה מילים אשר לא הצלחתי לפענח כוונתם].

2. בנם אלעזר ווייסהויז נולד 861 בישוב Abappusztא על יד באלקאן. איגנץ ראזינגער נרשם כמוהל, ו-פארקאש ווייסהויז שימש כסנדק [גם כאן יש כמה מילים אשר קשה לפענח, ונזכר 'ישראל ברוין']. ביום 23 יוני 886 נרשם נישואיו

בישוב סיראק ע"י דיארמאט עם האשה מרת עטיל בת ר' שלמה ומרת רייזל (שווארטץ) סזעשעני. שימש בישוב סיראק כחזן ומלמד.

3. בנם משה ווייסהויז נולד 7 פברואר 864 בבאלקאן. שמעון ווייסהויז מדווה על הלידה. נשא לאשה בייג ניסן תרנ"ג (28 מאי 893) את מרת רויזא עהרענפעלד בתם של ר' יוסף עהרענפעלד ומרת פאני (האפפענברג) מנירעדהאז. פטירת ר' משה נרשמה בנירעדהאז ביום 8 מאי 943 (תשי"ג) בהיותו בגיל 79. זוגתו נעקה"ש היי"ד. - בנם יוסף ווייסהויז נולד תרנ"ד בנירעדהאז, ובתם חנה נולדה תרנ"ה.

4. בנם דוד ווייסהויז נולד בשנת 865 בישוב ג'יואלי על יד עיר באלקאן. נשא בשנת תרנ"ח את זוגתו האשה מרת עטיל קאהן מעיר נירעדהאז.

5. בנם שמשון ווייסהויז נולד 3 מארטש 869 בבאלקאן, נפטר 27 יוני 894.

6. בתם מרגלא (פערל) נולדה 29 מארטש 874 בבאלקאן. ר' יצחק קליין מדווה על הלידה. נישאה בשנת תרנ"ג לערך להרה"צ ר' **צבי הירש הכהן קנאפ** ז"ל מגראסווארדיין.

ר' **צבי הירש הכהן קנאפ וצאצאיו**

ר' **צבי הירש הכהן קנאפ** נולד בשנת תר"ל לר' **חנינא הכהן קנאפ** ומרת **שרה רחל** ע"ה בישוב **קעלצעל** (Calatele), שהוא ישוב קטן הנמצא במרחק 13.5 קילומטר לצד דרום עיר באנפי-הוניאד (Huedin) במדינת רומניה, ולפנים במחוז 'קאלאזש' במדינת אונגאריין. ר' חנינא הכהן קנאפ התייחס עצמו כבן אחר בן של הגאון המפורסם ר' **שמואל הכהן שאטין** זצ"ל בעמח"ס **"כוס הישועות"** הנודע כ"מהרשש"ך".

ככל הנראה אביו עבר לגור בעיר באנפי-הוניאד במשך הימים, שהרי שם נמצא מקום קבורתו בבית החיים הישן, ונחרט עליו: פ"נ / כה"ר **חנינא ב"ר** / **צבי הכהן קנאפ** / שהלך לעולמו ביום / ז' מנחם אב תרס"ז לפ"ק / תנצב"ה.

בימי חרפו למד ר' הערש'ל בסיגעט. אחר נישואיו ישבו הזוג קעסט אצל דודם ר' ישראל חיים שדאג לצרכיהם (מנכדם הרב משה פריעדמאן שליט"א דומ"ץ סאטמאר בשם להבחל"ח הרה"צ ר' יחזקאלע מערץ זצ"ל).

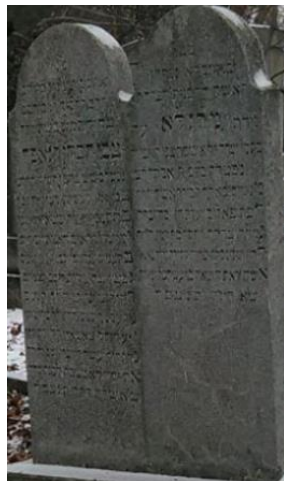
מאוחר יותר התיישב ר' הערש'ל זצ"ל בעיר גראסווארדיין, והיה נמנה על בני החסידישע קהלה (ר' ירמיה פעלדמאן ז"ל מגראסווארדיין שהכירו), וממייסדי קלויז החסידים אשר התפללו שם כמה מחסידי צאנו וסיגעט מתושבי המקום. במשך הימים נתפרסם שמו כאיש חסיד ופועל ישועות מחשובי תושבי העיר, ומסופר שהיו

רגילים לכנותו "דער גוטער איד" ולהזכיר א"ע אצלו לברכות. היה דרכו ללכת במשך רוב היום מעוטר בטלית ותפילין, והירבה מאד באמירת תהילים. בכל פעם שהגיע אליו אדם שהיה נזקק לישועה דאג להתפלל עליו ולפעול ישועה בעבורו. בתו הבכירה של הרה"ק בעל האמרי חיים זי"ע סיפרה לאחת מנכדותיו שהיתה רגילה לילך לר' הערש'לע קנאפך בשליחות אביה להזכיר אצלו 'א שווערע קוויטעלי בעת צרה ר"ל.

דרכו של ר' הערש'ל היה לדבר רק לשון קודש במשך השבת, ולכן קרא את זוגתו מרת פערל ע"ה ביום שבת קודש עם השם "מרגלא". בספר **אגרת צפון** (סאעניי תרפ"ז) נדפס בסופו 'זכרון לדור אחרון' אודות חב"א **מחזיקי תורה** דקהילת **גראסווארדיין** 'אשר נתייסדה בשנת **כור"ת**'. שם מובא סדר השתלשלות החברה אשר למדו בבית מדרשו הרבה מחשובי ופני העיר, וגם מובא רשימה ארוכה עם שמות הרבה מהחברים אשר למדו והתפללו שם במשך הזמן. בשנת תרפ"ד נתמנה הגאון המפורסם **ר' יוסף הכהן שווארטץ** הי"ד (בעל מחבר ספרים רבים ועורך מכ"ע וילקט יוסף) לשמש כרב בית המדרש.

בהמשך כתוב שם "ואלה שמות התלמידי חכמים העומדים כעת תחת דגל החבורה על משמרת הקודש, **הרבני החסיד מו"ה צבי הרש קנאפך נ"י**..."

רבי צבי הירש זצ"ל נלב"ע ביום ז' תשרי שנת תרצ"ח ומנו"כ בחלקת הכהנים בביה"ח דק"ק גראסווארדיין על יד זוגתו החשובה אשר נפטרה זמן קצר לפניו ביום ה' לחודש אב. נחרט על מצבתם:

האהובים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו

פ"נ / הרב החסיד המפורסם / צדיק תמים כש"ת מו"ה
/ **צבי הכהן קנאפך** ז"ל / נפטר בשם טוב ביום ז' תשרי
תרח"צ / **צבי** אץ לעשות רצון קונו / בהתמסרות עזה
ובשארות אונו / ימיו היו מלאים דאגות ויסורים /
בתענית ענה גופו ובכמה מיני סיגופים / נפשו נטר עדות
רוכב שמים / חקי ה' נצר ופקודותיו היו לו לעיניים /
נודע בשערים מפעליו וגודל פרישותו / יגע לגדל צאצאיו
לד' ולתורתו / נחת רוח עשה ליוצרו יומם ולילה / **את**
זכרו לא נשכח לנצח סלה / ש"א שרה רחל ת.נ.צ.ב.ה

פ"ט / האשה הרבנית הצדיקית / מרת **מרגלא** ע"ה / בת

מ"ו **יצחק** ז"ל אשת ר' צבי קנאפך ז"ל / נפטרה ביום ה' אב תרח"צ / מנשים באהל
תבורך אשה יקרה / רבת פעלים יעלת חן זכה וברה / גמלה צדקה וחסד כל ימי

חייה / לחץ ועוני סבלה וברוח התורה גדלה צאצאיה / אשה יראת ה' ונאה במעשיה כל ימיה / ש"א דינה ת.נ.צ.ב.ה.

פנקס בית החיים בגראסווארדיין

אגב. בפנקס בית החיים, נרשם פטירתה בשנת תרצ"ז ביום 13 יולי 1937, שאכן היה ביום ה' אב, ובכן על כרחך שנת פטירתה על המצבה נחרט בטעות.

ואלו שמות צאצאיהם.

❖ בנם הרה"ח ר' נפתלי הירצקא הכהן

קנאפ ז"ל שו"ב. במאטריקל נרשם כיליד עיר דעעש ביום ח' ניסן תרנ"ד ור' מאיער פאנעט נרשם כסנדק.

בהגיעו לפרקו נשא בשנת תרפ"ג את זוגתו החשובה מרת **רבקה** ע"ה בת הגאון ר' **שמואל לוריא** זצ"ל ראב"ד צפת.

שימש כשו"ב בעיר ראדנאט (Iernut ע"י לודאש), ו-קלויזנבערג ברומניה (כנראה לאחר המלחמה). זכה לשרוד מהמלחמה עם כמעט כל בני משפחתו בהיותם בחלקו של רומניה אשר הנאצים ימש"ו לא הגיעו שמה. אחר כך עברו לארץ הקדושה ושימש שם כשו"ב דעיר הקודש צפת ת"ו.

צאצאיהם: בנם ר' **אברהם חנינא קנאפ** ז"ל בירושלים (השיב לו תשובה בשו"ת אפרקסא דעניא או"ח סימן ט"ו 'לכבוד הבחור הצורב העוסק בחקי חורב, כמ' אברהם חנינא קנאפ (נ"י) בנו של השו"ב דק"ק קלאזש). בנם ר' **אהרן הכהן קנאפ** ז"ל. בנם הבחור **מנחם מענדל** הי"ד מתלמידי דעש בתקופת המלחמה. בתם **רייזל** הי"ד נולדה תר"ץ (נקראה כנראה על שם דו"ז אשת ר' ישראל חיים). בתם מרת **חיה רחל** ע"ה אשת הרב **מנחם מענדל פריעדמאן** ז"ל ב"ר אהרן מהערמענשטאט, ר"מ בישיבת סאטמאר בירושלים ת"ו ואחר כך בארצות הברית (מצאצאיהם: בנם הרה"ג ר' משה שליט"א דומ"ץ סאטמאר ב"פ, חתנם הרה"ג בצלאל קליין שליט"א דומ"ץ סאטמאר לייקוואד), נפטרה י"ג אדר שני תשע"א ומנו"כ בקרית יואל. בתם מרת **דינה** ע"ה אשת הרה"ח ר' **משה פריעדמאן** ז"ל אחיו של ר' מענדל הנ"ל, בהלצה נקרא ע"י מכיריו ר' משה קאמפיוט"ער (מצאצאיהם: ר' אהרן הי"ו ממנהלי ידעראידי ור' יוסף מקרית יואל), נפטרה כ"ג אדר תשס"ח ומנו"כ בקרית יואל. בתם מרת **מלכה** שתח"י אשת הרב **יהודה דוב (בער'ל) ווילהלם** ז"ל ממקימי קרית חב"ד ברמת שלמה, נפטר ה' שבט תשע"ב, (מצאצאיהם: הרב נחמן יוסף שליט"א בעמ"ח 'שהשמחה במעונו' ועוד חיבורים, הרב צבי וילהלם שליט"א רב ביהכ"ס 'באר

נחלם כנה וגדיל יום לכבוד קיד סבי חסן החשוב השוטל
והשולם בשנותיו חיים כפ"ח ז' סיר"ק ס הכסן קהלם כי
נח' חסרין יע"ל לחרתיו עם זה הרב הגדול סלבלם
סוחקין חיים שמואל לוריא סליס"ח רח"ד דק"ק לפ"ח יחנ"ח כפ"ח
סין סוק"ק רע"ח. ס' סלס"ח כרין סוקס"ח ס' סוק
יוסף סלס"ח סוקס"ח

חיה' בנתניה). בתם הרבנית **בלומא** שתחי' בזיוו"ר אשת הרה"צ ר' **חכם צבי האלברשטאם** ז"ל שנהרג בתאונת דרכים ביחד עם בנו הילד שמואל ז"ל ביום ה' ניסן תשל"ב, בזיוו"ש נישאה להאדמו"ר **מפינסק קארלין** זצ"ל [מצאצאיה: הרה"ג ר' סיני הלברשטאם שליט"א אב"ד שיכון ג' בב"ב, האדמו"ר מלייפניק שליט"א, ולהבחל"ח חתנם היקר הרה"ג ר' שמעון אברהם גרינפעלד מב"ב זצ"ל שמסר הרבה פרטים על המשפחה, ייזכר נשמתו לטוב].

❖ בתם מרת **שרה רחל** הי"ד נולדה תרנ"ה, אשת ר' **אברהם שווארטץ מגראסווארדיין**. נעקדה"ש עם כל יוצ"ח.

❖ בנם **שמואל**. לידתו נרשם בגראסווארדיין ביום ו' טבת תרנ"ח (31 דצמבר 1897). ר' בנימין הויער נרשם כמוהל (מחשובי חברת 'מחזיקי תורה' ועוד ביום מותו התפלל בבית הכנסת - 'זכרון לדור אחרון' שנדפס בסוף 'אגרת צפון - ראה תמונתו ב'עלי זכרון' 42 עמ' ס"א), ור' מאיר ווייס היה הסנדק. מקום לידת האם בבאלקאני. לא נודעו פרטים עליו, ואולי לא היה בר קיימא.

❖ בנם הבחור **משה דוד** הי"ד. נולד תרע"ח.

ברגשי חבה וידידות נאה ברכת מולא
טבא וגדיא יאה אל כבוד חברי חברתנו,
הבחורים המושלגים בחי' מריה יעקב
יוסף קאפא' ומריה דוד פערל לרגלי
נשואיהם ומריה נפתלי דוד בינדער נ"י
לרגלי ארושתו. יהא רעוא שיבנו ביתם
על מרומי האושר והעושר.

בשם ההתאחדות בחורים חרדים
תפארת בניס' . . .

אלישע סג"ל ראזענפעלד, יושב ראש.

❖ בנם (חו"ז) ר' **יעקב יוסף הכהן קנאפ** הי"ד נולד בעיר גראסווארדיין בשנת תרס"ב. בהגיעו לפרקו נשא בחודש מנחם אב שנת תרפ"ז את זוגתו החשובה מרת **רחל שיינדל** הי"ד בת הגה"צ ר' אלכסנדר זושא שיק הי"ד דומ"ץ פיער (ראה עליו 'עלי זכרון' 34).

היה בבעלותו בית חרושת למי סודה בישוב סאלאצי על יד גראסווארדיין. בשנות הזעם נעלמו עקבותיו בהיותו על הדרך לעיר הבירה בודאפעסט לסדר ניירות עבור בני משפחתו. זוגתו מרת רחל שיינדל והילדים נהרגו עקדה"ש, ושרדה אחר המלחמה רק בתם הבכירה (זקנת) מרת בת-ציון אשת ר' יהודה מנחם בויס ז"ל מאנטווערפן. (שמות הילדים שנהרגו לא ברורים. אחותם הנ"ל מסרה השמות מנחם, ישראל, ו-פערל. ואילו הדוד ר' נפתלי הירצקא מסר השמות משה, שרה, מרים ו-אסתר).

❖ בנם ר' **סיני יצחק הכהן קנאפ** הי"ד. נולד תרס"ה בגראסווארדיין. זוגתו מרת באשע (בערטא) בת ר' נחמיה ומרת גיטל שווארץ מישוב פאנטשיקא. כדי שלא יגויס לצבא עבר לאנטווערפן ושימש שם כחזן. נולדו להם הילדים שרה, בנימין, נחמיה ובלומא. בשנת תש"ג נהרגו כל המשפחה על קידוש ה'.

[כמה מהפרטים נתבררו על ידי מר. שאנדור באטשקאי]

הרב שמחה בונם יוסף סיימון

בני ברק

השלמות ותיקונים

לעלה 4 - רבי מנשה קליין מדעברעצין

בעמ' י' מוזכר ר' יוסף קליין מבאקאני חתנו של הרה"ח ר' בענדיט כ"ץ משם. יש להוסיף שהוא נזכר בסו"ס 'חיי עולם' של זקנו הג"ר גדליה גליק זצ"ל עם שלושת בניו. אחד מהם הוא בנו ר' מנשה קליין מדעברעצין שהיה חתנו של זקני הגה"ק ר' עמרם בלום זצ"ל מח"ס 'בית שערים'. נפטר בדעברעצין ושם מנו"כ. על מצבתו נכתב: פ"נ / איש יקר אחד מאלף / הרבני המפורסם שימש בישיבות רמות / עסק בצרכי צבור ובמשא ובמתן באמונה / אחד המיוחד ממייסדי קהל ארטא דפה מו"ה / מנשה / בן מו"ה יוסף קליין ע"ה מבאקאני / הרבה שנים היה רה"ק וע"י נבנו הבהמ"ד והמקוה / ואחד מראשי הח"ק / עד שעלה נשמתו הטהורה השמימה / ביום עש"ק י"ד טבת והובל לקברות בו ביום / בהספד מר ובכבוד גדול / תנצבה.

אודות הג"ר גדליה גליק אב"ד באקאני, הובא שם עפ"י ספרו 'חיי עולם' שהוא נולד בפאפא לאביו ר' חנוך. לזקני מוה"ר לייבוש פאנעט מטערצאל בנו של ה'מראה יחזקאל', היתה בת מרת אסתר אשת ר' חנוך העניך גליק. לפי רישום לידה של בנו הוא היה יליד פאפא. בפשטות הוא מאותה משפחה, ואולי הוא בן אחיו של הג"ר גדליה גליק, ונקרא ע"ש אביו ר' חנוך.

לעלה 16 - צאצאי רבי שמואל וויילער ממאד

בעמ' ע"ה-ע"ו רשמתי את צאצאי זקני רבי שמואל וויילער זצ"ל ממאד בן אחותו של הגרעק"א. כעת אוסיף כמה פרטים.

א. כפי שכתבתי שם, זו' השניה היא מרת לאה ב"ר טוביה יחיאל קליין מליסקא. יש להוסיף שלפי רישום פטירתה שם אימה רוזה (רחל) ניימאן, והיתה בפטירתה בשנת תרע"ו בת 83. מעניין שברישום הנישואין של בנה ר' שלום אלעזר [ראה להלן] היא נזכרת בשם ניימאן שהוא שם אמה.

ב. בתו געלא לא היתה אשת ר' צבי מאנדל כפי שכתבתי, אלא היתה אשת ר' יצחק אייזיק ב"ר חיים רייך ממ. קאוואטשהאזא. אשת ר' צבי מאנדל היתה אחותה מרת בלומא גיטל, כפי שכבר תיקנתי בעלה 18 עמ' ע'.

ר' יצחק אייזיק נפטר ביום ט' שבט תרע"ח בן ע"ו שנה, ומנו"כ במ. קאוואטשהאזא. נוסח מצבתו: פני' / איש זקן ושבע ימים / הלך בדרך תמים / פעל ועשה צדקות כל ימי חיותו / ונהנה מיגיע כפו עד יום מותו / מו"ה יצחק אייזיק בן מו"ה חיים ז"ל / נפטר תשעה לחודש שבט / תרע"ח / תנצבה.

זו' מרת געלא ב"ר שמואל וויילער נפטרה בת פ"ד שנה ביום ט"ז טבת ת"ש. נוסח מצבתה: פ"נ / האשה החשובה והמיוחסת / מרת געלא ע"ה / אשת ר' יצחק אייזיק רייך ז"ל / נפטרה ט"ז טבת ת"ש לפ"ק / פ"ד לימי חי' / גודל צדקתה קמו בניה ויאשרו' / עוסקת בצדקתה לפי מעשי ידי' / לבעלה היתה לעזר כל ימי חי' / אשת חיל יהללה בשערים מעשי'.

(צילומי המצבות קיבלתי מהרב שמואל צבי שפיטצער הי"ו שפעל רבות לשימור וגידור ביה"ח שם).

בנם ר' משה בצלאל רייך ז"ל נולד בקאוואטשהאזא בשנת תרנ"ח, ונשא בשנת תרע"ט בטעגלאש את זו' מרת זיסל שיינדל הי"ד ילידת טעגלאש תר"ס, בת ר' ישי הלוי מאנדל וזו' מרת אסתר שרה לבית גרינצווייג. ר' משה בצלאל שרד את המלחמה ומנו"כ בבני ברק. בנו היה העסקן ר' אריה רייך ז"ל.

ג. ברשימת הצאצאים הוזכר בנו גרשון יליד תרכ"ד. סביר להניח שהוא זהה לגזה ויילער יליד ה. מאד שהתגורר בפעסט עם זו' ראזאליא לבית קאפף ילידת ואג-אויהעל, ויש רישומים מלידות ילדיו שם בשנים תר"נ ותרנ"ב.

ד. בנו ר' פנחס ויילער שנזכר שם, התחתן והתגורר ביישוב czabocz שע"י גאלסעטש (טשעטשאוויץ). ילדיו נולדו שם בין השנים תרמ"ו-תרנ"ד. זו' היתה ילידת המקום.

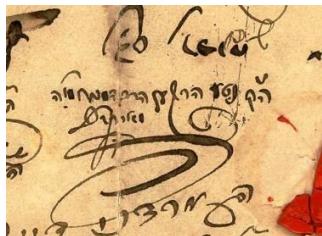
ה. בנו מזיו"ש ר' אברהם ויילער שנזכר שם, נפטר במאד ביום 14 נובמבר 907 (ח' כסלו תרס"ח), בגיל 52.

ו. בן נוסף של ר' שמואל שלא הוזכר ברשימה הוא ר' שלום אלעזר ויילער הי"ד שוי"ב במיאווה. הוא נשא כאלמן בן 34 בשנת תרס"ב בפרשבורג, את זו' מרת

בריינדל בת ר' אהרן יודא ליב רעדלינגער משם וזו' נעטי לבית דייטש. התגוררו במיאווה ואח"כ בפרשבורג, אך גם אז שימש כשו"ב במיאווה. בשנות השואה נלקחו למחנה סוביבור ונעקד"ה עם כל משפחתם, הי"ד. מעניין לציין שגם בן אחותו של ר' שלום אלעזר ה"ה ר' מרדכי הלוי מאנדל מפרשבורג, היה חתנו של ר' אהרן יודא רעדלינגער.

ז. ברשימת הצאצאים נזכר בנו וילהלם ליד 869. ככל הנראה הוא ר' יהושע זאב וויילער שו"ב באיפאלישאג, שנזכר בתואר 'מחותני' עם חתנו מו"ה יוזעף ויילער, ברשימת נותני מעות קדימה לס' 'עולת חודש' ח"ג (טאלטשווא תרע"ב), שייל ע"י ר' שלמה זלמן שטערן, שהיה גיסו של ר' ישראל משה מאנדל נכד ר' שמואל וויילער.

לעלה 23 - רבי נטע הרש בן הג"ר מאיר קיצע

חתימת ר' נטע הרש על כתב הרבנות
בשטיינמאנגער

בעמ' ב'ד' כתב העורך על ר' נטע הרש בנו של הג"ר מאיר קיצע אב"ד צעהלים וסענטגרוט, שהיה מיועד להיות חתן הג"ר משה אהרון ויילער מא"ש גיסו של מרן הגרעק"א. עד עתה לא היו ידועים פרטים נוספים אודות המשך חייו, אך מצאתי את חתימתו על כתב הרבנות של הג"ר יהודה ליב קעניגסבערגער בשטיינמאנגער בשנת תקצ"ט (קטלוג 'אסופה' כ"ג אלול תשע"ז פריט מס' 291) 'הק' נטע הרש בן הרב

המנוח מו"ה מאיר ז"ל. זהותו אומתה אח"כ ע"י הרב העורך, ע"י השוואה לחתימתו במכתבו אל הגרעק"א שצוטט במאמר הנ"ל (התודה להרב יו"ט ליפמן ראקאו ש מסר את הצילום). לפי"ז מצאתי במפקד משנת תר"ח בסאמבאטהעלי

והנה פה... (The text is a handwritten document in Hebrew, likely a marriage contract or a similar legal document. It contains several lines of text, some of which are underlined or highlighted. There are also some red ink markings or stamps on the page.)

[שטיינמאנגער] עם משפחתו: נתן מאיער בן 57 יליד סענטגרוט, אשתו רוזה לאבל בת 48 ילידת סאמבאטהעלי, והילדים שנולדו כולם שם: לוטי בת 20, ליפוט בן 18, שאמו בן 14, פאני בת 10, יאקאב בן 8. לפי"ז יתכן שבסופו של דבר הוא לא נשא את בת רמ"א ויילער הנ"ל, שהרי כאן הוא נזכר עם אשה אחרת. אך כמובן יתכן גם שזו זיווג שני שלו.

לעלה 24 - יחוסו של הג"ר פנחס ליב פריעדען

בעלה 24 עמ' ו' נרשם יחוסו של הגאון רבי פנחס ליב פריעדען בעל 'דברי פני אריה'. כפי הנרשם, אביו הג"ר משה וחותנו הג"ר סענדר מלייפניק היו אחים בני הג"ר ירמיה מלייפניק, ואשת הג"ר משה היתה בת הג"מ אליעזר קוניטץ מפראסטיץ. ויש להוסיף ע"ז מ"ש בר"ס 'בן יוחאי', שהג"מ אליעזר קוניטץ מפרוסטיץ היה בן הג"מ מרדכי קעמפנער, שזוגתו מרת שפרינצה [אם הג"מ אליעזר] היתה אחותה של מרת שרה אשת הג"מ געטשליק וואנופרידען, אביהם של הג"ר ירמיה מלייפניק ושל הג"ר ליב אב"ד מיקלאש הנזכר בנוב"י. ושני האחיות הללו היו בנות הרב הנגיד המפורסם מו' אליעזר ברוינשווייג. ונמצא לפי"ז שאביו ואמו של ה'דברי פני אריה' היו קרובים.

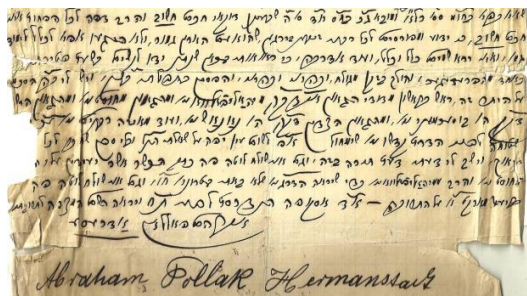
אגב, בעותק של הס' הנ"ל שהיה שייך לר' שמעון בכרך, העתיק בשולי הגליון את נוסח המצבה של הג"ר יהודה ליב אב"ד מיקלאש: פ"נ מוהר"ר **יהודה ליב קוניץ** שהיה אב"ד משך ארבעים שנה פה ק"ק מיקלאש ונפטר יום ד' ב' אב התקע"ג. והוסיף שהיה זה ע"פ צוואתו שלא לכתוב יותר משורות אלו על מצבתו.

לעלה 26 - ר' משה גאלדשטיין מקאשוי

בעמ' ל"ב, במאמרו הנפלא של הרב שמואל צבי שפיטצער הי"ו, נכתב אודות הג"ר נתן פרנקפורטר דומ"ץ בש. טאריאן, שהיה חתנו של ר' משה יוסף גאלדשטיין חתן הרה"צ ר' פנחס סאמאטארער. יש להעיר שזה טעות, ר' משה גולדשטיין מקאשוי היה חתן הג"ר אברהם יעקב ראזע אב"ד קאשוי, והוא היה חתנו של ר' פנחס סאמאטארער.

לעלה 33 - רבי שאול עקשטיין מש. פאטאק וחתנו רבי אברהם פאללאק

שם כתבתי על משפחת רובין בש. פאטאק, והזכרתי את חתנו של אבי המשפחה רבי מרדכי הכהן רובין מש. פאטאק הי"ה ר' שאול עקשטיין משם, שנשא את בתו בריינדל. והעיר הרב מנשה יוסף מילר הי"ו שאשת זקנו רבי אברהם פאללאק זצ"ל מהערמנשטאט (בזיווג שלישי) ששמה פראדל, היתה בת של ר' שאול עקשטיין וחיה בריינדל מש. פאטאק. לפי"ז יוצא שר' אברהם פאללאק ואחיו הג"ר שמעון בעל 'שם משמעון' שהיה חתן הג"ר ישעיה רובין [ב"ר מרדכי הנ"ל] היו חתנים אצל אח ואחות.

קטע ממכתב ר' אברהם פאללאק - מזכיר את 'דודי' אבד"ק מייחאלפאלווא

ואכן, לאחרונה יצא לאור ע"י מכון 'שם עולם' ס' שו"ת הרשב"י (להג"ר שלמה הכהן רוזנברג אב"ד טאשנאד), ושם יש מכתב משנת תרנ"ג מר' אברהם פאללאק והוא מזכיר כמה פעמים את דודו הה"ג ממיחאלפאלווא, ה"ה הג"ר ישעיה הכהן רובין. זה מאשר א"כ שאכן הוא נשא את בת אחותו.

רבי אברהם פריעד חתן רבי יחיאל מיכל רובין מסאמאטור

שם בעמ' מ"ט מוזכרת מרת zseny בת רבי יחיאל מיכל הכהן רובין מסאמאטור, שהיתה אשת רבי אברהם פריעד. כעת מצאתי ששם הקודש שלה שיינדל, ונפטרה בדעברעצין ביום ו' או ז' תמוז על מצבתה שם נחרת: פ"נ / האשה הצנועה הצדקת / מרת **שינדל** עה"ש / בת מו"ה יחיאל מיכל הכהן ז"ל / אשת מו"ה אברהם פריעד נ"י / ששים שנה חיה והלכה בדרך תמים / ידיה פרשה תמיד לעניים ולאביונים / נתנה מלחמה לדלים מדוכאים / דלתי שעריה? היה פתוח לעוברים ושבים / למנוחת עולם עלתה בשי"ט למרומים / ביום ז' תמוז תרפ"ג.

בעלה ר' אברהם פריעד המשיך לגור בדעברעצין, אך נפטר בה. בוסערמין בן 76 ביום י' אלול תרצ"ח, ושם מנו"כ. על מצבתו נחרת: אברהם זקן בא בימים / איש יקר רוח נודע בשערים / במדות רבות נשגבות מפוארים / רם ונעלה בדרך העולה בית קל / הגה בתורה וממתנה לו נחליאל / מעשה צדקה עשה במלוא חופנים / שלום נחו בשובו אל אל בשמים / ה"ה החסיד ירא השם / מו"ה **אברהם** ע"ה / בן מו"ה ישראל מאיר פריעד ע"ה / נפטר בשי"ט י' אלול תרצ"ח / תיניצי'ביה'.

הרב שלמה יהודה הכהן שפיצר

מערכת 'עלי זכרון' בני ברק

לפני תשעים שנה (18)

תקציר ידיעות על מאורעות, קהלות ואישים מלפני כ-90 שנה, מתוך העתונות היהודית: Hagymany (מסורת) (להלן בקיצור Hag); Egyenloseg (אחדות) (להלן בקיצור Egy); Juedische Presse (יידישע פרעסע) (להלן בקיצור: J.P.); Der Israelit (דער איזראעליט) (להלן בקיצור: Is); Zsido Ujsag (עתון היהודי) בעריכת הרב ארי' ליב גרוסברג (להלן בקיצור: Zs. U.).

דעם - בכ"ג אב הובא לקבורה יוסף סענדר בן 45 שנפטר הרחק מעירו בנסיבות טראגיות. משפחתו דאגה להביאו לכאן. הספידוהו הרב הראשי יחזקאל פאנעט ובנו הרב [יעקב אלימלך פאנעט] הממלא מקומו [ר'ב הצעיר]. (J.P. י"ז אלול תרפ"ו גליון 35 עמ' 247)

הישיבה כאן התפתחה, וכראש הישיבה במקום נתמנה רבה של מארושאוואר [יעקב אלימלך פאנעט]. לומדים בישיבה 100 תלמידים. (J.P. כ"ו מנ"א תרפ"ו גליון 32 עמ' 227; Zs.U. י' אלול תרפ"ו גליון 31 עמ' 10)

אויהעלי - ביום א' כ"ח אב נפטר בגיל 90 התעשין ר' משה (מוריץ) גרוס מזקני הקהלה. הוא היה חתנו של הרב ירמיה לעוו רבה של אויהעלי וגיסו של הרב אליעזר [חיים] דויטש רבה של בוניהאד. כל רגע פנוי הוא הקדיש ללימודים, והשתתף במרבית השיעורים שניתנו בבית המדרש. הקפיד במיוחד על זמני תפלת שחרית ומנחה. בהלווייתו השתתפו חברי כל שלשת הקהלות, ובחצר בית הכנסת הספידוהו בשם המשפחה בנו ר' [שרגא] פייבל הירש (הרמן) ואחריו הרב הירש דיק. השאיר עוד שני בנים, וילמוש באמריקה ויעקב ושתי בנות. (Zs.U. י' אלול תרפ"ו גליון 31 עמ' 12; Egy י"א אלול תרפ"ו עמ' 13)

ניו יורק - הרב ד"ר [דוד] יוסף שיק בן רבה של אונוד [רבי מאיר שיק] משמש כרבה של בית כנסת מפואר ברחוב 34 במערב העיר. בימי המלחמה הוא שימש כרב צבאי ורבים נעזרו בו. הוא דורש באידיש, גרמנית, אנגלית והונגרית. (Egy ד' אלול תרפ"ו עמ' 10)

טאפולצ'אני - בשבת פ' עקב ביקר כאן הרב [צבין] שנק מוינה ומסר שיעורים ודרש בפני הנוער דברי אגדה ומוסר וזכה לתשבחות. (J.P. כ"ו מנ"א תרפ"ו גליון 32 עמ' 228)

באנפי-הוניאד - שמואל הלוי הורביץ מודיע על תוצאת ההגרלה של הס"ת שמכירתו הוגרלה וזכתה הגב' רחל דויטש מסאס-מעדיעש. (J.P. כ"ו מנ"א תרפ"ו גליון 32 עמ' 229)

סערדאהעלי - נערכה חגיגת בר מצוה לנין של הרב אהרן שמואל אסאד שהיה רבה של הקהילה ובנו של הרב יודא אסאד. הבחור דרש את ה'חריפות' בטוב טעם. (Zs.U. כ"ו אב תרפ"ו גליון 30 עמ' 11)

קלוז' (קלויזנבורג) - בונים מקווה חדשה שתתאים לתקופה החדשה, ותהיה אחת מהמפוארות באיזור כולו. (J.P. כ"ו מנ"א תרפ"ו גליון 32 עמ' 227)

טארגו מורש (מ. וואשארעהלי) - בונים בית כנסת חדש עם תקציב גדול. קיים במקום ישיבה בראשות הרב [מנחם] סופר. (J.P. כ"ו מנ"א תרפ"ו גליון 32 עמ' 227)

פרשבורג - בערב ר"ח אלול נקבר הישיש ר' מאיר פרוידער. היה מזקני הקהילה ותלמיד חביב ו'הויז -בחור' של הכתב סופר. כסוחר היה דוגמא לישרות לכל בני מקצועו. נמנה בין הכותבים לעיתון הזה. בהלוויתו השתתפו המונים ונספד בין השאר ע"י הרב שמואל דונט, ובהעדרו של הרב הראשי הספידו בשם הקהילה הרב [ישעי'] קאליש. (J.P. ג' אלול תרפ"ו גליון 33 עמ' 235)

סערעד - ב-כ"ט אב נפטר כאן ר' יוסף ווייס ששימש במשך ארבעים שנה כסגן נשיא הקהילה. (J.P. י' אלול תרפ"ו גליון 34 עמ' 242)

ביהאר-קערעסטעש - ב-כ"ט אב בנוכחות קהל רב נקברה אשת הסוחר לוי אונגר. הספיד אותה הרב האיזורי פוכס ליפוט [צבי יהודה]. (Zs.U. י' אלול תרפ"ו גליון 31 עמ' 10)

וינה - שמעון [אהרן] בן משה שרייבר מוינה [לאחר מכן אב"ד עיר חדש] התחתן עם מטא בת שימון [שמחה] כהן מנירנברג. (J.P. ג' אלול תרפ"ו גליון 33 עמ' 235)

הרב יעקב הברפלד מטאפולצ'אני תלמיד ישיבת פרשבורג לשעבר [לאחר מכן אב"ד פאפא], דרש דרשת נסיון בפרשת עקב בבית כנסת ע"ש מונטיפיורי בוינה, ולאחר מכן ע"פ החלטת הנהלת בית הכנסת הוא נבחר להיות רב במקום. (J.P. י' אלול תרפ"ו גליון 34 עמ' 241)

שופרון - טרזא [ריזל ב"ר אברהם הלוי] שישא מאודנבורג (שופרון) מאורסת עם ליאפולד [יהודה ליב ב"ר אליעזר] ווייס מצ'ורנא. (J.P. ג' אלול תרפ"ו גליון 33 עמ' 235)

באדן שליד וינה - בשבת שעברה נחגג הבר-מצוה של יצחק משה פרידמן בן המנהל [של בית היתומים] פיליפ [ישראל יו"ט] פרידמן. היו אורחים רבים, ביניהם הרבנים [הסבא] [נחמ"י] פרידמן (וינה), ש[מואל] עהרנפלד (מטרסבורג) וליפמן גולדמן [צעהלים]. כן דרשו ראש הישיבה סאלומון [שלמה] פרידמן, הרב הראשי ו[ואלף] רייך ואחרים. (J.P. י' אלול תרפ"ו גליון 34 עמ' 241)

נובי זאמקי (נייהיזל) - בשבת פר' ראה היתה חגיגת הבר-מצוה של שמואל בן רפאל כהן. נוכחו אורחים רבים כולל הרב הראשי [רבי יוסף מאיר טיגרמן]. לאחר דרשת

הבר-מצוה דרש גם דודו הרב הראשי של יאנושהאזה [נתן] יוסף רובינשטיין. (J.P.)
 "אלול תרפ"ו גליון 34 עמ' 242)

באלמאז-אויארוש - בהשתתפות קהל רב נקבר סוחר העצים יצחק איגנאץ געלבמאן. בהספדו הדגיש הרב הראשי פריד מעניהערט (יחיאל מיכל הכהן) את גדלותו של הנפטר במעשי חסדיו ובמיוחד במצוות הכנסת אורחים. כמו כן היה מוקיר רבנן והשתתף רבות בתמיכת לומדי התורה. (Zs.U.) "אלול תרפ"ו גליון 31 עמ' 12)

ירושלים - מהנהלת כולל שומרי החומות מודיעים שסגן יו"ר הכולל הרב ישראל חיים סמט יגיע בקרוב [לחז"ל] לצורך הרצאות ומגביות עבור עניי הכולל וכן הרחבת הבניה של בניי הכולל. (J.P.) "אלול תרפ"ו גליון 34 עמ' 242)

סאטמר - בשיבה המקומית לומדים 300 תלמידים [בראשות רבי אליעזר דוד גרינוואלד]. (Zs.U.) "אלול תרפ"ו גליון 31 עמ' 10)

ג'ור (ראאב) - בשבוע שעבר נערכה הועידה החצי-שנתית של חברת 'תומכי ישיבות'. הנשיא ארנולד [אלעזר אלי' הכהן] שפיצר מסר דו"ח על פעילות החברה והדגיש במיוחד על דבר הקמת 30 סניפי החברה ברחבי המדינה. סגן הנשיא שמואל דונאט דווח על דרכי התעמולה של החברה, בין השאר על אירגון שבתות מיוחדות לשם עריכת מגביות, כאשר הודגש שהרב הראשי של דברצין ש[למה צבי הכהן] שטראססער עודד פעילות זו. (J.P.) "אלול תרפ"ו גליון 35 עמ' 247)

בודאפעסט - ב-כ"ג אב נערכה ישיבת ההנהלה של חברת 'תפארת בחורים'. בהעדרו של הנשיא פרודיגר שאמו [שמואל בנימין] ניהל את הישיבה סגנו שטרן אודון. הוא הספיד את ר' משה [אהרן] עפפלער ששימש במשך שנים רבות כמגיד שיעור בחברה וכת"ח מובהק שמו נישא בקרב רבים אף מעבר לגבולות המדינה. הוחלט להקים קרן על שמו שמפירותיה יקנו ביום היארצייט שלו זוג תפילין לבחור עני אחד. (Zs.U.) כ"ו אב תרפ"ו גליון 30 עמ' 9)

לאחר פטירתו של עפפלער מור [משה אהרן] שפעל במשך 48 שנה בכל כוחו בחברת ש"ס במתן שיעורים וייצג את החברה בכל הזדמנות, נבחר למלא את מקומו חתנו קולמאן נאנדור [נתן]. נשיא החברה פליישמאן מאנו הביא את המינוי לפני החברים. (Egy.) "אלול תרפ"ו עמ' 12)

תקלה בשחיטת עופות שמחוץ לעיר. לאחרונה אירע מקרה שעופות של שוחט חרדי הגיעו מקהילה ניאולוגית. כאשר נודע הדבר נשלל מהשוחט ה'קבלה'. אעפ"כ המשיכו לשווק את העופות לאטליזים החרדים בבירה. יש לעמוד על המשמר ועל הקהילה לשלוח מפקחים לערי השדה כפי שזה היה נהוג מאז לשלוח 'איש נאמן' לפקח בנידון של שווק הבשר רק מקהילות חרדיות בלבד. (Zs.U.) כ"ו אב תרפ"ו גליון 30 עמ' 11)

ביום א' דר"ח אלול נערכה בחצר בית הכנסת קאזינצי חופתם של איזבלה [אלטה בילה] בת הרב [יאקב] יוסף גרוס רבה של אופן והלך בלא [בנציון הלוי] סוחר עצים מערמיהאליפאלו. הוא צאצא של בעל התו"ט. נוכחו בין השאר פראנקל אדולף [אברהם] נשיא הלשכה האורטודוקסית וכן הרבנים בנדיקט [מרדכי מאיר] מסומבאטהעלי, גרוס מאנו [מאיר] משארקאד ובויס [חיים] מוערעשוואר. (Zs.U.) י" אלול תרפ"ו גליון 31 עמ' 11)

בי"ד אלול יהיו בחצר בית הכנסת קאזינצי הנישואין של צביה בת הרב יצחק [אייזיק] הברפלד ז"ל מבודאפעסט להבחור מו"ה צבי זאב [תלמיד ישיבת טירנוי] בן הרב ישראל גליק מקעזמארק. (J.P.) י" אלול תרפ"ו גליון 34 עמ' 243 [השוה 'עלי זכרון' 35 עמ' סג; 36 עמ' סט. בשנת תרפ"ט נשא ר' צבי זאב בזיווגו השני את בתו של רבי משה גרינברגר דיין במיהאלאוויץ]

ב-י"ד אלול נערכה בחצר בית הכנסת של קאזינצי חתונתם של עקשטיין יענו [יעקב ב"ר יהודה] מורה דת של בית הספר האורטודוקסי עם מרים בת גרוסברג ליפוט [אר"י יהודה ליב] (העורך הראשי של העיתון הזה). בסידור הקידושין כובד הרב הראשי של פרעשבורג עקיבא שרייבר שהחתן למד בישיבתו במשך 6 וחצי שנים. בברכות כובד דוד הכלה הרב הראשי של ביהאר-קערסטעש פוכס ליפוט [צבי יהודה] וכן הרב אדלר ש[למה זאב] ו[ואלף] רב בפעשט. בעת הסעודה דרשו החתן ואבי הכלה וכן הרבנים: זוסמן ויקטור [פישל], שטייף יונתן, גרוס י[אקב] [יוסף], פוכס ליפוט [צבי יהודה], הורביץ יענו [יונתן בנימין הלוי] (מירושלים), הרשקוביץ [יחיאל] מ[יכל] וד"ר נוימן יוזעף. דרשו עוד קליין מרכוס [מאיר שרגא הכהן] מחברת הש"ס וכן מנהל הבית ספר ד"ר דויטש אדולף [אברהם] ובין יעקב [הכהן] מצד משפחת החתן. (Zs.U.) י"ז אלול תרפ"ו גליון 32 עמ' 13)

פרשוב - חברת צעירי אגודת ישראל ניצלה את שהותו בעיר של בן-ציון יוסף אונגר בנו של הרב הראשי של טירנוי [רבי שמואל דוד הלוי אונגר], וכבדו אותו בדרשה. הוא נכדו של הרב הראשי המנוח של העיר [רבי נח ברוך פישר], וזכה לתשואות רבות. (J.P.) י"ז אלול תרפ"ו גליון 35 עמ' 248)

ורעבובע (וערבו) - בש"ק פר' כי תצא נערך הבר מצוה של אהרן בן יוליוס [יהודה] הרצוג. בין האורחים שהשתתפו בשמחה בלט בדרשתו הרב יצחק ווייס. (J.P.) י"ז אלול תרפ"ו גליון 35 עמ' 248)

פאפא - ההתנגדות של חלק מהקהילה על בחירת הרב [אברהם דוד] הופמן לרבה של הקהילה התחדשה. משרד הדתות החליט על פי המלצת הלשכה המרכזית למנות בית דין של בוררין בנידון. בית הדין יתכנס ביום ג' כ"א אלול בנשיאות הרב זוסמן ויקטור [פישל]. חברים נוספים הם הרבנים רוזנברג שאול מאויפהרטו (ראצפערט) והרב סנידרס ברנט [בנציון] מג'ור, וכן הסוחרים זוסמן הנריק

ממישקולץ וקליין מארק [מאיר שרגא] מבודאפעשט. (Zs.U. י"ז אלול תרפ"ו גליון 32 עמ' 11)

סעניץ - בחגיגת ה-40 לפעילות המורה מור דויטש דרש רב הקהילה ליפוט [ניהודה ארי'] מרמורשטיין. (Egy י"ח אלול תרפ"ו עמ' 7)

מונקאץ - כבר שנים שאין אחדות בקהילה, מול ההנהלה עומד הפלג הבעלזאי. המריבה גורמת לבעיות גם בעיני השלטונות, לכן החליט נציג השלטון לזמן את שני הצדדים לוועידת שלום לעיר צ'אפ. את ההנהלה ייצגו: הנשיא קראא בלא, פרלשטיין שמואל, אהרנפעלד מאיר. את הבעלזאים ייצגו פריד, ווטנשטיין וכהנא. לאחר מו"מ ארוך הצליחו להגיע לעמק השווה במספר נושאים. יודעי דבר אומרים שהשלום עדיין רחוק. נציג השלטון הביע את פליאתו על כך שבתור הקהילה הגדולה ביותר בכל רחבי המדינה אינם יכולים להתפשר. הוא גם ביקר את הרב הראשי [חיים אלעזר] שפירא, ולאחר הפגישה היה יותר אופטימי בהצלחת המשימה. היהודים – כולם - הודו לשלטונות בדבר המאמץ להשכנת שלום בר-קיימא. (Zs.U. י"ז אלול תרפ"ו גליון 32 עמ' 11)

קיש-אוי-סאללאש - רק שנים ספורות עברו מאז שהחרדים פרשו מהקהילה הניאולוגית, הם הצליחו להקים בית כנסת משלהם ברוח החרדיות בראשות רוטמן ליפוט, נגד רצונה של הקהילה הרשמית. (Zs.U. י"ז אלול תרפ"ו גליון 32 עמ' 12)

קומארום - הרב הראשי של ג'ור סנידרס ברנט [בנציון] היה כאן לרגל ביקור משפחתי וכובד לדרוש דרשת אורח. (Zs.U. י"ז אלול תרפ"ו גליון 32 עמ' 12)

צ'וז - בישיבה שבראשות הרב הראשי [לוי שלום] פירסט נערך לרגל סוף זמן קיץ סיום על מסכת חולין. במסיבת הסיום השתתף גם חותנו של הרב הרב [פישל] זוסמן מפעשט שדרש לכבוד התורה. (Zs.U. י"ז אלול תרפ"ו גליון 32 עמ' 12)

תיקון

בעלה הקודם (43) הובאו במדור זה כמה ידיעות מהעתון Hagymany, וצוין בטעות שזה משנת תרפ"ו, ולמעשה הם משנת תרפ"ח.

הידיעות הם :

בעמ' סא פטירת הרב מנחם מענדל שיק אב"ד סיקסא [שנפטר ביום י"ב תמוז תרפ"ח].

בעמ' סג פטירת בענו שוורץ בנירבוגאט, המחלוקת על הרבנות בסערדאהעל, מינוי הרב שלמה דוב וידר בקליבלנד, הרבנות בבערטי-אויפאלו [לאחר פטירת האב"ד רבי מרדכי פרידמן איש-שלום], בחירת הרב ישעי' פרייט בלעמעש, נישואי בנות הרב ארי' ליביש ליכטיג.

לעלה 43 - ר' אברהם פאהמער וצאצאיו

רבי **משה** היה אחיו של רבי **נחום אליהו פאהמער** שהיה חתנו של ה"ד יצחק' מטאלטשווא.

ראוי להשלים קצת את התמונה:

רבי **אברהם פאהמער** ז"ל מק"ק **שעהנוויז/שענביש** במחוז שארוש, היה מגדולי חסידי **צאנז**. זו מרת **מלכה** ע"ה [ילקוט המחדש בטובו]. מופיע ברשימת מעות קדימה ע"ס: כסא רחמים, אוגוואר תר"ל, שענביש, ר' **אברהם**.

רבי אברהם נפטר ביום ח' אלול תרח"ס. וזה נוסח מצבתו (צילום מצבתו ומצבת זוגתו קבלנו מהרה"ג אברהם יצחק ווייס מירושלים): פ"נ / צדיק תמים חמדת הימים מופלג בתורה וביראה טהורה / מו"ה / אברהם / פאמער / בן מו"ה יוסף ז"ל / אברהם הוא שם הגבר / בו ישכון בזה הקבר / רום מעלותיו יספרו לדורות / הלך לתומו וה"ל למאורות / מעגלו יושר ואמרותיו טהורות / עלה לשמים לארץ החיים / ח' אלול תרח"ס לפ"ק / תניצ'ב'ה'.

זו' מרת מלכה בת

רבי **אברהם חיים קליין** נפטרה כ"ג מרחשון
תרע"א. וזה נוסח מצבתה: פ"ט / אשה צנועה
וחשובה / מ' **מלכה** / בת ר' **אברהם חיים** / אשת ר'
אברהם פאהמער ז"ל / נפטרה כ"ג מרחשון תרע"א
/ לפ"ק / מצות ד' קימה ישרים מעשיה / לשון
מרמה מאסה כל ימיה / כפה פרשה לעני ולאביון
שלחה ידיה / הגדילה לתורה וליראה את בניה /
תנינ' ביה'.

מצאצאיהם:

א. בנם רבי **משה פאהמער** - 'עלי זכרון' עלה מג עמי' לח. מצאנו שמו ברשימות מעות קדימה ע"ס: **מגדנות אליעזר** (תפא"ר) עפעריעס, ר' משה פאהמער. **ילקוט הגרשוני** (תרפ"ב) בק"ק עפעריעס (פרעשאוו) הנגיד מהו' משה פאהמער נ"י עבור החברה ש"ס דשם. **אמרי מאיר** (תרפ"ט) עפעריעס, ר' משה פאהמער עבור ש"ס חברא. **אלף זעירא** (תרפ"ט) פרעשאוו, ר' משה פאהמער. **ילקוט אברהם** (תרצ"א) עפעריעס, ש"ס חברה ע"י הגבאי ר' משה פאהמער.

ב. בנם רבי נחום אליהו פאהמער

מנו"כ בטאלטשווא. **נוסח מצבתו**: פ"נ / איש צדיק תמים מופלג בהפלגת חכמים / דגול מרבבות צמיד בלבבות / חתנא דבי נשיאה דמרן הגה"ק אב"ד / דק"ק דפה זצ"ל / בעהמח"ס באי"צ ה"ה כמו"ה / **נחום אליהו** / בן הרבני המופלג מו"ה / **אברהם פאהמער** ז"ל / נפטר ביום ב' דר"ח תמוז / שנת תרע"ח לפ"ק / נפש עדינה לכל יקר / חכם וסופר אהוב ונחמד / ורק במותך נפשנו המרת / מר לנו בלעדך באין מעמד / אב יקר הנמצא כמהו? / לב טוב הנמצא כלבבו? / יגע להתרומם מחיי התווה / האבן יגיד לדור אחרון כי יבא / ונשמתו במרום על שכרה תבא / ת נ צ ב ה.

מצאנו שמו ברשימות מעות קדימה ע"ס: **בית נפתלי** (תרס"ו) טאלטשווא, מו"ה נחום אלי פאהמער. **מנחת ערב** (תרע"א) הרב מו"ה נחום אלי פאהמער נ"י.

בנו ר' **ישעי פאמער**, טאלטשווא – **מהר"ם סופר** (תרפ"ח). **לבושי מרדכי** (תרצ"ד). **נטעי בחורים**, ראש חודש אב תרע"ב, עמ' טו: מפערסבורג מודיעים אותנו: בחודש העבר

דרשו: בחברת תפארת שבת... בחברת פלפול התלמידים, ומר ישעי פאמער.

בתו מ' **לאה** הי"ד אשת רבי **יהונתן בנימין** ב"ר דוב הכהן **אבראהם** הי"ד. [חתנם רבי **משה** ב"ר מאיר **ווייס** מקרית צאנו - ירושלים].

ג. בנס רבי אהרן פאהמער

מופיע ב'עלי זכרון' עלה טו"ב: רשימות חדשות **מתלמידי הערוגות הבושים**, בעמ' לד - רשימה א' **קליינווארדיין תרמ"ז**: 63. **פאמער אהרן**, שעמוויז [שענוויז], שאראש [ב"ר אברהם, מחו' של רנ"ה מראצפערט].

ד. בתם מרת יטל אשת רבי יעקב פרץ הלוי זילברמן

שמו מופיע ברשימת מעות קדימה ע"ס **אמרי שפר** (תרח"ס) האדאס ר' יעקב פרץ. **שמן רוקח** (תרכ"ט) האדאס, הרב ר' פרץ זילבערמאן בן הגה"צ מראצפערט זצ"ל.

ר' יעקב פרץ נפטר כ"ד אלול תרע"ז ומנו"כ בראצפערט. וזה נוסח מצבתו: בעז"ה / פ"נ / יקר רוח איש הביניים / עתותיו הקדיש בתורה ויראת שמים / קדם עילת עילתא בעודו בחיים / ביתו היה פתוח לרוחה אשרי שלו ככה / פזר נתן לאביונים גנוי אוצרותיו בגבהי מרומים / רב מעלותיו ופאר מדותיו נודעו לשם ולתפארת / צדיק וטוב מזה בן מזה גפן אדרת / ה"ה כש"ת מו"ה / **יעקב פרץ הלוי** / זצ"ל בן לכ"ק אדמו"ר הרב הגה"ק מופה"ד / מאוה"ג כקש"ת מו"ה / **נפתלי הערצקא הלוי** / זצ"ל / אבד"ק **ראצפערטא** יצ"ו נפטר בן ס"ח / שנים כ"ד אלול **עזר"ת** לפ"ק.

ז' מרת יטל נפטרה כ"ו שבט תרצ"ג.

>מצאצאיו: בנו רבי יוסף הלוי זילברמן הי"ד בראצפערט; בתו מ' פרומט אשת רבי חיים צוקר רב"ד בערעגסאז; בתו מ' חנה הי"ד אשת רבי שמחה יוסף הניג בסיגעט-וואיטצען (הורי רבי נפתלי הירצקא הניג אב"ד שארמאש-ברוקלין)<

ה. בתם מרת רייצל אשת רבי נתן פייטל רייניץ ב"ר יוסף שלמה

עליו 'עלי זכרון' עלה ד' עמודים יז-כא. אמנם עם הזמן נוספו כמה דברים, וגם באו על תיקונם כמה טעויות, ונציין רק אותם:

בשנת תרנ"ד לערך נשא את זוגתו מרת **רייצל** [ילידת שנת תרכ"ה] ב"ר **אברהם פאהמער** וזו' מרת **מלכה**. לאחר נישואיו גר בק"ק **אלשא סאלויק** (שענוויז) מחוז **שארש** ליד **ברעזעוויץ**, כפי שמופיע ברשימת מעות קדימה ע"ס **חומת אש** שנדפס

בשנת תרס"ו. **מנוחת אשר** ח"ב (תרס"ח) אלשוי סאלאק, מו"ה נתן פייטל רייניץ. שם גרו כאמור גם משפחת חותנו.

לאחר מכן עבר לק"ק **פרעשאו**, יחד עם משפחת חותנו. שמו ברשימת דמי קדימה **ע"ס מגדנות אליעזר** (תפא"ר) עפעריעס, ר' נתן פייטל רייניץ.

בתם מרת **רבקה** נולדה ב**אלשא סאלויק** ביום י"א כסליו תרנ"ה, אשת רבי **אברהם פרענקל** ב"ר משה. בתם מרת **רייזל**, ילידת ק"ק **אלשא סאלויק** תרנ"ט/ס. אשת רבי **עקיבא פנחס קארניצער** [ראה עליו 'עלה זכרון' עלה ד עמ' יז-כ]. בתם מרת **מלכה** ילידת פרעשוב ה' אב תרע"ה. בנם **אליהו זאב** יליד פרעשוב כ"ז אדר א'

תרע"ט. בנם **ישעי'** יליד פרעשוב ז' שבט תרפ"ב.

בנם ר' **שלום רייניץ** יליד ג' אייר תרס"א, למד בישיבת פרשבורג [מופיע בתמונת מחזור משנת תר"פ הרצו"ב, בשורה שלישית מצד ימין השני], בשנת תרפ"ח נשא את זוגתו מרת **רחל** בת רבי **אריה ליביש ליכטיג** רב בהמבורג חתן רבי **יוסף מאיר טיגרמן** אב"ד **נייהייזל** [עלי זכרון' 43 עמ' סג, בטעות רשום שם שנת תרפ"ו]. מופיע ברשימת מעות קדימה ע"ס **שערי אברהם** (קליינוארדיין תרצ"א) עפעריס-פרעשין, ר' שלום רייניץ.

עבר את השואה ואחרי המלחמה היה **מזכיר הקהילה בקאשוי**. בספר **טהרת יום טוב** שהופיע בקאשיצע [קאשוי] בשנת תשי"ח [עמוד קנא], יש הנצחה מאת: מו"ה **שלום רייניץ** נ"י **מזכיר הקהילה** לעי"נ אביו ר' **נתן פייטל** בן הגה"צ מו"ה **יוסף שלמה** זצ"ל אבד"ק **מישקאלץ** בן הגה"ק אבד"ק **מאד** זי"ע. אמו **רייצל** בת ר' **אברהם** (ט"ו סיון תש"ד).

הרב **בנימין זאב יעקבזון** מזכירו בספרו **אשא דעי למרחוק** (עמוד קטו): "נכדו של הרב **טיגרמן**, חתן הרב **ליכטיג מהמבורג**, היה מראשוני ה'אגודה' בסלובקיה המזרחית, הלא הוא: ר' **שלום רייניץ**, כעת בבאר יעקב". - "מר **שלום רייניץ** ידידי כ'אגודאי דאז"י" (שם עמ' רח).

בחודש שבט תש"ט הגיע לארץ ישראל, ובשנת תש"י קבע את מושבו ביישוב **באר יעקב**, ועסק בפעילות ציבורית. נפטר שם ביום כ"ה אייר תש"ל ומנו"כ שם. זו מרת רחל נולדה ביום ט' שבת תרס"ז ונפטרה ביום ט"ו שבט תשס"ז ומנו"כ בבאר יעקב. ברשימת המגורשים מפרעשוב בשנות השואה נמצא שלשה שמות (בלועזית), שהם כנראה צאצאי ר' שלום: אלכסנדר רייניץ, יליד תרפ"ט. אווה [חוה] רייניץ ילידת תרצ"א. גבריאלה רייניץ ילידת תרצ"ה.

ברשימות דמי קדימה מצאנו עוד ממשפחת פאהמער, לע"ע לא ידענו אם ואיך הם קשורים להנ"ל:

ר' **מרדכי פאהמער** קעזמארק, אלף זעירא, תרפ"ט. קעזמארק, תפארת יעקב, תרע"ב; ה' **אברהם פאהמער** קעזמארק, אמרי מאיר (תרפ"ט); ה' **יעקב דוב פאהמער** קעזמארק, אמרי מאיר (תרפ"ט); ר' **ליפמאן פאהמער** ליסקא, לבושי מרדכי (תרצ"ד); ר' **פייש פאהמער** עפערעיש, אמרי מאיר (תרפ"ט); ה' **חיים פאהמער** אויהעלי, מנוחת אשר (תרס"ח) ברשימת 'בחורי חמד דישיבה' בסיקסוי.

חיים אריה רייניץ - ירושלים

במפקד משנת תרכ"ט בשענוויז נרשם: אברהם פאהמער יליד 824, [אשתו] מאלה פאהמער ילידת 830, עליאש [נחום אליהו] יליד 859, מוריץ [משה] יליד 861, ראזי ילידת 863, מאריה ילידת 865.

במפקד נרשם גם משפחת פיליפ פאהמער יליד 838, [אשתו] ראזי ילידת 840, הערשקא ילד 864, אנה ילידת 867.

ר' נחום אליהו פאהמער נשא בשנת תרל"ט בטאלטשווא בהיותו בן 23, את בת ה'יד יצחק' שהיתה אז בת 19. צאצאיהם שנולדו בטאלטשווא: רחל ילידת תרמ"ד > מ' חיה רחל אשת בן דודה ר' אלעזר ב"ר מרדכי גליק בטאלטשווא, > האני ילידת תרמ"ז, יולי ילידת תרמ"ט, ישעי' יליד תרנ"א, לאזאר יליד תרנ"ג, יוסף יליד תרנ"ה.

ישנו רישום נישואין של מארקוס פאהמער מתגורר באלשא סאלאק שנשא בשנת תרנ"ט בקעזמארק את רוזה רוזמן ילידת המקום. לפי מקום המגורים סביר מאוד שאף הוא בנו של ר' אברהם משענוויז. >מסתבר שהוא הנזכר למעלה, ר' מרדכי פאהמער בקעזמארק. זוגתו רוזה, כנראה זהה לרוזה ילידת קעזמארק 879, בת רבי זאב וואלף ב"ר יעקב דוב הלוי רוזמן בקעזמארק. כנראה בניהם הם הנזכרים

למעלה הב' אברהם פאהמער (ע"ש זקנו ר' אברהם פאהמער) והב' יעקב דוב פאהמער (ע"ש זקינו ר' יעקב דוב רוזמן), שניהם גרים בבחרות בקעזמארק.

שמחה בונם יוסף סיימון - בני ברק

בעלה 43 עמ' לח נזכר ששרד כרך כת"י מרבי משה פאהמער. כתה"י היה ברשותו של הר"ר חיים אלעזר רבינוביץ, וקבלתי לפני שנים רבות צילומים ממנו.

בשער כתה"י: בעה"י. אתחיל לכתוב חדושי אגדות המושכים לב כל אדם אשר שמעתי מפי אמו"ר נ"י ה"ה הגאון הגדול המפורסים לשבח קש"ת מוה"ר מנחם מענדל נ"י פאנעטה אב"ד דק"ק דעעש והגליל. אני תלמידו הק' משה פאהמער בן לאבי מורי מו"ה אברהם פאהמער.

ובשער נוסף: אסיפת דברים, נועם מגדים מפז ומפנינים יקרים, אשר שמעתי מפי אדמו"ר ה"ה הרב הגאון הגדול הצדיק המפורסים מוכתר בנימוסין, אינו צריך לקילוסין נ"י ע"ה פ"ה קש"ת מו"ה מנחם מענדל פאנעט שליט"א אב"ד ור"מ פה ק"ק דעעש יע"א. הק' משה במו"ה אברהם פאהמער הלומד פה אצל הגאון הנ"ל. שנת ה' תרל"ז לפ"ג.

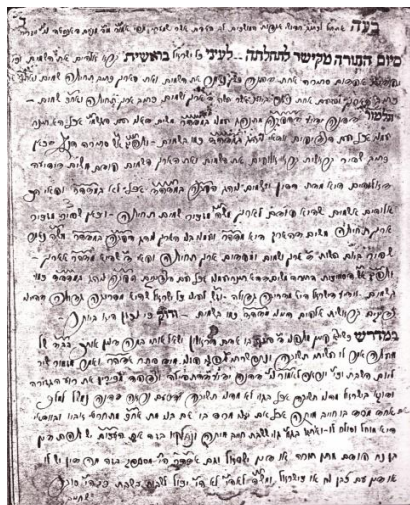
רובו ככולו של כתה"י הוא אכן מתורת רבה של דעעש בעל המעגלי צדק, מהם חידושי תורה שלא נדפסו בספריו. חלקו הראשון מתורתו באגדה (ד,א-ג,ב), "אתחיל לכתוב חדושי אגדות המושכות לב האדם אשר שמעתי מפי אמו"ר מו"ה מנחם פאנעטה נ"י ויזרח" (ד,א). "היום כתבתי זאת כשבאתי מבית המדרש של אמו"ר נ"י ששמעתי מפי הקדוש יצא היום יום ו' עש"ק לסדר משפטים, אני הק' משה פאהמער מכפר שענוויז" (כה,ב). "ודבר זה אמר אמו"ר נ"י בפרשת תצוה בליל

שי"ק כי בעת הזאת למדנו סוגי דשמא יעבירנו" (ל,א).

בכתה"י מביא גם מתורת אבי רבו, בעל ה'מראה יחזקאל': "ושמעתי לפרש מאביו של אממ"ר נ"י אב"ד קארלסבורג" (יב,א), "עפ"י דברי אביו הגאון מו"ה יחזקאל ז"ל על הפסוק שמרה נפשי..." (לה,א). כן מצטט "מהרב דסיגעט נ"י" [בעל הייטב לב] (ז,ב), "לפרשה הנ"ל [ויקרא] ולפי פקודי מהרב דסיגעט" (לא,ב).

על הפסוק "כי לולא התמהמהנו כי עתה שבנו זה פעמיים. ונלאמו"ר נ"י, ושמע לפרש בשם הגאון מקמינקע ז"ל, כי כשהי' הרב הצדיק מקמינקע אצל הרב הצדיק מבעלז, אמר הרב הצדיק מקמינקע רמז על כל דבר ששמע מהרב מבעלז, פעם אחת

אמר הרב מבעלז אם איש אחד לא עשה תשובה בחודש אלול יכול לשוב עוד בחדש אדר השני, ולא מצא ע"ז הרב מקמינקע רמז מן התורה, והי' מצטער מאוד. כשנסע לבית מצא רמז על זה במקרא זה כי לולא הוי אותיות אלול, והכי פירושי כי לולא התמהמהנו, היינו אם איחר לעשות תשובה מאלול, כי עתה שבנו זה פעמיים, וזה גמטריא י"ה, היינו כשחודש אדר שהוא י"ב חודש הוא פעמיים, היינו כשהשנה מעוברת, ע"כ" (ז,ב).

חלקו השני של כתה"י כולל חידושי רבו מדעש בסוגיות הש"ס (נה,ב-קח,ב). "אתחיל

לכתוב איזה ח"ת על סוגיות שונות מאמו"ר הגאון החר"ף מו"ה מנחם מענדל פאנעטה נ"י" (ע,א). כן מעתיק חידושי "שבת דף ס"ה ע"ב מהגאון דק"ק בערעגסאסר" (קיד,א), "לסוגיא דספק עירב... מאמו"ר דק"ק בערעגסאסר", כנראה למד איזה תקופה גם אצל בעל ה'קול אריה'.

בין הדפים שזורים גם מחידושי הכותב הן באגדה והן בסוגיות הש"ס, כגון "יום א' לפרשת נצבים תר"ם לפ"ק שענווייז יע"א, אציין פה איזה כללי חזקה ורובא" (קלב,ב). וכן "מגידות מכמה גאוני ארץ" (סז,ח).

בסוף כתה"י: ב"ה. הנהגות האדם איך להתנהג כל ימי חייו מאמו"ר הגאון הגדול נ"י מו"ה מנחם מענדל פאנעטה נ"י אב"ד דק"ק דעש יע"א במדינת זיעבענברגען" (קלב,ב) [הנהגות נדפסו בראש ספרו מעגלי צדק]. ובעמוד האחרון (קלד,ב): סליק ונשלם והי' יזכני לקיים ולשמור ולעשות את כל הנ"ל והבא לטהר מסייעין לו. הקי משה פאהמער בן מו"ה אברהם פאהמער נ"י לומד פה דעש יע"א במדינת זיעבענברגען שנת ת'אירי'כיו' ימים לפ"ק [תרל"ז].

בראש כיתה"י ישנן גם חתימות: "חנני ה' בזה הק' ישעי' שווארץ" [כנראה זהה לר' ישעי' שוורץ תלמידו של המעגלי צדק שהיה בנו של רבי יעקב משה שוורץ אב"ד קראלי, גר בסאמאש אויוואר ובדעש], "אברהם שמואל צבי הורוויץ", כפי הנראה גם הם מתלמידי המעגלי צדק בדעש. במקום אחד הוא חותם "הק' משה פאהמער מכפר שענוויז סמוך לברעזאוויטש".

לעלה 43 - חילופי מכתבים ליובאוויטש - צעהלים

בי' עלי זכרון' גליון 43 עמ' ס מכתב ד - המעיין יראה שאינו מובן על מה עונה הגה"צ מצעהלים זצ"ל. ובאמת שחסר כאן מכתב קצר אחד של אדמו"ר הרה"ק מוהריי"צ מליובאוויטש (שלא פורסם עדיין, ונמצא העתקו בגנזי ספריית ליובאוויטש בניו יארק, תודתי נתונה להם בזה), ואעתיקו בזה:

בי"ה, ג' סיון, תש"א

ברוקלין

ידידי הרה"ג הנודע בשם תהלה, וו"ח אי"א מוהר"ר לוי יצחק שי' [גריןוואלד]

שלום וברכה!

מזכירו שי' כתב לי שעשו לו נתוח קל, ואתענין לדעת מצב בריאותו בהוה. ישלח לו השי"ת רפואה ויחזקה ויאמצהו בגשמיות וברוחניות.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מוזכר

ועכשיו יובן מכתב ד.

שם עמ' עה, מה שכתב "והעיר העורך" בשו"ת קרן לדוד - הכוונה למו"ר הגה"צ מפאפא זצ"ל.

ברוך אבערלאנדער אב"ד דקה"ח בודאפעסט - הונגריה

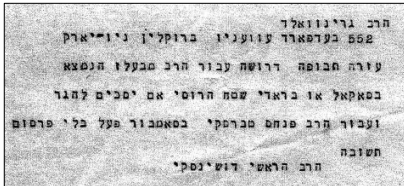
נהניתי לראות בעלה 43 שעסוקים לברר מקחו של האי צדיק הגה"צ מצעהלים זצ"ל, שזכה להקים ולבסס היהדות בארה"ב, ובמיוחד נהניתי על פרסום מכתביו לפעולת הצלת כ"ק מרן מהר"א מבעלזא זי"ע בימי הזעם, שהיה לנו לחידוש.

והנני בזה להפנות לעיין בקובצי אור הצפון דחסידי בעלזא ל"ה/ל"ו/ל"ז (חודשי: תמוז, אב, אלול תשע"א), במדור 'אור מן החושך' הרחבנו הדיבור על פעולותיו, וחילופי מכתביו עם כ"ק מרן מהריי"ץ מליובאוויטש זצ"ל, והבאנו השתלשלות הדברים לפי הסדר, וגם פירסמנו מכתבי הוקרה אחרי המלחמה שנשלח ע"י כ"ק מרן מבעלזא זי"ע אליהם להכיר טובה בעד פעולתם, וקחנו משם.

הנני בזה לציין כי המכתב הראשון שפורסם כאן מכ"ק מהריי"ץ זצ"ל ששלח כ"ד ניסן תש"א, הבחנתי שכתב העתק שלם באותו יום ובאותו נוסח גם אל האדמו"ר מקאפיטשניץ זצ"ל, והבאנו במאמר הנ"ל.

אודות מכתב השני של המהריי"ץ זצ"ל שהבאתם, הארכנו שם לפרט מה הביא אותנו לכתוב, והשתלשלות הדברים.

מצורף בזה גם צילום מברק שקיבלנו בשעתו מהרה"ח רבי שלמה פרוכטהענדלער

שליט"א מנהל כולל "חבת ירושלים", שנשלח ע"י הגה"צ מהריי"ץ דושינסקי זצ"ל אל הגה"צ הרב מצעהלים זצ"ל לוויילאמסבורג, שישתדל להוציאו משטח רוסיה. המדובר מאותה תקופה, בה השתדלו הרבנים והעסקנים להוציא את

כ"ק מרן מבעלזא זי"ע מאדמת רוסיה, עוד טרם פלישת הגרמנים לשם. כפי הנראה לא ידעו אז בדיוק מיקומו של כ"ק מרן זי"ע, בעיר סקאהל או בראד. גם רואים שהם בעצמם נתונים היו בסבך האסתפקתא האם אכן מרן זי"ע יסכים לעקור משם לעת עתה, כפי שהבאנו כל זה באריכות במאמרינו בחודש תמוז. וכמובן בקשתו בסוף המברק: "פעל בלי פרסום..."

וראה מכתב בשם חסידי בעלזא במונקאטש אל מהריי"ץ דושינסקי, נדפס ב'דבר ההתאחדות' גליון מב עמ' מט: "שבאה אלינו ידיעה מאת הרב הגאון מוה"ר יעקב יחזקי' גרו"ו שליט"א האבד"ק פאפא, שקבל מכתב מאת אחיו הגאבד"ק צעהלים וכעת בברוקלין אמעריקא, ומודיעו שקבל טלגרמה מאת הד"ג שליט"א להשתדל עבור כ"ק מרן מבעלזא שליט"א....".

אהרן אסטרייכער - ברוקלין נ"י יצ"ו

לעלה 15 - משפחת פישער

בגליון עלי זכרון מס' 15 עמוד ו מביא ר' יעקב בער הכהן פישער תמונת מצבה של הרב משה טוביה פישער, והעתיק מהמצבה יום פטירתו ר"ח **כסלו תרעד לפק והוקבר למחרתו עש"ק**. אבל שנת פטירתו היא שנת **תרעה** ולא שנת תרעד, כי ר"ח/א כסלו תרעה חל ביום חמישי וזה מה שכתוב על המצבה והוקבר למחרתו **עש"ק**, כי ר"ח כסלו תרעד חל ביום ראשון. כנראה לא דייק זה ששיפץ את המצבה. יש לציין שבמאטריקל כתוב שנפטר כ"ט חשון תרעה 18 בנובמבר 914. ולפי"ז הוא נפטר ביום רביעי >כנראה נפטר אור לר"ח כסלו<.

עוד הערה, שם בעמוד ה מביא שמרת חנה אוברלענדער נולדה בשנת תקצה ואחותה מרת הינדל פראנקל נולדה בשנת תקצח. מתוך הרישומים בהונגריה הינדל (האני בלועזית) היא הבכורה ונולדה בסביבות שנת תקצו, ואילו אחותה חנה (נאנטשי-פרנציסקה בלועזית) אוברלענדער נולדה ב תשרי תקצח. שניהם נולדו בקאוועגרש (Kovagoors).

בנימין אקשטיין - ירושלים

לעלה 6 - רבי דוד יחזקאל יונגרייז

בי"עלי זכרון" מס' 6 עמ' כ"ד-כ"ו נכתב אודות רבה של זאגראב רבי דוד יחזקאל הלוי יונגרייז זצ"ל הי"ד. יש להוסיף שבעיתון "יודישע פרעססע" שנה 930 גליון מס' 42, מיום ב' חשון תרצ"א מופיעה ידיעה על פתיחת ישיבה ע"י הרב הנ"ל בקעזמארק.

מודעה רבה לאורייטא!

הגני סודיע בזה בשער בזה רבים אה כל חכמי החרוה די בכל אחר ואחר, כי בעדלי אסחח סח קיק ליששו בי"ח אייר הבעל ישיבה לבורחים

חרוים לישב עזית ונכחה וחקבלו גם איהם אשר עדין לא חניעו לסדרנת חולבי שיעור ולומדים סעצמם וחכזורים יקבלו אצלי ארוחה ומסן וכל הצטריותם ואלסר עמהם בעצמי וכל חום יהיו חרה השנחה.

סדר הלימוד: חומש ורש"י, נכרא וחסי וספרש"ס, שו"ע, אורח, ויד וספרי טוסר.

לשעה ידועה בי"ח ילכו לשאוף אר"י ב"ח חרה השנחה: חסלטי חורש נעד חכל 22 י"א.

חאבות חרוים בהרצת כליהם בדרשי תורה ודורא יסורים כמסדס ער ראש חורש ניסן הבעל.

הקדוד יחזקאל הלוי יונגרייז סורה חורא

הכתיבה: **Rabbiner D. Jungreis, Levoda.**

בן חרב חאון חנדל חדין חסדום חב"י קיק חלסע חליטא חסן חרב חאון חדין חוריים חלק חליטא רב חובת חסד חדין קעזמארק י"א.

Eröffnung

ר"ח **ישיבה** eines jüdischen Privat-Internats in Keimmarok am 23. Oktober 1. J., verbunden mit einer **ישיבה** (Jeschiwo Ketano), wo begabte Kinder, die dem Cheder bereits entwachsen, für den Besuch einer **ישיבה** (Jeschiwo) aber noch nicht reif sind, in **חומש** einen vorzüglichen Unterricht erhalten unter Anleitung und Aufsicht:

הרב האבד וכו' מית דוד יחזקאל הלוי יונגרייז נ"י ב"ו של חרודיה חסד וכו' כקשיה מיה ש"כ שליטא אבריק סילעק י"א

Gleichzeitig ist auch für einen gediegenen Privatunterricht im Profanen (Vorbereitung für die hierortigen diversen Mittelschulklassen usw.) vorgesorgt.

Gutbürgerliche Kost, la Logis und Verpflegung. Sorgfältige Erziehung, streng rituell. Referenzen zur Verfügung.

Anmeldungen und Aufklärungen bei Aron Lenz, Keimmarok, Hauptgasse 25.

וב"יודישע פרעססע" שנה 932 גליון מס' 12, מיום י"ז אדר ב' תרצ"ב, מופיע ידיעה על פתיחת ישיבה ע"י הנ"ל בלייטשוי (לעוואצע).

ידיעות אלו שופכים אור חדש על

פעילותו של רבה של זאגראב למען צעירי צאן קדשים.

עמרם בנימין וידר - בני ברק

לעלה 43 - החלום של ה'שבת סופר'

בעמ' טו בידיעה מהעתונות על פטירת רש"י עהרנפעלד אב"ד מאטעסדארף, ובו מסופר על חלום שהיה לבעל ה'שבת סופר' שאבותיו מבקשים ממנו שיניא את רבה של מט"ד מלעלות לא"י, ושלח מכתב אליו לספר את החלום.

בקונטרס דרך חיים (דרשה ממרן החתני"ס) שהו"ל נכדו רבינו הגה"ק ממאטעסדארף זי"ע, הוא מזכיר את המכתב הלזה מהשב"ס זצ"ל, וז"ל שם (עמ' 65):

"ביד אחי הרבני ה"ה מה' עקיבא ע"ה הי"ד הי' מכתב קדשו של כ"ק ש"י בעל שבת סופר זצ"ל זי"ע, שכתב לכאמוה"ג זצ"ל בבקשה יען נתגלה לו שאמוה"ג רוצה לעזוב מקומו, יען יסורין מונעים הטוב ממנו מלעסוק לטובת הקהלה כאשר הי' עם לבבו, ובדעתו לעלות לאה"ק, ע"כ בקש שאל נא יעזוב אותנו ברוב ענותנותו, רק יהי' לקהלתו ולתלמידיו בפרט לעינים ולא נגרע מעבודתו דבר. ואמוה"ג נענה לבקשתו ז"ל לשכון כבוד בק"ק מט"ד והרביץ תורה עוד רבות בשנים והשפיע בקדושתו וצדקתו".

יעקב מנחם האגער - בארא פארק

לעלה 34 - לצאצאי ה'בית יצחק' מסוואליווע

ראיתי בעלי זכרון עלה 34, מה שכתבו בדבר צאצאי הגאון הרב יצחק אייזיק ווייס מסאליעווע זצ"ל. ויש לי להוסיף דלבנו הרב שמואל צבי זצ"ל (שהיה חתן רבי ישראל בהרב אברהם עביר רוזנבערג) היתה בת מרת סימה רחל אשת הרה"ח אברהם יהושע העשיל רוטפלד הי"ד. ולהם היה בן הרב יוסף וייס הי"ד (צ"ב מדוע קרא לעצמו וייס ולא רוטפלד).

הרב יוסף וייס הי"ד היה נשוי עם מרת בלומא בת הרב שמואל צבי וייס הי"ד (התגורר בעיר פאלד סמוך ונראה לאונוואר ושימש כשו"ב) בן הרב שרגא פייבל וייס בן הרה"ח המפורסם ר' חיים גדלי' פיקסלער (וייס) זצ"ל ולמעב"ק. הרב יוסף היה גר בקאפושוני, הוא ורעיתו מ' בלומא ושלושת ילדיהם נעקו"ש בכ"ח אייר תש"ד.

כאן המקום להזכיר לטובה את ש"ב הרב שמואל צבי שפיטצער שליט"א (קרית יואל מאנרא) שמצא ושלח לי תמונת מצבת זקני הרב שרגא פייבל בהרה"ח חיים גדלי' פיקסלער זצ"ל. (הרה"ח שרגא פייבל הנ"ל היה חתן ר' לייביש וייס בן הרה"ח ר' מאיר וייס חתן הרה"ח אברהם עביר רוזנבערג). ומנו"כ בעיר אעסין. על מצבתו נחרט: פ"נ / שלימה משנתו זכה וברורה / רץ לעשות מצוה קלה כחמורה / גמרה(ו) ומשניות למד בטהרה / אוצר בלום בקי בחדרי תורה / ה"ה מוה"ר / שרגא פייבל / בן מו"ה חיים גדלי' ע"ה / חוטר מגזע השלי"ה ופנ"י זי"ע / נבש"ט יום ש"ק כ"ב חשוון / תרצז לפ"ק / תנצבה

משה צבי ציכטיגר - ירושלים עיה"ק

ישיבה בעיר איקלאד, טראנסילבניה (ראמעניע)

מצאתי בארכיוני הזשוינט את המסמך המצורף, נראה שהוא נשלח להזשוינט לקבל תמיכה עבור הישיבה שהתקיימה בעיר איקלאד באופן 'יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ', בהנהלת הרב הגה"צ רבי חיים יודא ברוין הי"ד אב"ד איקלאד. על הישיבה ראה ביישיבות הונגריה בגדלותן ובחורבנן' ח"א עמ' 441.

בצד שמאל מופיעים שמות רבנים ועסקנים ברומניה חברי ועד הישיבה בראשות מהרח"י ברוין הנ"ל, והם: רבי חיים יודא ברוין, הרב ש. ווייס, ליופולד ראוזמן, נשיא, י. דאוידאוויטש, מזכיר.

Committee Supervising "Trade and School Yeshivah"
at Iclod, Roumania.

European Committee for
Iclod Yeshiva

Chief Rabbi H. BRAUN
Rabbi S. WEISS
LEOPOLD ROHMANN
President.

I. DAVIDOVITZ, Secretary.
THE CENTRAL ORTH.
BUREAU

Chief Rabbi S. S. ULLMANN
of Bistritz, Roumania.

Chief Rabbi R. FUCHS
Commissar.

Chief Rabbi A. GLASSER
Eisenberg.

Chief Rabbi J. FANSTEL
Dina.

To whom it may concern:—

This is to certify that the Trade-School-Yeshivah in
Iclod, (Roumania) is a novel one in its kind as it provides
instruction in various trades, combined with a high degree
of Jewish, particularly Yiddish, education while at
present hundreds of former students of the Yeshivah are
destitute in those countries, owing to lack of opportunities
of earning a living, this Yeshivah provides its students
with the means of making their way in the world anywhere
and in any circumstance. It deserves the fullest support
of all those who love learning and care for the uplifting of
our people.

The above appeals to your generosity.

Rabbi DR. L. SCHOENFELD, Chairman
Of the American Committee for
"ICLOD YESHIVA"
1774 Broadway, New York City

American Committee for
Iclod Yeshiva

Rabbi Dr. L. SCHOENFELD,
Chairman
ALBERT HERMHOFFEN,
Vice-Chairman

MORRIS ENGELMAN, Sec'y
1774 Broadway, N. Y.

Rabbi Dr. LEO JUNG

Rabbi
HERBERT S. GOLDSTEIN

Rabbi BENJAMIN GUTH

MORRIS S. SCHWARTZ

ALEXANDER ALTMAN

CHARLES BROWN

All checks to be mailed to the office of
MORRIS ENGELMAN, Secretary
1774 Broadway, New York City

משרד האורטודוקסי המרכזי: רבי ש.ז.
אוללמאן אב"ד ביסטריץ, רבי בנימין
פוקס אב"ד גראסווארדיין, רבי עקיבא
גלאזנער אב"ד קלויזנבורג, רבי יעקב
אלימלך פאנעטה אב"ד דעעש.

בצד ימין מופיעים שמות חברי ועד
הישיבה באמריקא: הרב ד"ר אליעזר
שעהנפעלד, יושב ראש נהארכנו עליו ב'עלי
זכרון' 36 עמ' נט]; אלברט הרשקוביץ, סגן
יו"ר; מאריס ענגלמאן, מזכיר; הרב ד"ר
אלי יונג; הרב הרברט ש. גולדשטיין;
הרב ברוך בנימין גוטה (רב דק' חתם סופר באיסט-סייד); מאריס ב. שווארץ;
אלכסנדר אלטמאן; טשארלס בראון.

במרכז מכתב מהרב שעהנפעלד:

לכל מאן דבעי למידע

באתי בזה להעיד שהישיבה לתורה ולמקצוע בעיר איקלאד, ראמעניע, הוא מיוחדת
במינה ומועילה בזה שכוללת לימוד מקצוע ומלאכה ביחד עם לימוד יהדות ותלמוד
בדרגא גבוהה ונעלה.

בזמן שמאות תלמידי ישיבה לשעבר באותם ארצות, מסתובבים בלי משען מחוסר
ידע מקצועי למצוא מקום לפרנסה, ישיבה זו מאפשרת לתלמידיה למצוא טרף
ומחיה בכל מקום ובכל זמן.

מגיע להישיבה תמיכה וחיוזוק מכל חובבי תורה ומכל מי שדואג על מצב של אחב"י.

הנ"ל מבקש לעזרתכם הנדיבה

הרב דר. אליעזר שעהנפעלד

ועד האמריקאי עבור ישיבת איקלאד - 1776 בראדוויי - ניו יורק

יואל הירש מורשת חכמי אמעריקא - קרית יואל

נערך ע"י

הרב משה אלכסנדר זושא קינסטליכער

כל הזכויות שמורות

את העלה ניתן לקבל במייל 3446@okmail.co.il